

**A MAGÁNÉLET VÉDELMÉRŐL SZÓLÓ
KÉPZÉS ÉS ELHANYAGOLÁSSAL SZEMBENI
VÉDELEM OKTATÁSA ÉRTELMI SÉRÜLTEKKEL
FOGLALKOZÓ SZAKEMBEREKNEK**

MUNKAFÜZET | TRÉNEREKNEK

TARTALOM

07

A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
SZAKASZAI ÉS
KAPCSOLATA
MÁS FEJLŐDÉSI
TERÜLETEKKEL

13

A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
TÁMOGATÁSA,
VALAMINT A
GONDOZÓ SZEREPE
ÉS FELELŐSSÉGE A
SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
SORÁN

19

TÁMOGATÓ
ÉRTEKEZÉS
A MAGÁNÉLET
KIALAKÍTÁSÁHOZ

55

ÖNÁLLÓSÁG
TÁMOGATÁSA AZ
ÖNELLÁTÓ KÉSZSÉGEK
GYAKORLÁSA SORÁN

93

A BIZALOM KÖRÉNEK
ALKALMAZÁSA

105

A HELYTELEN ÉRINTÉS
MEGELŐZÉSE
ÉS KÖZBELÉPÉS
HELYTELEN ÉRINTÉS
ESETÉN

TARTALOM

119

A MAGÁNSZFÉRA ÉS
ANNAK VÉDELME

127

A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
SZEMPONTJÁBÓL
MEGFELELŐ ÉS
BIZTONSÁGOS
VISELKEDÉSMINTÁK
ELSAJÁTÍTÁSA ÉS
TÁMOGATÁSA

149

SZEXUÁLIS
ABÚZUSHOZ KÖTHETŐ
HELYTELEN KÉRÉSEK
KEZELÉSÉNEK
LEHETŐSÉGEI

155

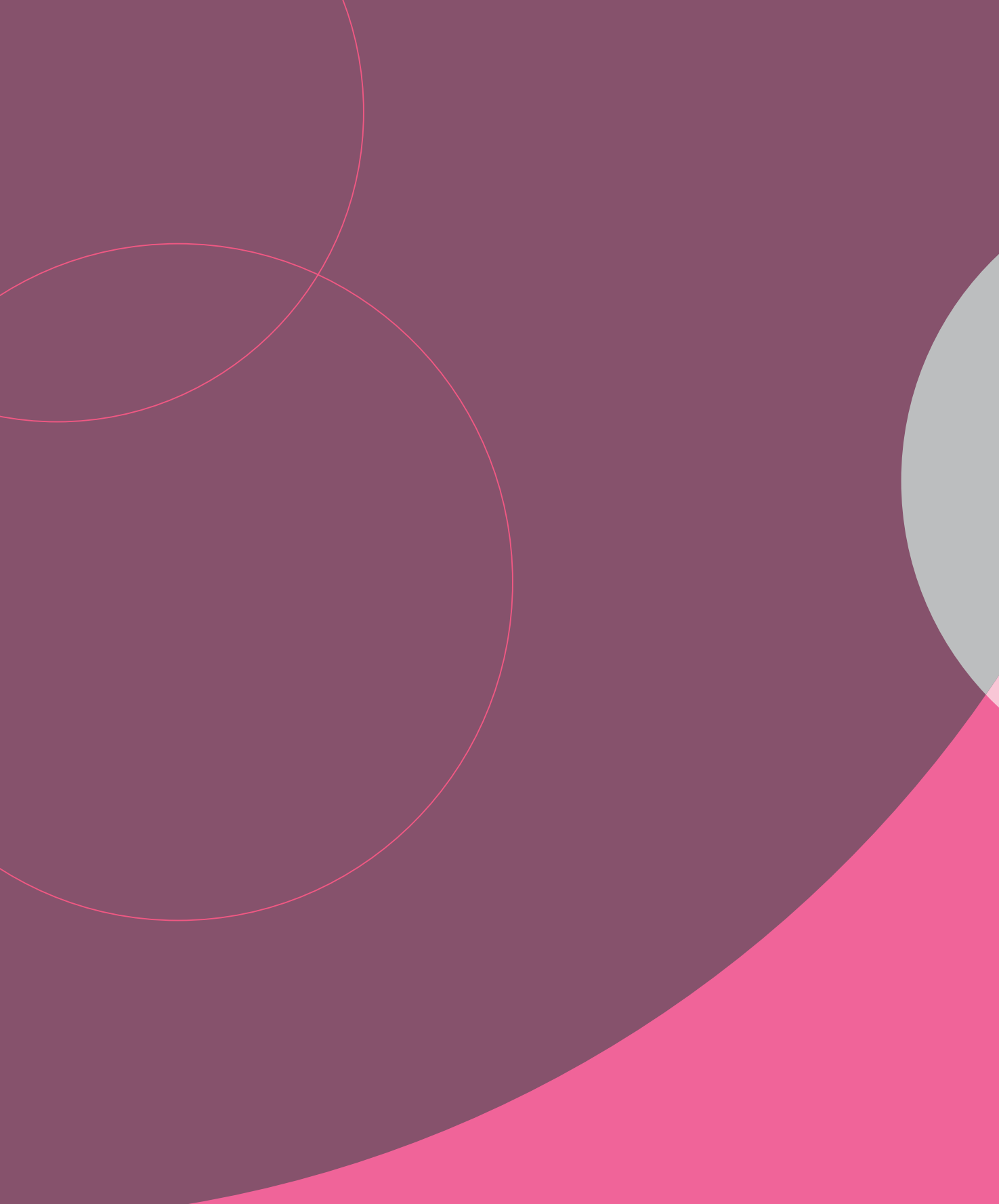
ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS MEGELŐZÉSE
ÉS INTERVENCIÓS
MÓDSZEREK
ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS ESETÉN

169

ÚTMUTATÓ A
FOGYATÉKOSSÁGGAL
ÉLŐ SZEMÉLYEK
JOGAINAK
ISMERTETÉSÉHEZ

191

EGYÉNI
FEJLESZTÉSI TERV
ELŐKÉSZÍTÉSE
A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
FIGYELEMBE-
VÉTELÉVEL

A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS SZAKASZAI
ÉS KAPCSOLATA
MÁS FEJLŐDÉSI
TERÜLETEKKEL

1

1. A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS SZAKASZAI ÉS KAPCSOLATA MÁS FEJLŐDÉSI TERÜLETEKKEL

Célkitűzés 1.1: Magyarázza el, mik a fejlődési területek!

Célkitűzés 1.2: Magyarázza el, mi a szexuális fejlődési szakasz mint fejlődési terület!

Célkitűzés 1.3: Sorolja fel a szexuális fejlődés állomásait!

Célkitűzés 1.4: Magyarázza el a szexuális fejlődés és más fejlődési területek kapcsolatát!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

1. tevékenység:

Eszközök, anyagok: A3-as lapok, filctollak, gumiragasztó, a fejlődési területnevekkel ellátott kártyák, szövettáska/boríték/doboz

„Köszöntök minden résztvevőt! Ma az ember fejlődési területeit fogjuk tanulmányozni. Mit gondolnak, mi a fejlődés?”

A tevékenység a fenti kérdéssel veszi kezdetét. Elismerve a tanárok válaszait, a fejlődés meghatározása, hogy „Egy rendszeres és egymást követő, az életkor függvényében látható folyamat, amely a fogantatástól a haláláig tart”.

Később megkérdezi: „Mik a fejlődés terü-

letei?” A válaszok meghallgatását követően megállapítja, hogy „A fejlődési területek a következők: fizikai fejlődés, kognitív fejlődés, nyelvi fejlődés, egyéni fejlődés, érzelmi fejlődés, szociális fejlődés, erkölcsi fejlődés és szexuális fejlődés. Mint látható, a szexuális fejlődés egy a fejlődési területek közül”.

Az ismeretetést követően a „Mit gondolnak, mi jellemzi ezeket a fejlődési területeket?” kérdés hangzik el. Ezután az oktató nyolc csapatra osztja a résztvevőket. Minden csapat húz egy előre elkészített fejlődési területnevet a dobozból (2. FÜGGELÉK). A tréner megkéri a résztvevőket, hogy a kiosztott kisméretű papírlapokra írják össze az általuk húzott terület jellemzőit.

Erre a feladatra a résztvevők 5 percet kapnak. Eközben az oktató jól láthatóan felírja a táblára a nyolc fejlődési terület nevét. Az idő lejártával megkéri a csoportokat, ragasszák fel az elkészült kisméretű papírlapokat a táblára, a fejlődési területeik alá. Miután a papírokat minden résztvevő felragasztotta, a fejlődési területeket és az alattuk lévő információkat felolvassák nekik.

A fejlődési szakaszok jellemzőiről beszélve az elnevezéseik alkalmasságát is megvitatják. Végül a tréner megkérdezi a résztvevőket, hogy „Van-e olyan fejlődési sajátosság, amit még fel kellene írni?”. Értékeli a válaszokat, a kapcsolódóakat felírja a táblára a papírok alá.

A kimaradt válaszokat a tréner maga pótolja. Ehhez az *Útmutató a mentálisan sérült személyek részére az elhanyagolással és abúzzsal szembeni védekezéshez, felkészítés a magánéletre* kerül felhasználásra.

Az eljárást minden fejlődési területnév jellegezettségével megismétli, ezáltal az első tevékenység a résztvevőkkel teljesül.

2. tevékenység:

Az oktatási területekre és az oktatói titulusokra rámutatva, „A szexuális fejlődés azon fejlődési területek egyike, amely az egyén számára egy élethosszig, születéstől a halálig tartó folyamat. Az egészséges szexuális fejlődés további fontos követelménye a mentálisan, fizikailag, érzelmileg és szociálisan egészséges személyiség kialakulásának. A szexualitás az emberi lét egy fontos eleme.” – mondja el a tréner. Ezután felhívja a figyelmet a szexuális fejlődés területére, elmagyarázza, hogy a szexuális fejlődés egy életen át tart, összefonódva más fejlődési területekkel; a résztvevők számára kifejti, hogyan áll kapcsolatban a további fejlődési területekkel.

E célból a tréner elkészít egy powerpoint-prezentációt, összeegyeztetve az Ok-

tatóknak és tanároknak az elhanyagolás és abúzus elleni védekezéshez szánt kézikönyvvel, melyen keresztül ismerteti magyarázatát.

Célkitűzés 1.5: A test serdülőkori változásainak magyarázata

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

1. tevékenység:

Eszköszök, anyagok: a női és a férfi testet ábrázoló, kiegészíthető vázlatrajz, gumiragasztó, filctollak és ceruzák, ragasztópapír

Az esemény a résztvevők köszöntésével veszi kezdetét. Utána a következő kérdés hangzik el: „Ezek az állítások mennyi időse gyerekekre emlékeztetnek benneteket?”

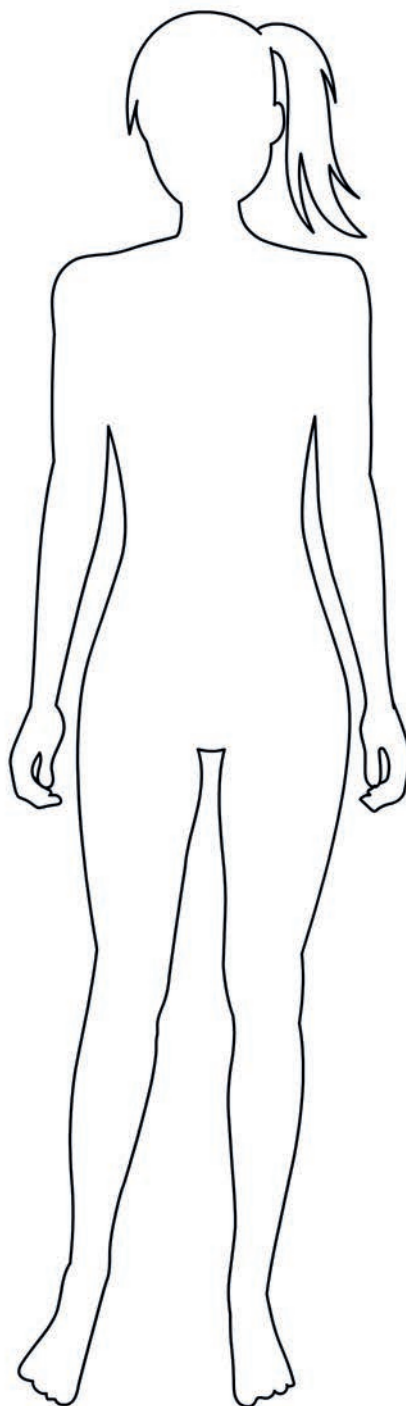
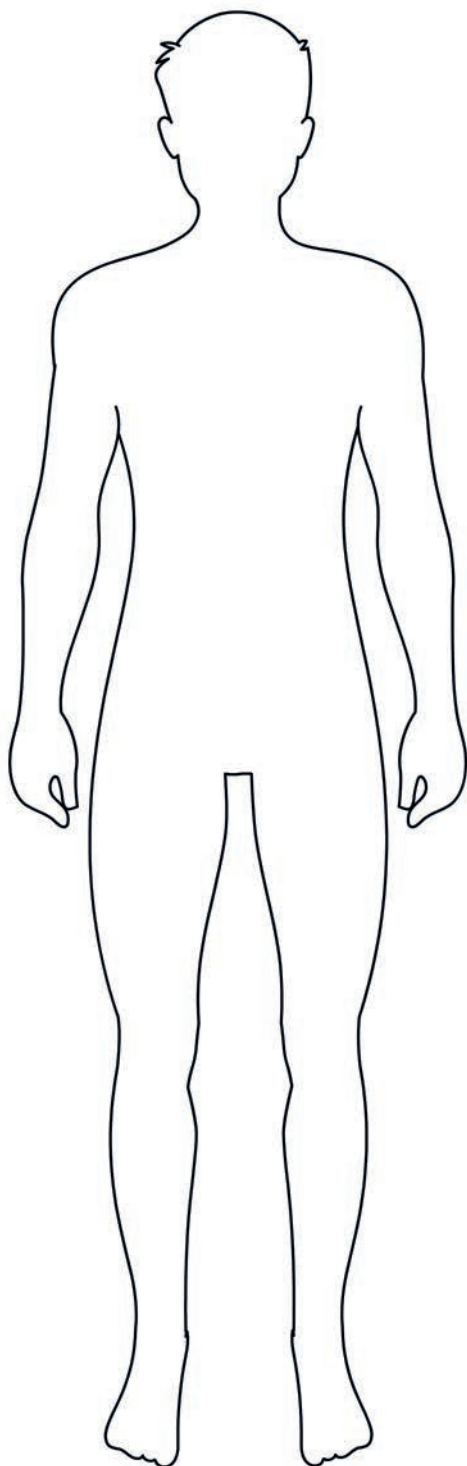
- Ma nincs jókedvem.
- Senki sem ért meg!
- Tulajdonképpen nagyon okos vagyok, mégsem boldogulok, mert nem teszek érte.
- Nagyon csúnya vagyok.
- Utálom magam.

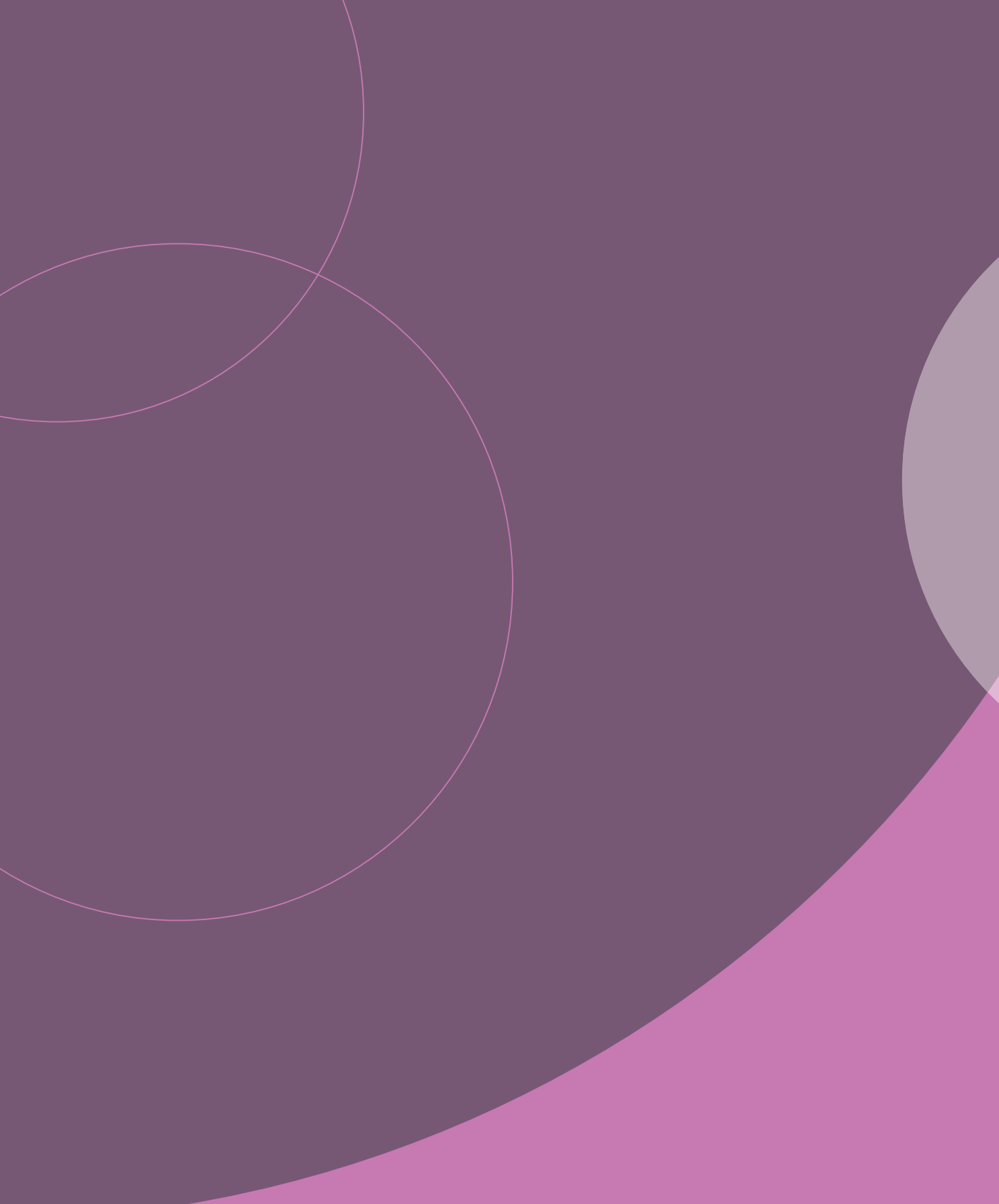
A résztvevők válaszait meghallgatva a magyarázatra kerül sor, kihangsúlyozva a serdülőkort. Az állítások kamasz szülők-től, illetve ebben a korban lévő gyerekektől származnak. Megállapítható, hogy ezeket a kifejezéseket a dolgozó egyénektől lehet gyakran hallani. Ezt követően a kérdés által, hogy „Ha egy szóval kellene jellemezni a kamaszkort, melyik volna az?”, a résztvevőket felkérjük, hogy válaszaikat írják le a kiosztott öntapadó papírlapokra. A leírt kifejezéseket egy, a tréner által kijelölt, mindenki számára jól látható helyre kell felragasztani. A tréner a válaszokat egyenként és hangosan olvasa fel. Megkérdezi a résztvevőket, „Mi lenne, ha kicsit jobban megismernénk a serdülőkort?”. A kinyomtatott, emberi testeket ábrázoló képen egy férfi és egy nő látható, felakasztva egy mindenki számára jól látható helyen. A résztvevőket megkérjük, írják fel a nyomtatott képre a kamaszkorban bekövetkező változásokat vagy rajzzal jelöljék meg azokat. A hiányzó vagy helytelen kifejezéseket a tréner javítja. A folyamat során a következők alkalmazandók:

- ✓ Pattanások nőnek, mert a faggyúmirigyek működése felerősödik, mitesszerek jelennek meg a bőrön.

- ✓ Testredők megjelenése.
- ✓ A mell növekedése a lányoknál.
- ✓ A férfi ivarszervek növekedése.
- ✓ Szőrösödés. A nemiszervek körüli és a hónaljszőr hosszabbra nő.
- ✓ A szakáll és a bajusz megjelenése a fiúknál.
- ✓ A fiúk hangja változik és erősödik.
- ✓ A lányok elkezdnek menstruálni és megjelenik a hüvelyváladék.
- ✓ Elkezdődik a fiúk spermatermelése.
- ✓ Növekszik a magasság és a testsúly.
- ✓ Fokozódik a verejtékezés, érezhető az izzadság szaga.
- ✓ Fejlődnek az izmok.
- ✓ A fiúknál megnő a gégefő pajzsporc (ádámcsutka).

A prezentációt követően a témát áttekintik, majd a foglalkozás egy kérdéseken és válaszokon keresztül megfogalmazott, általános kiértékeléssel ér véget.

A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
TÁMOGATÁSA, VALAMINT
A GONDOZÓ SZEREPE ÉS
FELELŐSSÉGE A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS SORÁN

2

2. A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS TÁMOGATÁSA, VALAMINT A GONDOZÓ SZEREPE ÉS FELELŐSSÉGE A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS SORÁN

Célkitűzés 2.1: Magyarázza el a szexuális fejlődési terület támogatásának jelentőségét!

Célkitűzés 2.2: Magyarázza el a szexuális fejlődés támogatásának jelentőségét!

Célkitűzés 2.3: Írja össze a szexuális fejlődés támogatásának szerepeit és felelősségét!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

1. tevékenység:

Eszközök, anyagok: A3-as papírok, filctolalak, öntapadó papírok, 2. FÜGGELÉK

„Mit jelent önök számára a szexuális fejlődés mint kifejezés?”, teszi fel a kérdést, majd a résztvevők válaszait végighallgatva a következőképp foglalja össze: a szexuális fejlődési területet, csakúgy mint más fejlődési területet tanulmányozni kell; a szexuális képességek velünk születettek és nélkülözhetetlenek, fejlesztésük épp annyira fontos, mint amennyire az izmoké a fizikai, vagy az írni-olvasni tudás a kognitív fejlődési területen.

A szexuális fejlődés különösen az érzelmi fejlődésre van hatással: a személyiségfej-

lődést közvetlenül befolyásolja a szexuális identitás kialakulásának folyamata, melynek megfelelően adaptálódnak szerepek és jellemvonások.

Következésképpen a fejlődő személyiségek szexuális felkészítése az életkoruknak megfelelő korai szakaszban kihatással van az összes többi fejlődési területre, a szexuális mellett különösképp az érzelmire és egyénire.

A mentális egészség javítását szolgálja, ily módon megkönnyítve az egyén alkalmazkodását a társadalomhoz. Ezek a folyamatok rámutatnak, hogy a szexuális fejlődés támogatása minden egyén számára jelentős. Ugyanakkor elengedhetetlen e fejlesztési terület segítése azoknak, akik nehézségekkel küzdenek az elvont fogalmak elsajátításában, illetve olyan értelmi fogyatékossgal élőknek, akik nem is képesek megérteni azt. Az értelmi fogyatékossgal élő személyek szexuális fejlődése felöleli a szexuális vágyakat, viselkedést, készségeket és meggyőződéseket. Ez a folyamat szorosan kapcsolódik az önálló élet készségeihez, úgy mint a mindennapi élet; interperszonális, biztonsági, egészségügyi készségek, képesség az önellátásra és önrendelkezésre (amelyek magukban foglalják az önállóságot, öntudatosságot, önmenedzselést, felelősségtudatot és az élet-hosszig tartó felelősségvállalást).

A tréner megkérdezi a résztvevőket, hogy „Véleményük szerint milyen előnyökkel jár a szellemi fogyatékossgal élők szexuális fejlődésének előmozdítása?” majd felakasztja a fát ábrázoló képet a táblára. Ezután színes, öntapadó papírokat oszt szét, hogy a résztvevők leírassák gondolataikat.

Miután gondolataikat leírták a papírlapokra, felragasztják azokat a fa ágaira. A tréner egyenként felolvassa az állításokat, majd a következőket fogalmazza meg:

Az értelmi fogyatékossgal élő emberek szexuális fejlődésének segítése:

- kisgyermekkorától legyenek tisztában a nemekkel;
- óvodáskorban észleljék a saját nemüket és másokét is, meg tudják fogalmazni közös és eltérő jellemzőiket;
- általános iskolában a speciális részeket tanulják meg, megkülönböztetve az ellenkező nemek fizikai adottságait;
- általános és középiskolában a nemüknek megfelelő módon öltözködjenek és érintkezzenek társaikkal;
- középiskola első éveiben tudatosítsák a kamaszkor jellegzetességeit;
- ismerjék meg a kamaszkornak megfelelő étrendet;

- tudják meg, mire kell odafigyelni a testápolás során;
- figyeljenek oda a menstruációs ciklusra;
- a középiskola későbbi éveiben a nem kívánt szőr eltávolítás és egyéb testápolási készségeket sajátítsanak el;
- tudatosodjon, mi a kikapcsolódás, minek az összefüggésében, mikor, milyen gyakorisággal és hogy hogyan kell csinálni, mi a szexuális oldottság;
- kamaszkor alatt és azt követően sajátítsák el a szociális készségeket a társadalmi kapcsolatok megfelelő kialakításához;
- ismerjék meg az alapvető biztonsági tudnivalókat és fogalmakat, mint például a magánélet, illetve védelem a zaklatással és visszaélésekkel szemben;
- sajátítsa el az önrendelkezés, vagyis az önkontroll, döntéshozatal és a helyzetfüggő kiválasztás képességét, úgy, mint az ellenkező nemmel való megfelelő interakció vagy a nem kívánt viselkedés megakadályozása;
- ez lehetővé teszi a megfelelő viselkedést különböző társasági helyzetekben és a felnőttkorban is.

Összefoglalva: a szexuális fejlődés elősegítése a társadalmi elfogadást és részvételt szolgálja, biztosítva az alapvető, élethosszig tartó készségek elsajátítását.

A tréner megkérdezi a résztvevőket, hogy „Mit gondolnak, ki vállalja a legnagyobb szerepet és felelősséget ebben a helyzetben?”, majd a következő megfontolásokat adja, miután megkapta a résztvevők válaszait.

A szexuális fejlődés segítésében a fő felelősség a családra hárul. Mivel a közeli hozzátartozók kulcsszerepet játszanak a szexuális fejlődés előmozdításában, a trénekereknek először számukra kell képzéseket szervezniük, és részletesen elmagyarázniuk, mit tehetnek, valamint hangsúlyozniuk a szülői szerepek fontosságát.

A szexuális nevelés bizonyos elemeit a család végzi otthon. A készségek megtanítása során nélkülözhetetlen, hogy a trénekerek együttműködjenek a családdal, elmondják nekik, mi a feladatuk és szorosan kövessék a folyamatot. Rendkívül fontos, hogy a családi nyelvet beszélve vezessék őket, figyelembe véve a téma érzékenységét és magánjellegét.

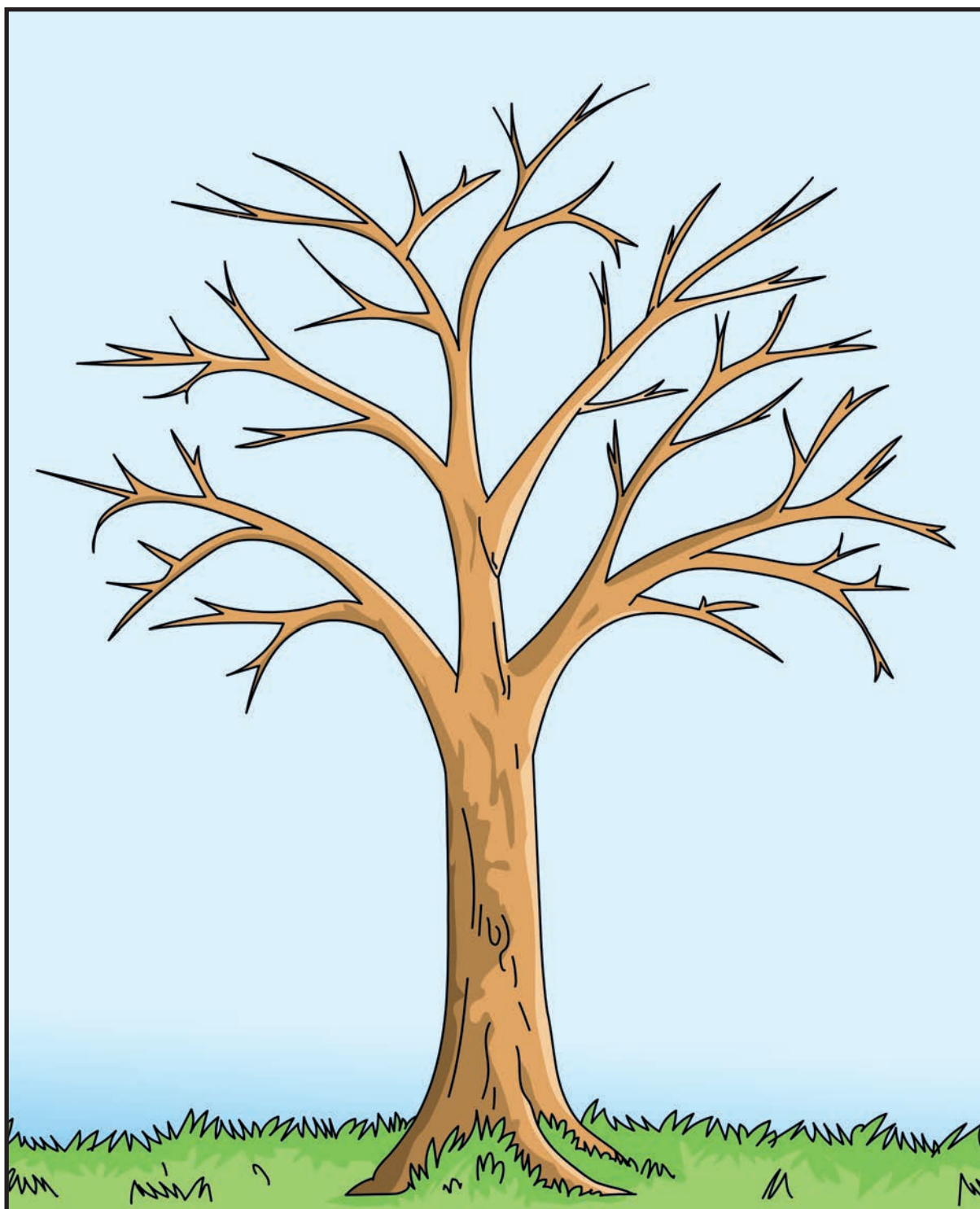
Mivel azonban a szexuális fejlődés összetett terület, biológiai, pszichológiai, élettani, társadalmi, kulturális, erkölcsi, vallási, antro-

pológiai, gazdasági és politikai kiterjedéssel, a tanárok is alakítják a szexuális fejlődést.

A támogató tevékenységek során határozottan figyelembe kell venni ezeket a dimenziókat. A család felépítését és kultúráját jól ismerő és velük együttműködő tanárok a családok társadalmi és kulturális sajátosságaihoz igazítják az oktatást, nem feledkezve meg arról, hogy különféle értékekkel és meggyőződésekkel rendelkező egyénekről van szó.

Alapvető szabályai a szexuális fejlődés támogatásának és felvilágosításnak a védettség, a leplezés és a titoktartás. Ennek okán az oktató végig modellek és más szemléltetőeszközök segítségével dolgozik, anélkül, hogy megérintené a speciális témákat. Ugyancsak fontos, hogy a megfelelő szinten a megfelelő időben beszéljenek a szexualitásról. A részinformáció nem elég a diák számára, a túl sok információ pedig zavart okozhat és félrevezető lehet. Továbbá a tanulókat fel kell készíteni arra, ami már túlmutat a szexualitáson, és magyarázatot kell adni társadalmi tévhitekre (mint például a „gólya hozta” történetre). A tanítás során a tudományosan megalapozott módszereket (oktatófilm, „Social Story”, szerepjáték stb.) szükséges előnyben részesíteni.

2. FÜGGELÉK: ÁBRA

TÁMOGATÓ ÉRTEKEZÉS
A MAGÁNÉLET
KIALAKÍTÁSÁHOZ

3

1. TÁMOGATÓ ÉRTEKEZÉS A MAGÁN-ÉLET KIALAKÍTÁSÁHOZ

Célkitűzés 3.1: Magyarázza el, miért fontos a magánélet!

Célkitűzés 3.2: Sorolja fel az elsődleges gondozók alapvető szerepét a felvilágosító jellegű oktatásban!

Célkitűzés 3.3: Mutassa be azokat a viselkedésmódot, amelyek a magánélet kialakítását segítik!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Eszközök, kellékek: A3-as papírok, filctollak, gumiragasztó, borítékok, lapfőcímek, különböző újságok és magazinok

1. tevékenység:

A résztvevők köszöntését követően elhangzik a megállapítás, miszerint „Amikor a gyerekekkel dolgozunk, tisztában vagyunk a magánszférával, a közösségi térrel, az intim területtel, a határokkal, a »nemzet mondás«, a vizszoautasítás és az elutasítás elfogadásának fogalmával, és ezeket az ismereteket a mindennapi életünkben tölünk veszük át”. Majd létrejön két csoport, A és B.

„Ma egy újságot teszünk közzé, aminek címe »A gyermek hangja«. Van két borí-

tékom, amik azokat az lapfőcímeket tartalmaznak, amelyekkel a szerzők dolgozni fognak. Szeretném, ha választanátok magatok közül egy-egy felelős szerkesztőt!” — részletezi a tréner. Magához hívja a felelős szerkesztőket és megkéri őket, válasszanak egy-egy borítékot.

A feladat egy újság létrehozása, amely olyan szakaszcímekből áll, mint főcím, rovat, magazin hír, történelmi tartalom, karikatúra, beszélgetés stb. Az értekezés során a résztvevők képeket is felhasználhatnak a régi újságokból és magazinokból. Az újsággal kapcsolatos tevékenység befejeztével a felelős szerkesztők megosztják az alkotásokat a többi résztvevővel. A prezentációkat követően szemlézik a két lapot, majd kérdéseken és válaszokon keresztül létrehoznak egy általános értékelést, mellyel véget ér az ülés.

A témákkal kapcsolatos elméleti kérdéseket lefedi a folyóirat, amely az *Útmutató trénereknek*. Az útmutató könyvben elérhető a forrásanyag, melynek címe *A mentálisan sérült személyek oktatása az elhanyagolással és abúzzal szembeni védekezésről, felkészítés a magánéletre*. Az esemény során ez a résztvevőket is érinti. A fenti anyagot szükséges alapul venni a kiértékelés, illetve az esetleges kiegészítések és kiigazítások során.

KÉP:

„A” BORÍTÉK

Melyek az elsődleges gondviselő főbb feladatai a felvilágosító jellegű oktatásban?

Mit jelent a magánszféra és mit a nyilvánosság?

Mit jelent a magánszféra?

Mi a magánélet?

„B” BORÍTÉK

Milyen tevékenységekkel segíthetjük tanárként a magánélet kialakítását?

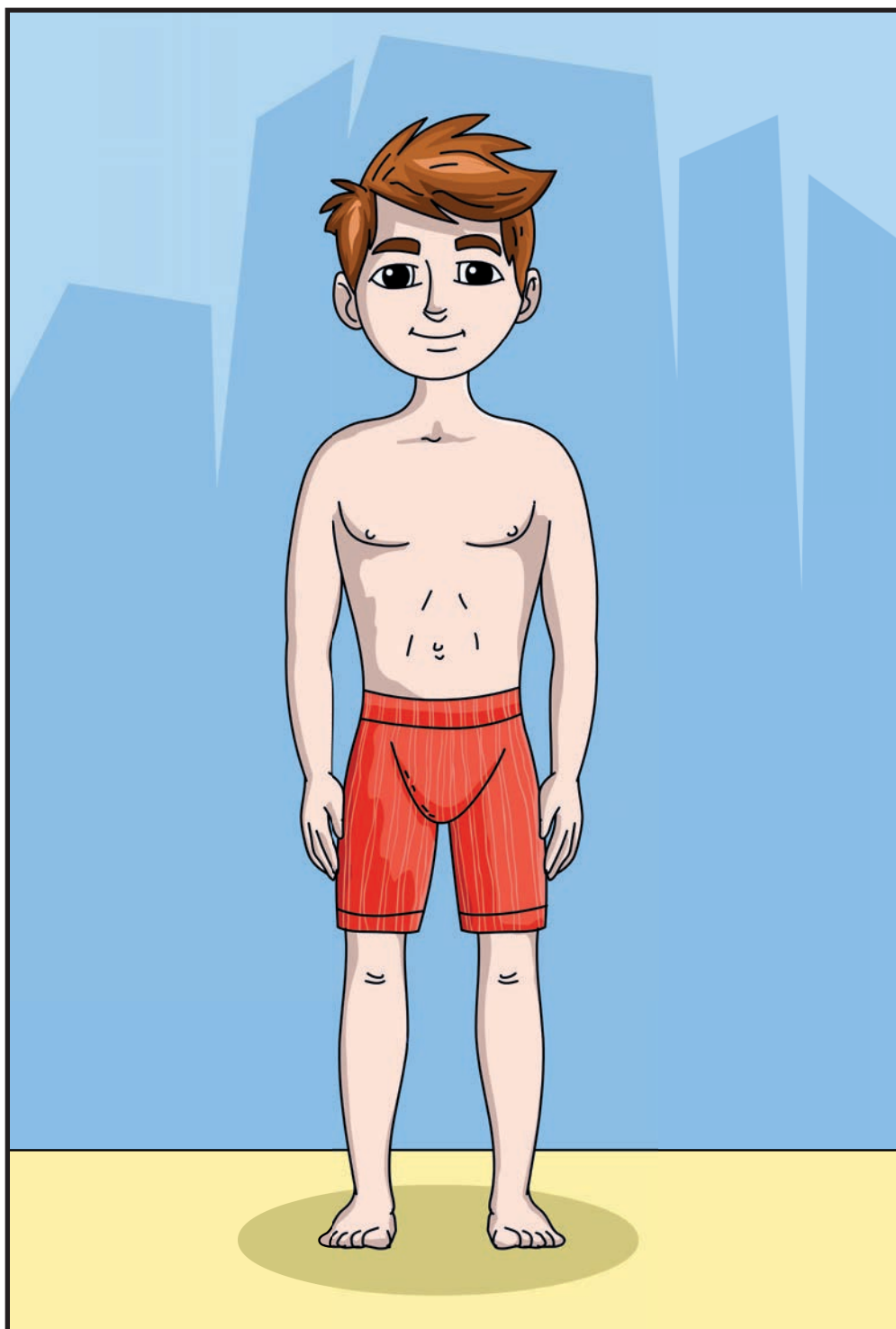
Hogyan tehetjük hatékonyabbá a nemet mondás képességét?

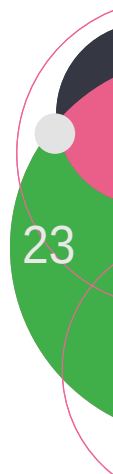
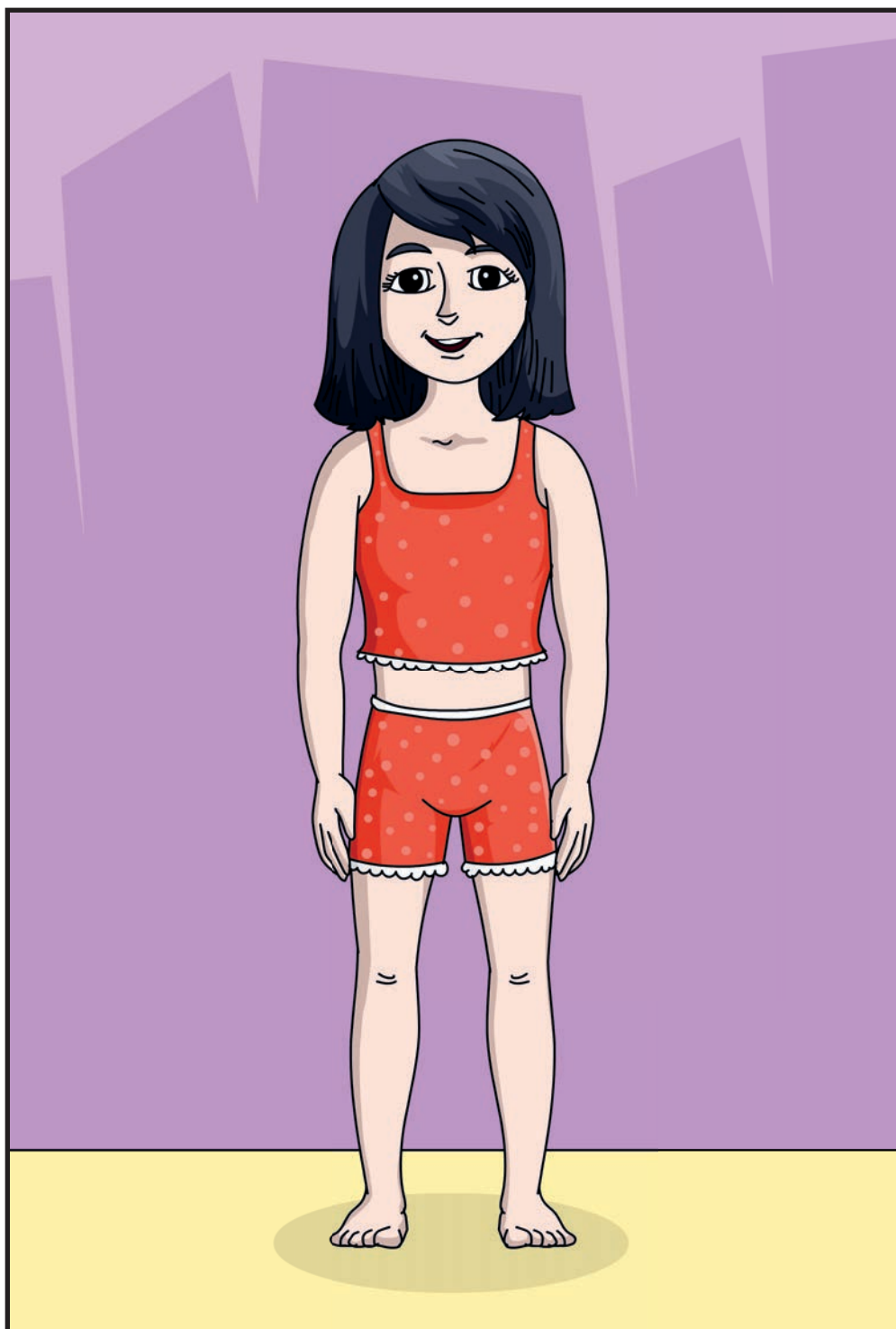
Hogyan fejleszthetjük az elutasítás elfogadásának képességét?

Célkitűzés 3.4: Ismertesse az egyénnel a test intim területeit!

Tanítási módszerek és technikák:
egyidejű tanítás

Ismeretterjesztő anyagok/Ismeretterjesztő technológiák és anyagok: kép egy alsónadrágos fiúról és egy alsóneműs lányról

Felkészülés a tanításra:

A tanulója készen áll a képesség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?

„A tanulója képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond és mutat neki?”, „Tud értékelhetően reagálni a kérdésekre és utasításokra?”, „Képes utánozni?” Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, elkezdhet dolgozni a képességeken, és ha „Nem”, először biztosítania kell a tanulót ezekről az alapképességekről. Figyeljen oda, hogy a családdal együttműködjön a folyamat során!

A tanuló aktuális teljesítményének felmérése/Előzetes tanítási értékelés

Üljön le a tanulójaival szemben vagy L alakban! Tegye a képeket vele szemben az asztalra! Kérdezze meg, hol találhatók az intim területek! Ha tanulója kifejező nyelvi készséggel rendelkezik, hagyja, hogy a területeket nevükön nevezze, vagy mutassa meg neki azokat! Rögzítse a válaszokat!

A környezet elrendezése

A helyet, ahol tanít, a tanuló személyisége mentén rendezze be! Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Készítse elő a megerősítést szolgáló és tananyagokat, amelyeket használni fog és tartsa magánál!

A figyelem felkeltése

A foglalkozás indításakor a figyelem megragadásához olyan mondatokat használhat, mint „Készen állsz a munkára?/Szeretnél velem dolgozni?/Ha készen állsz, kezdjünk neki!/Úgy néz ki, készen állsz, kezdjük el!”.

Motiváció

Annak érdekében, hogy tanulóját aktivitásra sarkallja, példákkal magyarázza el neki, miért szükséges megtanulnia ezeket a területeket: „Ma a különleges tájainkról fogunk tanulni veled. Fontos, hogy megismerjük az intim területeinket, hogy testünk egészségesebb és tisztább lehessen. Tudni róluk a biztonságunk miatt is lényeges”. Ugyanakkor jutalmazható a tanulók részvétele a foglalkozáson olyan szóbeli dicséretekkel, mint „Nagyszerű!/Szuper!/Nagyon jó!”. Ezután elkezdheti a munkát az által, hogy azt mondja „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!”.

Áttekintés és a foglalkozás megkezdése

Miután a motivációs fázisban magyarázatokat adott, tartson egy rövid eligazítást, a tanuló szintjén az ő előzetes tudása alapján. Ha a tanuló nyelviileg képes kifejezni magát, kérdezze meg, „Milyen részei vannak a testünknek?”. Kérje meg, hogy beszéljen a témáról az „Emlékszel, mit tanultunk korábban a testünkről?” kérdésen keresztül.

Ugyanakkor, ha tanulója nem rendelkezik kifejező nyelvi készséggel, mutassa be neki a testrészeket, például a fejet vagy a lábat előzetesen előkészített, szemléltető képeken. Ezt követően kezdje el az órát a „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!” felszólítással.

Alkalmazás:

1. tevékenység: A tanulóival üljenek le egy kényelmes asztalhoz egymással szemben, egymás mellé, vagy L alakban, és kezdje el mondani, hogy „Most az intim területeinkről fogunk tanulni. Kezdjük is el!”. Vonja magára a tanuló figyelmét és fogjon bele a tanításba! Az előre elkészített, gyerekeket ábrázoló képeket tegye fel a táblára, jól látható helyre. Kérdezze meg, „Hol vannak az intim területek?”, majd egyből mutassa is meg az említett speciális részeket a képen, „A szánk, a csípő környéke, a nemi szervek és a fenék a különleges területek a nők és a lányok esetében.” Várjon 3–5 percet a tanuló reakciójára. Ha szóban vagy rámutatással helyes választ ad, azt erősítse meg. Ha nem reagál vagy rossz választ ad, mutassa meg a helyes válaszokat. Összegezzon a következőképpen: „Az intim területek azok, ahol senki más nem érintheti meg a testedet”. A tanítások végén, a tanuló együttműködése alapján erősítse meg őt dicsérettel vagy nassolnivalóval.

Magyarázat

1. Amikor az intim területekkel foglalkoznak, magyarázza el, hogy „a nemi szerveket vaginának, illetve pénisznek hívjuk (válassza ki a résztvevők nemének megfelelőt)!” Hagyja, hogy ezeket a fogalmakat az orvosi nevükön tanulják meg!

2. Magyarázza el nekik, hogy az intim területek immunitását veszélyeztetheti az olyan személy is, akiben megbíznak, például ha orvosi vizsgálatra mennek egészségügyi okokból! (Dolgozzon az „Intim testtájak” űrlapon az „Ismerem az intim testtájaimat” űrlaphoz hasonló módon a diákjaival!).

Általánosítás–monitorozás:

Miután a tanuló elsajátította a kívánt magaviseletet a kritériumnak megfelelő szinten, gyűjtsön általánosítható adatokat különböző környezetben, különböző emberektől, különböző eszközök és anyagok felhasználásával. Például: a szülővel vagy egy másik tanárral, otthon vagy az iskolában, az összerakós fejtörőt használva kérje meg a tanulót, hogy kezdjen el dolgozni.

Annak érdekében, hogy a tanuló ne felejtse el, mit sajátított el, és eldönthesse, mire emlékszik a mindennapi életből, vezessen követési adatokat! Amennyiben a tanuló elsajátította a kívánt magaviseletet, karakter-

jegyei és körülményei összhangban lesznek a rendszeres időközönként elvégzett megfigyelési adatokkal. Végezzen megfigyeléseket például az 1., 2., 4. és 8. hét után!

Felmérés és értékelés:

Ha az egyidejű tanítási folyamat alatt nincs mód a független válaszadásra, öt alkalmat követően szervezzen értékelő (válaszadó) ülést annak érdekében, hogy felmérje, a tanuló vajon elsajátította a kívánt magaviseletet vagy sem.

Az értékelést végezze egyénileg! Tegye fel a kérdést: „Hol található az intim területek?”. Ösztönzőleg ismertesse a nyomtatványon a célt, hagyja, hogy a tanuló szóban válaszoljon, vagy mutasson rá a képre.

Határozza meg teljesítményét az „Ismerem az intim testtájaimat” űrlapon. A helyes válaszokat szóban erősítse meg!

*A számokkal jelölt oszlopok az Ön, illetve a gondozó által végzett foglalkozások számát jelzik. A számok csak hozzávetőlegesek. Növelheti vagy csökkentheti az oszlopok számát az előzetes tanítás, a tanítás alatt és a megfigyelés során is a gyerek képzettségi szintjétől függően. Például, ahogy az a táblázatban is látható, az alkalmazás során a gyerekekkel ne értékeljen kétszer, és ne zárja le a folyamatot. Ha biztos benne, hogy a gyerek elsajátította azt a képességet, amelyen épp dolgozik vele, folytassa a munkát egészen addig, amíg nem győződik meg róla teljesen.

„Ismerem az intim testrészeimet” űrlap

A tanuló kereszt- és vezetékneve:

A tanár kereszt- és vezetékneve:

Utasítás: Hol található az intim területeink?

Célzott intim területek	Tanítás előtt			Tanítás közben					Megfigyelés	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. száj										
2. női mellkas										
3. nemi szervek										
4. far										

* Növelje az ülések számát a tanuló teljesítményének megfelelően. A helyes válaszokhoz plusz (+) jelet, a helytelen válaszokhoz mínusz (-) jelet tegyen.

Célkitűzés 3.5: Mutassa be a magánszférát más-más környezetben!

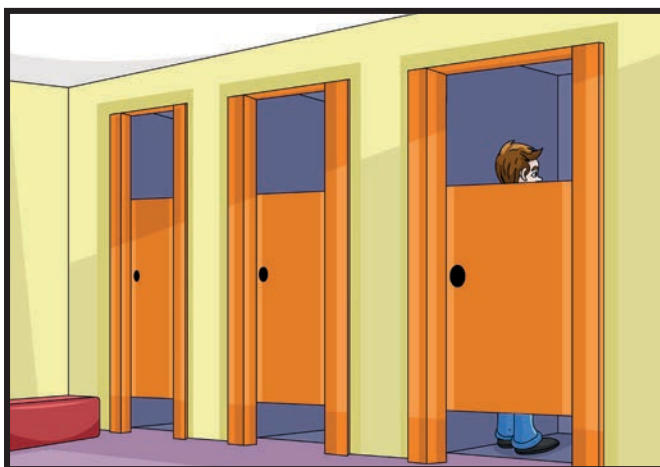
Tanítási módszer: egyidejű tanítás

Ismeretterjesztő anyagok/tanítási technológiák és anyagok: a könyvünkben

szerelő privát helyek: WC, fürdőszoba, a gyerekszoba, a szülők hálószobája, a bolti próbafülke, az öltözőkabin a parton és képanyagok az iskolai orvosi szobáról és más, a privát helyeken kívül eső területekről. Ellenőrizze a képek értelmezhetőségét!

PRIVÁT HELYEK

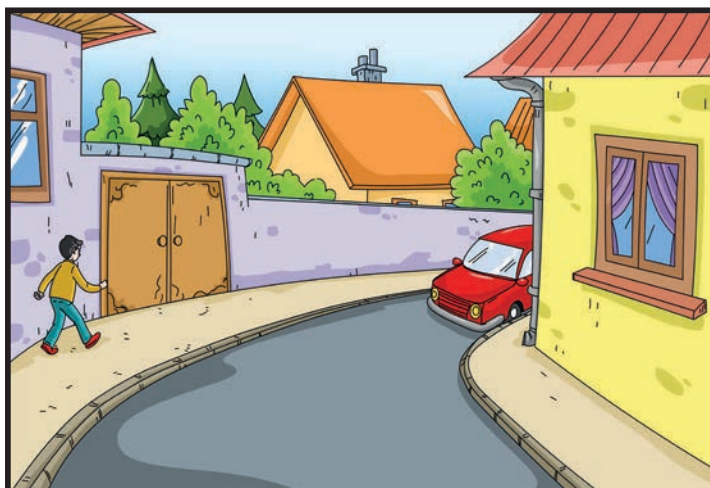

PRIVÁT HELYEK

PRIVÁT HELYEKEN KÍVÜL ESŐ TERÜLETEK

PRIVÁT HELYEKEN KÍVÜL ESŐ TERÜLETEK

Felkészülés a tanításra:

• A tanulója készen áll a képesség elsajátítására? Rendelkezik az ehhez szükséges előfeltétellel?

„A tanulója képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond és mutat neki?”, „Tud értékelhetően reagálni a kérdésekre és utasításokra?”, „Képes utánozni?” Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, elkezdhet dolgozni a képességeken, és ha „Nem”, először biztosítania kell a tanulót ezekről az alapképességekről. Figyeljen oda, hogy a családdal együttműködjön a folyamat során!

• A tanuló aktuális teljesítményének felmérése/Előzetes tanítási értékelés

Üljön le a tanulójaival szemben vagy L alakban! Tegye a képeket vele szemben az asztalra! Kérdezze meg, hol találhatók a privát helyek! Ha tanulója kifejező nyelvi képességgel rendelkezik, hagyja, hogy a helyeket megnevezze vagy megmutassa! Ehhez használjon képeket privát helyekről és a privát helyeken kívül eső területekről! Párosítson egyet-egyet a két típusból! Tegyen fel olyan kérdést a tanuló szintjének megfelelően, mint „Mutass rá a privát helyre!/Melyik a privát hely?”. Rögzítse a válaszokat!

• A környezet megteremtése

A helyet, ahol tanít, a tanuló személyisége mentén rendezze be! Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Készítse elő a kellékeket, amelyeket használni fog és tartsa magánál! A jutalmazáshoz használt anyagokat tegye el a gyermek szeme elől!

• A figyelem felkeltése

A tanuló figyelmének felkeltéséhez használjon olyan figyelemfelhívó kifejezéseket, mint „Készen állsz a tanulásra?/Szeretnél velem tanulni?/Ha készen állsz, kezdjünk bele!/Úgy látom, készen állsz. Kezdjünk!”

• Motiváció

Magyarázza el a tanulónak, hogy miért fontos megtanulni, melyek a privát helyek. A motiváláshoz használja a következő kijelentéseket: „A mai napon a magénszféra helyeit fogjuk megismerni más-más környezetben. Nagyon fontos, hogy ismerjük ezeket a helyeket, mert itt biztonságban érezzük magunkat”. Dicsérje meg a tanulót az együttműködő magatartásáért: „Nagyon jó!” „Nagyszerű!”. Majd kijelentheti: „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!”.

• Áttekintés és a foglalkozás megkezdése

Miután a motivációs fázisban magyarázatokat adott, tartson egy rövid eligazítást, a tanuló szintjén, az ő előzetes tudása alapján.

Amennyiben a tanuló nyelvileg képes kifejezni magát és elmondani a véleményét a témával kapcsolatban, tegyen fel neki kérdéseket, mint „Az otthonodban melyek a privát helyek? Az iskolában melyek a privát helyek?”. Azonban ha a tanuló nyelvileg nem képes kifejezni magát, a szobák körbejárásával vagy iskolai képek használatával kezdje el magyarázni a helyeket más-más környezetben. Ezt követően kezdje el az órát: „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely

Miután a tanulóval leültek egymással szemben vagy egymás mellé egy kényelmes asztalhoz, hívja fel a figyelmét azáltal, hogy azt mondja: „Most a privát helyekről fogunk tanulni más-más környezetben. Lássunk neki!”. Rakja le a tanuló elé, számára jól látható helyre a következő helyeket ábrázoló képeket: WC, fürdőszoba, gyerekszoba, a szülők hálósobája, bolti próbafülke, öltözőkabin a parton és az iskolai orvosi szoba. Kérdezze meg, „Melyek a privát helyek?”, majd azonnal válaszolja is meg: „A WC, fürdőszoba, a gyerekszoba, a próbafülke, az öltözőkabin, valamint az iskolai orvosi szoba privát helyek.”. Majd fejtse ki: „A privát hely az, ahol egyedül tudsz lenni és eldöntheted, hogy azt megosztod-e mással vagy sem”. Ha a tanuló helyesen reagál, erősítse meg azáltal, hogy azt mondja: „Bravó, nagyon ügyes vagy!”. Amennyiben nem vagy helytelenül teszi azt, mutassa meg a helyes választ! Ha nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, beszélgetés helyett alkalmazzon olyan módszert, amely során a tanuló képes elsajátítani a privát helyeket. Ehhez képekre van szüksége, amelyek a privát helyekhez tartoznak, illetve nem tartoznak. Tegyen egymás mellé egy privát helyet jelölő képet

és egyet, ami nem tartozik ahhoz. A tanuló szintjének megfelelően kérje vagy utasítsa őt: „Mutasd meg a privát hely képét!/Melyik a privát hely?”. Majd azonnal mutasson rá a helyes megfejtésre. Adjon 3–5 másodpercet a tanulónak arra, hogy reagáljon – ami alapján adjon visszajelzést Ön is! Minden egyes tanulási szakasz végén dicsérje meg a tanuló együttműködését: „Milyen nagyszerű, hogy dolgoztál velem! Nagyszerű vagy!”.

Általánosítás–monitorozás

Miután a tanuló elsajátította a kívánt magaviseletet a kritériumnak megfelelő szinten, gyűjtsön általánosítható adatokat különböző környezetben, különböző emberektől, különböző eszközök és anyagok felhasználásával. Például készítsenek összevágott képeket, ahol a tanuló szülője vagy egyik tanára nem a privát helyet ábrázoló otthoni vagy iskolai fotón van, hanem épp fordítva.

Annak érdekében, hogy ne felejtse el a tanuló, mit sajátított el és eldönthesse, mire emlékszik a mindennapi életből, vezessen követési adatokat! Amennyiben a tanuló elsajátította a kívánt magaviseletet, karakterjegyei és körülményei összhangban lesznek a rendszeres időközönként elvégzett megfigyelési adatokkal. Végezzen megfigyeléseket például az 1., 2., 4. és 8. hét után!

Felmérés és értékelés:

Ha az egyidejű tanítási folyamat alatt nincs mód a független válaszadásra, öt alkalmat követően szervezzen értékelő (válaszadó) ülést annak érdekében, hogy felmérje, a tanuló vajon elsajátította-e a kívánt magatartást vagy sem. Az értékelést végezze egyénileg! Tegye fel a kérdést, „Melyek a privát helyek?”. Ha a tanuló nem rendel-

kezik megfelelő nyelvi kifejezőkészséggel, fektessen elé egy, a privát helyet ábrázoló és egy azon kívül eső képet, majd a szintjének megfelelő módon utasítsa, hogy „Mutasd meg, melyik a privát hely!/Melyik a privát hely?”. Rögzítse a válaszokat a „Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely” űrlapon. Ha a tanulója helyes válaszokat ad, dicsérje meg!

„Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely” űrlap

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Utasítás: Hol vannak a privát helyek?/Mutasd meg a privát helyeket!/Melyek a privát helyek?

Privát helyek	Tanítás előtt			Tanítás közben					Megfigyelés	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. WC										
2. Fürdőszoba										
3. Gyerekszoba										
4. Szülők szobája										
5. Próbafülke										
6. Öltözőkabin a strandon										
7. Iskolai privát helyek (orvosi szoba, öltöző stb.)										

* Az ülések száma változhat a tanuló teljesítményétől függően. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válaszok hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Célkitűzés 3.6: Mutassa be a helyes és a helytelen magatartást privát helyeken és nem privát helyeken!

Tanítási módszerek és technikák: Közvetlen tanítás

Használati eszközök/Tanítási technológiák és anyagok: Képek a könyvből a következő helyekről: WC, fürdőszoba, gyerek saját szobája, szülők szobája, öltözőkabin a strandon, próbafülke, iskolai orvosi szoba, valamint helytelen és helyes magatartásokat ábrázoló vizuális anyagok privát helyeken és nem privát helyeken.

Felkészülés a tanulásra

- **Készen áll a tanuló, hogy megtanulja a készséget?/Rendelkezik a tanuló a képesség elsajátításához szükséges feltételes képességekkel?**

„Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?“, „A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Tudja Önt utánozni?“ Amennyiben a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben a kérdésekre a válasz „Nem“, először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket. Ebben a folyamatban figyeljen arra, hogy a családdal együttműködve dolgozzon.

- **A tanuló jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Helyezkedjen el a tanulóval szemben vagy L alakban. Tegye le a képeket a tanuló elé az asztalra úgy, hogy jól lássa azokat. Kérje meg a tanulót, hogy mondja el, melyek a helyes és helytelen viselkedési formák a privát helyeken és nem privát helyeken. Ehhez tegye fel a következő kérdést: „Mondd el, hogyan viselkedünk privát helyen/privát helyen kívül!“. Amennyiben a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, készítsen elő képeket oly módon, hogy a tanulónak egy megfelelő választ kelljen meghatároznia. „Mutasd meg a privát helyen kívüli viselkedést!“. Jegyezze fel a válaszait. Jutalmazza meg a helyes válaszokat.

- **A környezet megteremtése**

A gyermek jellegzetességeinek megfelelően alakítsa ki a tanulási környezetet. Távolítsa el azokat az eszközöket és kellékeket, amelyek elterelhetik a tanuló figyelmét. Készítse elő az órán használt kellékeket és tartsa azokat a közelben.

- **Figyelem felhívása**

A tanuló figyelmének felkeltéséhez használjon olyan figyelemfelkeltő kifejezéseket, mint „Készen állsz a tanulásra?/Szeretnél velem tanulni?/Ha készen állsz, kezdjünk bele!/Úgy látom, készen állsz. Kezdjünk!“.

• Motiváció

Magyarázza el a tanulónak, miért tanulmányozza ezt a viselkedésmódot és miért fontos, hogy elsajátítsa ezeket a képességeket. Használja a következő kijelentéseket: „A mai napon arról fogunk tanulni, hogy melyek a helyes és helytelen viselkedési formák privát helyeken és nem privát helyeken. Az ezeken a helyeken való helyes viselkedés hozzájárul ahhoz, hogy biztonságban érezzük magunkat és tiszteletben tartsuk az embertársainkat.”. A tanulás alatt jutalmazza a tanulót szóbeli dicsérettel, pl. „Nagyszerű vagy! Bravó!” vagy valamilyen kis édességgel, amit a gyerek szeret.

• Áttekintés és az óra megkezdése

Rövid bevezetőként elevenítsük fel a tanuló jelenlegi tudását. „Ismételjük át, melyek a privát helyek (fürdőszoba, WC, saját szoba, szülők szobája, öltözőkabin a strandon, próbafülke, az iskolai orvosi szoba)!”.

Az áttekintés során használja az előző ülés során megismert képeket. „Most megtanuljuk, mi a helyes viselkedés ezeken a helyeken”. Majd kezdje el a tanítást: „Rendben. Most elkezdhetjük a munkát”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Megtanulom a privát helyen való megfelelő viselkedést

A vizuális anyagok alapján ismertesse, me-

lyek a megfelelő és helytelen viselkedési formák a privát helyeken. Minden esetben először modellezze le a privát helyeken való helyes viselkedést. A kiemelő viselkedések listája alább található.

1. Fürdőszoba: A zuhanyzás, tisztálkodás, szőrtelenítés és testünk ápolása céljából érinteni a testünket helyes magatartási forma.

2. WC: Pisilésre és kakilásra használjuk, zárjuk az ajtót magunk után.

3. Saját szoba: Ha egyedül vagyunk a szobánkban, valamint ha az ajtók zárva és a függönyök behúzva vannak, viselhetünk ruhát, de le is vehetjük azt. Úgy érhetünk a testünkhöz, ahogyan szeretnénk.

4. Szülők szobája: Elfogadható, hogy amennyiben engedélyt kapunk rá, kinyissuk a fiókot, szekrényt.

5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinkat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.

6. Próbafülke: A próbafülkét használhatjuk ruhák felpróbálására. Miután beléptünk, zárjuk be magunk mögött az ajtót.

7. Iskolai orvosi szoba: Helyes megkérni a nővért, hogy hagyja el az orvosi szobát, amíg átöltözünk ott. Miután egyedül maradtunk, zárjuk be az ajtót.

Amikor már gyakorlatban tanulják a megfelelő viselkedést, mindig hagyjon időt a tanulóknak, hogy válaszoljon. Szóbeli dicsérettel jutalmazza a tanuló helyes válaszait. Amennyiben a tanuló nem vagy helytelenül válaszol,

rávezetéssel segítse őt. Mindig adjon lehetőséget a tanulónak, hogy önállóan dolgozzon. Minden tanulási szakasz után jutalmazza meg a tanulót, amiért együttműködik Önnel. „Nagyszerű, hogy együtt dolgozunk! Ügyes vagy!”

ELFOGADHATÓ VISELKEDÉSI FORMÁK PRIVÁT HELYEKEN

FÜRDŐSZOBA

WC

GYEREKSZOBA

SZÜLŐK HÁLÓSZOBÁJA

ÖLTÖZŐKABIN A STRANDON

ORVOSI SZOBA

PRÓBAFÜLKE

2. tevékenység: Megtanulom a privát helyeken kívüli helyes viselkedést

A vizuális anyagok alapján ismertesse, melyek a megfelelő és helytelen viselkedési formák a nem privát helyeken. Minden esetben először modellezze le a nem privát helyeken való helyes viselkedést. A kiemelő viselkedések listája alább található.

Fürdőszoba: Amennyiben a fürdőszoba ajtaja zárva van, ne kopogjunk be. Amennyiben hangokat hallunk a fürdőszobából, ne menjünk be.

WC: Amennyiben a WC ajtaja zárva van, ne kopogjunk be. Amennyiben hangokat hallunk a WC-ből, ne menjünk be.

Szülők szobája: Ne menjünk be a szülők szobájába, ha zárva van az ajtó. Helyénvaló kopogni és megvárni a választ, mielőtt belépünk.

Öltözőkabin a strandon: Ha uszodába vagy strandra megyünk, átöltöztetéshez kötelező az öltözőkabin használni. Amennyiben zárva van az ajtó, először kopogjunk. Amennyiben hangokat hallunk kiszűrődni,

ne nyissunk be. Amennyiben foglalt a kabin, a várakozás a helyes magatartás.

Próbafülke: Ha egy boltban fel akarunk próbálni egy ruhadarabot, kötelező a próbafülkét használni. Ha zárva van a próbafülke ajtaja, először kopogtassunk. Amennyiben hangokat hallunk kiszűrődni, ne menjünk be. Amennyiben a próbafülke foglalt, a várakozás a helyes magatartás.

Iskolai orvosi szoba: Kopogjunk, mielőtt belépnénk az iskolai orvosi szobába. Amennyiben van bent valaki, várjuk meg, amíg az illető távozik. A helyiség használá-

tához szükséges, hogy a tanárunktól engedélyt és támogatást kapjunk.

Amikor már gyakorlatban tanulják a megfelelő viselkedést, mindig hagyjon időt a tanulónak, hogy válaszoljon. Szóbeli dicsérrel jutalmazza a tanuló helyes válaszait. Amennyiben a tanuló nem vagy helytelenül válaszol, rávezetéssel segítse őt. Mindig adjon lehetőséget a tanulónak, hogy önállóan dolgozzon. Minden tanulási szakasz után jutalmazza meg a tanulót, amiért együttműködik Önnel. „Nagyszerű, hogy együtt dolgozunk! Ügyes vagy!”

ELFOGADHATÓ VISELKEDÉSI FORMÁK A PRIVÁT HELYEKEN KÍVÜL

WC

FÜRDŐSZOBA

SZÜLŐK SZOBÁJA

PRÓBAFÜLKE

ÖLTÖZŐKABIN A STRANDON

ben hasznosítani. Miután a tanuló elsajátította az elérni kívánt magatartást, a tanuló sajátosságait és állapotát figyelembe véve bizonyos időközönként, például 1, 2, 4 és 8 hetente végezzen ellenőrzést.

Felmérés és értékelés

1. tevékenység:

Ahhoz, hogy megítélje a tanuló teljesítményét, használjon különböző privát és privát helyeken kívüli képeket. Helyezzen két kártyát a tanuló elé, melyek közül az egyik a privát helyeken való helyes viselkedést, a másik pedig a helytelen viselkedést mutatja. Kérje meg a tanulót a következőre: „Nézd meg ezeket a képeket! Mutasd meg nekem, melyik a helyes viselkedés privát helyen!”. Majd kérje meg a tanulót, hogy nevezze meg a viselkedést. Jutalmazza a tanuló helyes válaszát. A tanuló teljesítményének értékeléséhez használja a „Megtanulom a privát helyeken való helyes viselkedést” űrlapot.

ORVOSI SZOBA

Általánosítás–monitorozás:

Figyelje meg, hogy a tanuló megfelelően alkalmazza-e a helyes és helytelen viselkedési formákat a privát helyeken. Végezzen hasonló gyakorlatokat különböző környezetekben különböző személyekkel. Bizonyosodjon meg arról, hogy a gyermek elsajátította a tanultakat és képes azokat a mindennapi élet-

„Megtanulom a privát helyeken való helyes viselkedést” űrlap

Tanuló vezető- és keresztnéve:

Kívánt inger/utasítás: Mutasd meg a privát helyeken elvárható viselkedési formákat! Mi a helyes viselkedés ezen a képen? Nevezd meg!

Megfelelő viselkedés privát helyeken	Helyes válasz	Helytelen válasz	Magyarázatok
1. Fürdőszoba: A zuhanyzás, tisztálkodás, szőrtelenítés és testünk ápolása céljából érinteni a testünket helyes magatartási forma.			
2. WC: Pisilésre és kakilásra használjuk, zárjuk az ajtót magunk után.			
3. Saját szoba: Ha egyedül vagyunk a szobánkban, valamint ha az ajtók zárva és a függönyök behúzva vannak, viselhetünk ruhát, de le is vehetjük azt. Úgy érhetünk a testünkhöz, ahogyan szeretnénk.			
4. Szülők szobája: Elfogadható, hogy amennyiben engedélyt kapunk rá, kinyissuk a fiókot, szekrényt.			
5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinokat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.			
6. Próbafülke: A próbafülkét használhatjuk ruhák felpróbálására. Miután beléptünk, zárjuk be magunk mögött az ajtót.			
7. Iskolai orvosi szoba: Helyes megkérni a nővért, hogy hagyja el az orvosi szobát, amíg átöltözünk ott. Miután egyedül maradtunk, zárjuk be az ajtót.			

Felmérés és értékelés

2. tevékenység:

A tanuló teljesítményének megítéléséhez használjon olyan képanyagokat, amelyeken privát helyeken kívüli helyes és helytelen viselkedési formák láthatók. Helyezzen le a tanuló elé kártyákat, amelyeken vegyesen találhatók privát helyeken kívüli helyes és

helytelen viselkedési formák. Kérje meg a tanulót a következőre: „Nézd meg a kártyákat és mutasd meg, melyik a privát helyen kívüli helyes viselkedés!”. Majd kérje meg a tanulót, hogy nevezze meg azokat. Amennyiben a tanuló helyesen válaszol, jutalmazza meg őt. A tanuló teljesítményének értékeléséhez használja a „Megtanulom a privát helyeken kívüli helyes viselkedést” űrlapot.

„Megtanulom a privát helyeken kívüli helyes viselkedést” űrlap

Tanuló vezeté- és keresztnéve:

Kívánt inger/utasítás: Mutasd meg a privát helyeken kívül elvárható viselkedési formákat!

Mi a helyes viselkedés ezen a képen? Nevezd meg!

Megfelelő viselkedés privát helyen kívül	Helyes válasz	Helytelen válasz	Magyarázatok
1. Fürdőszoba: Amennyiben a fürdőszoba ajtaja zárva van, ne kopogjunk be. Amennyiben hangokat hallunk a fürdőszobából, ne menjünk be.			
2. WC: Amennyiben a WC ajtaja zárva van, ne kopogjunk be. Amennyiben hangokat hallunk a WC-ből, ne menjünk be.			
3. Szülők szobája: Ne menjünk be a szülők szobájába, ha zárva van az ajtó. Helyénvaló kopogni és megvárni a választ, mielőtt belépünk.			
4. Öltözőkabin a strandon: Ha uszodába vagy strandra megyünk, átöltözéshez kötelező az öltözőkabin használatát. Amennyiben zárva van az ajtó, először kopogjunk. Amennyiben hangokat hallunk kiszűrődni, ne nyissunk be. Amennyiben foglalt a kabin, a várakozás a helyes magatartás.			
5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinokat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.			
6. Próbafülke: Ha egy boltban fel akarunk próbálni egy ruhadarabot, kötelező a próbafülkét használni. Ha zárva van a próbafülke ajtaja, először kopogtassunk. Amennyiben hangokat hallunk kiszűrődni, ne menjünk be. Amennyiben a próbafülke foglalt, a várakozás a helyes magatartás.			
7. Iskolai orvosi szoba: Kopogjunk, mielőtt belépünk az iskolai orvosi szobába. Amennyiben van bent valaki, várjuk meg, amíg az illető távozik. A helyiség használatához szükséges, hogy a tanárunktól engedélyt és támogatást kapjunk.			

Magyarázatok és megfontolások: Amennyiben a tanuló rendelkezik a fentiekkel kívüli egyéb privát helyekkel, folytassuk a tanulási folyamatot, amelyben elsajátítja a helyes viselkedési formákat az adott privát helyen.

Célkitűzés 3.7: Tanítsa meg a tanulót mások intim szférájának tiszteletben tartására!

Tanítási módszerek és technikák: Közvetlen tanítás

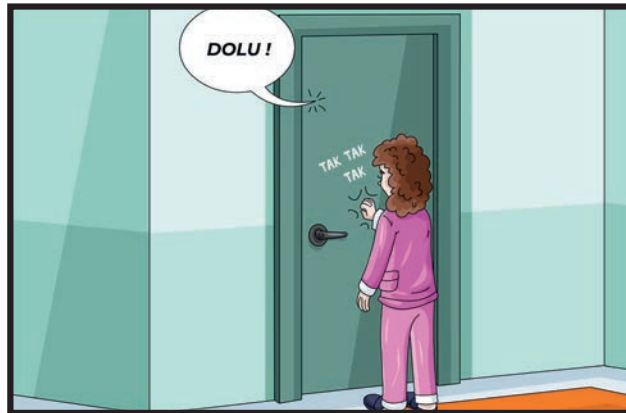
Használati eszközök/tanítási technológiák és anyagok: Olyan képek, amelyek a követ-

kező helyiségeket ábrázolják: WC, fürdőszoba, szülők szobája, próbafülke, öltözőkabin a strandon és az iskolai orvosi szoba. (Alkalmazhatja a 3.6-os célkitűzéshez használt képeket is.)

WC

A FÜRDŐSZOBA

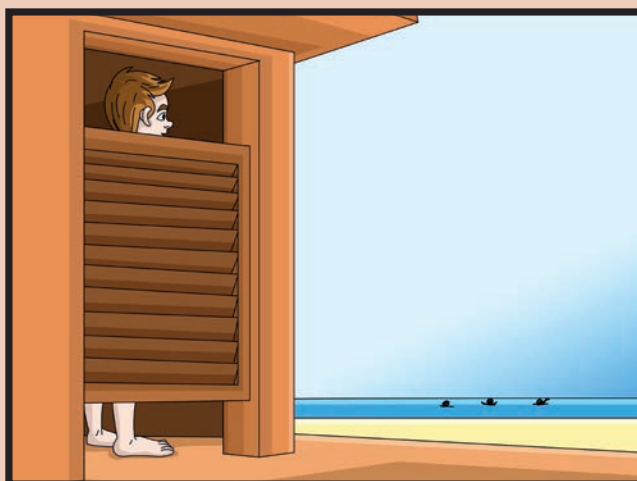
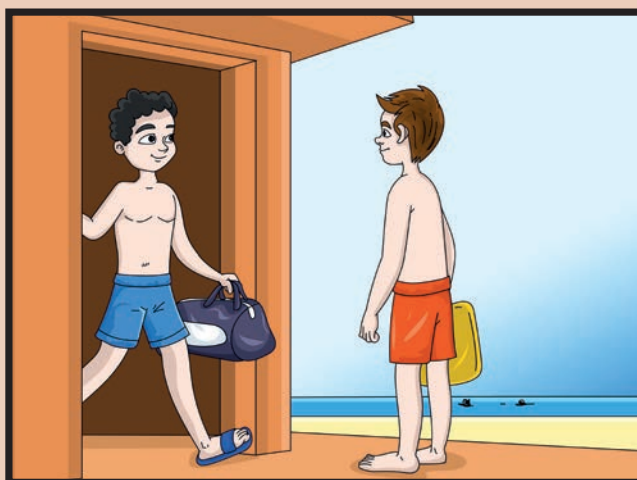
A GYEREK SAJÁT SZOBÁJA

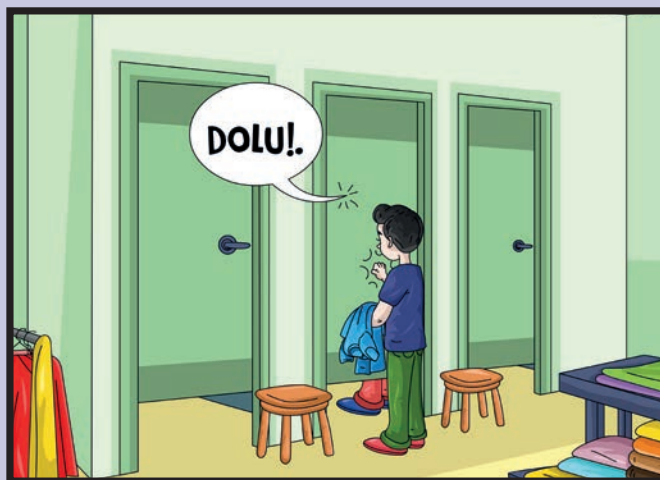
A SZÜLŐK SZOBÁJA

ÖLTÖZŐKABIN A STRANDON

PRÓBAFÜLKE

Előkészületek a tanításhoz:

• Készen áll a tanuló, hogy megtanulja a készséget?/Rendelkezik a tanuló a készség elsajátításához szükséges feltételes képességekkel?

„Képes a tanuló az olyan magatartások megkülönböztetésére, amelyek a magánszféra kivívását, a privát helyeket, a különböző környezetekben lévő privát helyeket és a privát helyeken és azokon kívül eső megfelelő és helytelen magatartásokat támogatják?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit a tanár mond vagy mutat?”, „A tanuló képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja utánozni a tanárt?” Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben a kérdésekre a válasz „Nem”, először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket. Ebben a folyamatban figyelni kell a családdal való együttműködésre.

• A tanuló jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés

Dolgozzon egyénileg a tanulóval. A magatartás tanulásához használják a megnevezett viselkedést bemutató képeket magazinokból, újságból stb. Legyen köztük WC, fürdőszoba, a tanuló saját szobája, a szülők szobája, öltözőkabin a strandon, próbafülke és iskolai orvosi szoba. Győződjön meg arról, hogy a képek a tanuló számára értel-

mezhetők. Miközben megmutatja a tanuló-
nak a privát helyet bemutató képet, tegye fel a következő kérdést: „Hogyan viselkedünk ezen és ezen a helyen?”. Az úrlapon jegyezze le a tanuló válaszait. Jutalmazza meg a helyes válaszokat.

• A környezet megteremtése

A gyermek jellegzetességeinek megfelelően alakítsa ki a tanulási környezetet. Távolítsa el azokat az eszközöket és kellékeket, amelyek elterelhetik a tanuló figyelmét. Készítse elő az órán használt kellékeket és tartsa azokat a közelben.

• Figyelem felhívása

A tanuló figyelmének felkeltéséhez használjon olyan figyelemfelkeltő kifejezéseket, mint „Készen állsz a tanulásra?/Szeretnél velem tanulni?/Ha készen állsz, kezdjünk bele!//Úgy látom, készen állsz. Kezdjünk!”.

A tanulási folyamat alatt dicsérje a tanulót: „Nagyszerű vagy! Nagyon jó!”, majd tegye hozzá: „Rendben. Megkezdhetjük a munkát”.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A motivációs szakaszban tett kijelentések után röviden elevenítse fel a tanuló tudását a témáról. Amennyiben a tanuló rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, kérje ki a véleményét a témáról. Felteheti a következő kérdéseket: „Milyen szobák vannak az otthonodban? Ki használja ezeket a szobákat?”, „Fel tudsz sorolni olyan szobákat, amelyek az iskolában vannak? Ki használja ezeket a szobákat? Mit kell tennünk, mielőtt belépünk ebbe a szobába?”. Amennyiben a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, úgy helyezzünk le elé iskolai és otthoni környezetben lévő különböző helyszíneket ábrázoló képeket, és azok mentén magyarázzuk el neki, hogy ki és mire használhatja az adott életteret. Majd kezdjük meg a tanítást: „Rendben. Megkezdhetjük a munkát”.

Alkalmazás

1. tevékenység: Tiszteletben tartom mások intim szféráját

Helyezkedjenek el egymás mellett, egymással szemben vagy L alakban. Hívja fel a tanuló figyelmét: „Most megtanuljuk,

hogyan tartsuk tiszteletben a veled együtt élők magánszféráját”. Először mutassa meg a vizuális anyagot, amelyek a helyes viselkedésre vonatkoznak. „Ez a szülők szobája (egyedülálló szülő esetén ez a szülő szobája). Ha a szülők szobájának az ajtaja zárva van, akkor a gyerekeknek nem szabad bemenni. Ha zárva van az ajtó, kopogni kell, és meg kell várni anya vagy apa válaszát: »Bejöhetsz!«. Miután hallottad ezt a választ, bemehetsz”. Azonnal demonstrálja a helyzetet. Később a tanulóval mindezt szerepjáték formájában játssza el. Amennyiben szükséges, rávezetéssel segítse a tanulót. Az önálló alkalmazás fázisában mutasson képi anyagot a tanulónak és kérdezze meg: „Mit tegyünk, ha használni akarjuk a/a/zt?”. Adjon lehetőséget, hogy a tanuló megfelelően cselekedjen.

Ismételjük meg a tanulási folyamatot a WC, a fürdőszoba, a próbafülke, a strandon lévő öltözőkabin és az iskolai orvosi szoba esetében. Szóbeli dicsérettel jutalmazza a tanuló helyes válaszát! Amennyiben a tanuló nem vagy helytelenül válaszol, ismételje meg az előző részt! Minden egyes tanulási szakasz végén jutalmazza meg a tanulót: „Milyen nagyszerűen dolgozol velem! Nagyszerű vagy!”. Építsen fel hasonló tanulási helyzetet egy másik személy szobáját, házát vagy kertjét használva.

Általánosítás–monitorozás

Amikor a tanuló az előre meghatározott kritériumnak és szintnek megfelelően elsajátította a képességet, a képesség általánosításához gyűjtsön képeket különböző helyszínekről, emberekről. Keverjék a privát helyeket oda nem illő személyekkel. Például tegyék a tanárt a gyerek szobájába. Ezt követően kérje meg a gyereket, hogy tegye megfelelő helyre az embereket.

Bizonyosodjon meg arról, hogy a gyermek elsajátította a tanultakat és képes azokat a mindennapi életben hasznosítani. Miután a tanuló elsajátította az elérni kívánt magatartást, a tanuló sajátosságait és állapotát figyelembe véve bizonyos időközönként, például 1, 2, 4 és 8 hetente végezzen ellenőrzést.

Felmérés és értékelés

A tanuló teljesítményének értékeléséhez készítsen elő különböző képeket a WC-ről, fürdőszobáról, a szülők szobájáról, próbafülkéről, a strandon lévő öltözőkabinról, iskolai orvosi szobáról. A képek felmutatása közben kérdezze meg a tanulótól: „Mit tegyünk, ha használni akarjuk a/az-t?”. Amennyiben a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, mutassunk egy képet és tegyük fel a következő kérdést: „Hogyan viselkedjünk, ha használni akarjuk a/az-t?”. A tanuló válaszait jegyezzük fel a „Tiszteletben tartom mások intim szféráját” űrlapon. A tanuló helyes válaszát dicsérjük meg.

„Tiszteletben tartom mások intim szféráját” űrlap

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Kívánt inger/utasítás: „Mit tegyünk, ha használni akarjuk a/az-t?"/„Hogyan cselekedjünk, ha használni akarjuk a/az-t? Mutasd meg!”

Megfelelő viselkedés a privát helyeken	Helyes válasz	Helytelen válasz	Magyarázatok
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

ÖNÁLLÓSÁG TÁMOGATÁSA
AZ ÖNELLÁTÓ KÉSZSÉGEK
GYAKORLÁSA SORÁN

4

4. Önállóság támogatása az önellátó készségek gyakorlása során

Célkitűzés 4.1: Magyarázza el az önellátásban való támogatáskor felmerülő szerepeket és felelősségi köröket!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Eszköz: 4. függelék, résztvevőnként 1 toll, írásos információt tartalmazó papírok (vegyes információkat tartalmazó levél (a fogíny ápolásáról szóló, újonnan kifejlesztett technológia és tudományos magyarázat))

1. tevékenység:

A foglalkozás a következő, a résztvevők felé intézett kérdésekkel kezdődik.

1. Mit gondolsz, mi az önellátás?
2. Melyek az önellátó készségek?
3. Mit értesz a fogyatékossgal élők önellátása alatt?
4. Mit gondolsz, melyek azok az alapvető önellátó készségek, amelyeket a fogyatékossgal élőknek meg kell tanulniuk?
5. Mely önellátó készségeket kell ismernie a speciális igényű gyermekek családjainak?

A tréner meghallgatja a csoport tagjainak válaszait, majd a válaszokból a kulcsszavakat megragadva felírja azokat a táblára, megköszönve a válaszokat a csoportnak. Előkészített tapadós jegyzetlapokat (postit) ad a résztvevőknek. Miután a résztvevők megosztották válaszaikat, a következő magyarázat hangzik el:

„A mindennapi készségek, amelyek számunkra megszokottak és könnyen kivitelezhetők, a fogyatékossgal élők számára kihívássá válnak és korlátozzák őket. Ezen ne-

hézségek miatt nem reális az az elvárás, hogy a fogyatékossgal élők ugyanúgy végezzék a mindennapi önellátó feladataikat, mint a normál fejlődésű egyének”. Ezért fontos hangsúlyozni, hogy az önellátási folyamatok elsajátításának vezetett támogatása olyan helyzet, amely megkönnyíti a szellemi fogyatékossgal élő egyén életét. A foglalkozás a következő rövid kijelentéssel ér véget: „A szőrtelenítés, az átöltözés, a fürdés, a ruhadarabok összeválogatása mind olyan képesség, amelyre a szellemi fogyatékossgal élő egyénnek szert kell tennie. Szellemi fogyatékossgal élő egyének esetén szükséges, hogy a készséget rész-készségekre bontsuk le, ilyen módon támogatva az önellátó készségeiket. Ezen készségek teszik lehetővé az egyén függetlenségét”. A családi könyvben olyan gyakorlatok találhatók, amelyek segítik a fogyatékossgal élő családját a fogyatékossgal élő tanuló ezen képességek elsajátításában. Amennyiben szükséges, az iskolában az alábbi tanítási folyamatminta felhasználható.

Célkitűzés 4.2: Mutasson be olyan tanulmányokat, amelyek támogatják az önállóságot az önellátó készségek gyakorlásakor! (Az önellátó készségek több, különböző rész-készségből állnak. Alább található néhány olyan önellátó készség tanítási folyamatmintája, mint az alsónemű viselése, zuhanyzás és szőrtelenítés.)

1. tevékenység: Alsóneműt viselek

Utastítási módszerek és technikák: egyidejű rávezető utastítás

Használati Eszközök/Pedagógiai technológiák és anyagok: Egy alsónemű a trénernek és/vagy a tanulóknak. Úszódressz, bikini, harisnya

stb. úgy, hogy az a tréner és a tanuló intim testrészeit fedje. A képek a készségek elsajátításának lépéseit mutatják be (az Alkalmazás részben).

Megjegyzés a tréner számára: A tevékenység elsődleges célja, hogy a gondozót felhívja azon képességgel, amely egy szellemi fogyatékossgal élő egyén fürdetéséhez szükséges.

Amennyiben szükséges, a feladat értelmi fogyatékossgal élőkkel foglalkozók tanításihoz is alkalmazható.

A készség lépései példaként az Alkalmazás részben szerepelnek, a gondozó otthon hajtja végre azokat.

A fizikai környezetet alapul véve a készség lépéseit szakértők támogatásával kell végrehajtani.

A feladat végrehajtása közben a gondozó bikinit, úszóruhát vagy harisnyát visel az intim testrészek eltakarása érdekében.

Nagyon fontos biztosítani, hogy a gyakorlat végrehajtása során az egyén intim testrészei eltakarásra kerüljenek.

Ezen készség elsajátítása egy bábus is gyakorolható a készség lépéseinek megfelelően.

Felkészülés a tanításra:

• Készen áll a tanuló, hogy megtanulja a készséget?/Rendelkezik a tanuló a készségek elsajátításához szükséges feltételes képességekkel?

Győződjön meg arról, hogy a saját és a gyermek intim testrészei eltakarásra kerüljenek a munka során (bikini, úszóruha, harisnya stb. viselése által). „A gyermeke képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek

legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?” Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjek meg a kívánt viselkedések elsajátítását. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben a kérdésekre a válasz „Nem”, először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket. Figyeljen arra, hogy a folyamat alatt a családdal együttműködve dolgozzon.

• A tanuló jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés

A tanuló alsónemű viselésével kapcsolatos teljesítményének meghatározása irányadó lesz a tekintetből, hogy melyik szinten kezdődjön a tanítás, valamint hogy milyen ajánlásokat lehet tenni. Mivel ez a készség rész-készségekből áll, így a kiinduló helyzetben a tanuló a gyakorláshoz használt alsóneműt nem fogja viselni.

A készség teljesítéséhez az egyszeri, valamint a többszörös lehetőség technikája alkalmazható a képességet elemző űrlap felhasználásával.

Ez az űrlap a „Mérések és kiértékelés” című sor alatt található. A kiértékelési folyamatot lépésenként kell végrehajtani. Mondja a következőt: „Vedd fel az alsóneműdet!”, és segítsen a tanulónak lépésenként végrehajtani a feladatot az alsónemű felvétele közben.

A tanuló teljesítményének kiértékeléséhez az űrlap használandó. A készség végrehajtását a megfelelő lépésnél jelezni kell: (+) képes kivitelezni, (-) nem képes kivitelezni.

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez igazodva kell kialakítani. A tanulóval közösen válassza meg az elsajátítani kívánt készséget. A tanítás helyszínéül szolgálhat

egy szoba, egy osztályterem stb., olyan helyiség, amely az iskolán belül meghitt, biztonságot nyújtó tér. A gyermek szükségleteitől és jellegzetességeitől függ, hogy milyen stimulust fog használni. Állhat a gyermekkel szemtől szemben, egymás mellett vagy átlósan. A tanítás során használt segédeszközöket olyan helyen tartsa, ahol azok nem zavarják a tanuló figyelmét.

• Figyelem felhívása

Használjon figyelemfelkeltő mondatokat, mint „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük!”.

• Motiváció

Ezen a ponton a tanuló motiválása érdekében magyarázza el neki, hogy miért tanulja ezt a készséget és mit nyerhet az elsajátításával. Mondja a következőt: „Azért kell alsóneműt viselnünk, hogy eltakarjuk a nemi szervünket.” Biztassa a tanulót további részvételre és együttműködésre megfelelő jutalmazással.

• Áttekintés és az óra megkezdése

Miután a motivációs részben magyarázatot adott, a tanuló szintjének megfelelően röviden elevenítse fel a készséggel kapcsolatban korábban megszerzett tudást. Például mondhatja a tanulónak: „Azért kell alsóneműt hordani, hogy eltakarjuk a nemi szervünket”. Amennyiben a tanuló megfelelő verbális kifejezőkészséggel rendelkezik, beszélgethet vele a témáról a következő kérdések mentén: „Mit tegyünk, hogy eltakarjuk a nemi szerveket? Már beszéltünk erről, emlékszel?”. Amennyiben a

tanuló nem rendelkezik megfelelő verbális kifejezőkészséggel, használja a tanuló tankönyvében található vizuális segédanyagot. Ezt követően mondja a következőt: „Igen, most elkezdhetünk tanulni”. Kezdje meg a tanítást.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Alsóneműt viselek.

Mivel a készség tanítása során Ön lesz a modell, győződjön meg arról, hogy minden, Ön által használt eszközből kettő darab áll rendelkezésre. Álljanak egymás mellé. Hívja fel a gyermek figyelmét a tanulásra és mondja: „Most alsóneműt fogunk viselni”. Ezt követően kérje meg, hogy alaposan figyelje meg és utánozza Önt.

Mondja a következőt: „Vedd elő az alsóneműt!”. Ez lesz az első utasítás mint a készség végrehajtásának első lépése. Ezt követően azonnal válassza ki a saját gyakorló alsóneműjét (az intim területeket el kell takarni: bikini, úszóruha, harisnya stb.). Várjon 3–5 másodpercet, amíg a gyermek is magához veszi az ő alsóneműjét. Ha nála van az alsóneműje, jutalmazza meg a gyermeket valamilyen, neki megfelelő jutalommal (keksz, csokoládé, játék, dicséret stb.). A készség további lépésein végighaladva ismételje meg a fenti folyamatot. Minden egyes lépés végeztével jutalmazza meg a gyermeket, amiért együttműködik Önnel. A tanítási folyamat végeztével beszélgesen vele az alsónemű viselésének készségével kapcsolatban a vizuális anyag segítségével.

Használhatja a következő képeket az alsónemű-viselési készség elsajátításához.

A derékrésznél tartja
az alsóneműt.

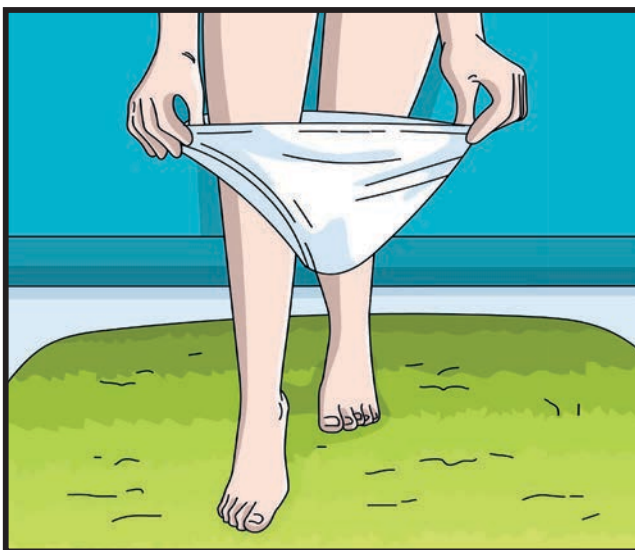
Az alsóneműt a címkének
megfelelően tartja.

Hajlítva felemeli a lábát.

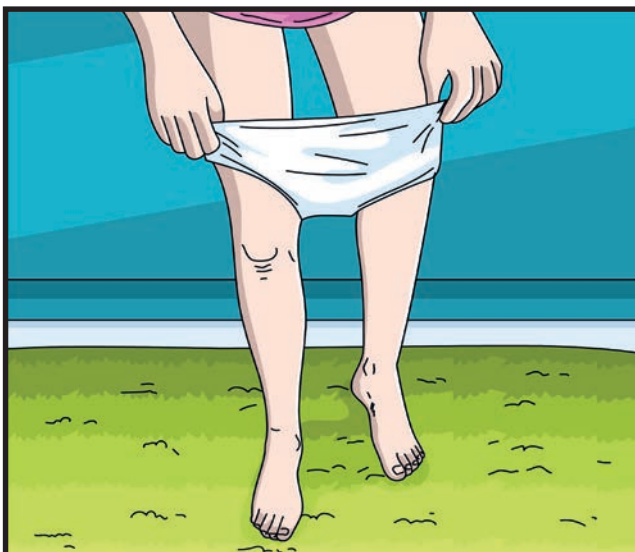
**Beleteszi a lábát az
alsónemű megfelelő
nyílásába.**

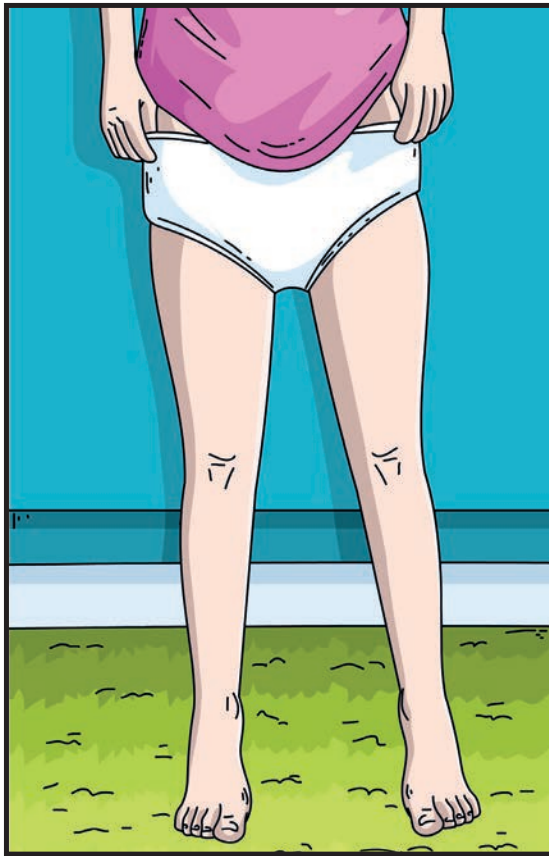
**Hajlítva felemeli
a másik lábát.**

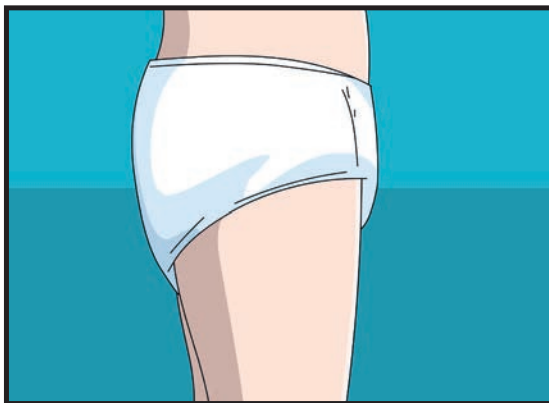
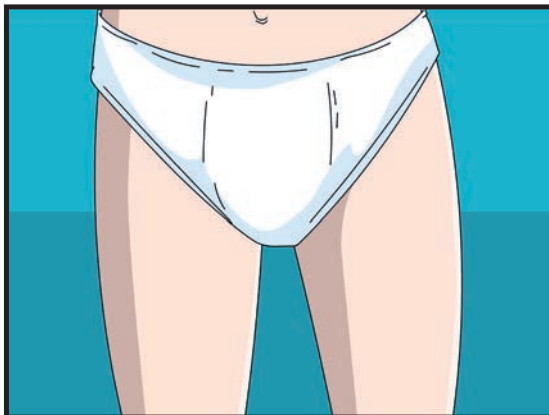
**Beleteszi a lábát az
alsónemű megfelelő
nyílásába.**

**Áthúzza az alsóneműt
a csípő kiszélesedő
részén.**

**A derékra helyezi
az alsóneműt.**

Általánosítás–monitorozás:

A készség általánosításához használjon különböző alsóneműket. Vezesse a tanulót a folyamatban, hogy képessé váljon az alsónemű felvételére az Ön segítségével is, valamint ha az alsóteste meztelen. Az ellenőrzés két okból fontos. Egyrészt azért, hogy a gyermek ne felejtse el a tanultakat, másrészt pedig, hogy mérhető legyen az, hogy hasznosítani tudja-e a készséget a mindennapi életben is. A gyermek jellegzetességeinek és

szükségeinek megfelelően időközönként (például hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses tanulmányt.

Kiértékelés és megítélés:

Értékelje a gyermek teljesítményét a tanítás előtt, közben és után. Végezze el a megfelelő előkészületeket és kérje meg a gyermeket: „Vedd fel az alsóneműdet!”. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja az „Alsóneműt viselek” űrlapot.

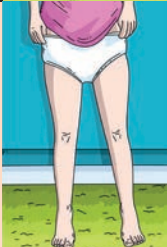
„Alsóneműt viselek” űrlap

Gyermek vezeték- és keresztnéve:

Ápoló vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Vedd fel az alsóneműdet!

A készség lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
A derékrésznél tartja az alsóneműt.										
Az alsóneműt a címkének megfelelően tartja.										
Hajlítva felemeli a lábát.										
Beleteszi a lábát az alsónemű megfelelő nyílásába.										
Hajlítva felemeli a másik lábát.										
Beleteszi a lábát az alsónemű megfelelő nyílásába.										
Áthúzza az alsóneműt a csípő kiszélesedő részén.										
A derékra húzza az alsóneműt.										

* A tanulási folyamat a gyermek teljesítményétől függően megismételhető. Helyes válasz esetén a (+) jelet, helytelen vagy hiányzó válasz esetén a (-) jelet használja.

Magyarázatok és megfontolások:

A tanuló jellegzetességét figyelembe véve szétválaszthatja a célviselkedés érdekében előkészített készségelemzést, a figyelem felhívásához és a motiváláshoz használt kijelentéseket, a válaszokhoz biztosított utasításokat, a tanítási helyzetek gyakoriságát és a kritériumokat. Győződjön meg arról, hogy a használni kívánt alsónemű tiszta. Magyarázza el a tanítványának és az ő családjának, hogy a tanuló minden reggel, a reggeli rutin részeként, minden fürdésnél, valamint minden egyéb helyzetben (bevizelés, leönti magát stb.) cserélje le az alsóneműjét.

Célviselkedés: önálló zuhanyzás elsajátítása

Utasítási módszerek és technikák: egyidejű rávezető utasítások

Használati eszközök/Pedagógiai technológiák és módszerek: Egy törülköző, sampon, fürdőszivacs és tusfürdő vagy szappan. Viseljen úszóruhát, bikinit stb. a gondozó, és a tanuló intim testrészeinek eltakarása érdekében. A készség elsajátításának lépéseit bemutató képek az Alkalmazás részben találhatók.

Megjegyzés a trénernek: Az alábbi foglalkozás elsősorban azt hivatott bemutatni, hogy a gondozó képes legyen egy szellemi fogyatékossgal élő személyt megfürdetni.

Amennyiben szükséges, a feladat értelmi fogyatékossgal élőkkel foglalkozók tanításához is alkalmazható.

A készség lépései példaként kerültek megadásra az Alkalmazás részben, ezeket a gondozó otthon hajtja végre. A fizikai környezet alapján a készséget lépésenként, szakértők támogatásával kell végrehajtani.

A feladat végrehajtása során a gondozó bikinit, úszóruhát vagy harisnyát visel az intim testrészek eltakarása érdekében. Nagyon fontos biztosítani, hogy a gyakorlat végrehajtása közben a résztvevők intim testrészei eltakarásra kerüljenek.

Felkészülés a tanításra:

• **Készen áll a tanuló, hogy megtanulja a készséget?/Rendelkezik a tanuló a készség elsajátításához szükséges feltételes képességekkel?**

„A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Tudja Önt utánozni?“, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?“ Amennyiben a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket. A folyamat során a családdal együttműködve dolgozzon.

• **A tanuló jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

A tanuló zuhanyzással kapcsolatos teljesítményének meghatározása irányadó lesz a tekintetből, hogy melyik szinten kezdődjön a tanítás, valamint hogy milyen ajánlásokat lehet tenni.

Mivel ez a készség rész-készségekből áll, az egyén zuhanyzási/fürdési képességeinek megállapításához az egyszeri, valamint a többszörös lehetőség technikája alkalmazható a képességet elemző űrlap felhasználásával.

Ez az űrlap a „Mérések és kiértékelések” címsor alatt található. A kiértékelési folyamatot lépésenként kell végrehajtani. Annak érdekében, hogy a tanuló helyesen hajtsa végre a fürdési folyamatot, nélkülözhetetlen, hogy a gondozó lépésenként megmutassa a helyes folyamatot lépésenként. A folyamat a következő felszólítással indul: „Zuhanyozz le!/Fürödj meg!”. A tanuló teljesítményének kiértékeléséhez az űrlap használandó. A készség teljesítését a megfelelő szintnél jelezni kell: (+) képes kivitelezni, (-) nem képes kivitelezni.

A zuhanyzás/fürdés lépései

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a tanuló jellegzetességeinek megfelelően kell elrendezni. A foglalkozást a gondozó a tanuló fürdőszobájában hajtja végre. A tanuló személyes szükségleteire és jellegzetességeire tekintettel kell lenni, annak megfelelően helyezkedjen el a gyermek mellett vagy vele szemben. A tanításhoz használt eszközöket és segédanyagokat olyan helyen kell elhelyezni, hogy azok ne zavarják a tanuló figyelmét. A termékeket a tanuló testmagasságának megfelelően kell elhelyezni. A feladatok állva kerülnek

végrehajtásra (vagy ülve abban az esetben, ha a tanuló otthonában van lehetőség ülve fürdeni). Amennyiben a tanuló képtelen álló helyzetben tanulni, úgy természetesen leülhetnek a fürdőszobában.

• Figyelem felhívása

Figyelemfelkeltő mondatok használata javasolt. Például: „Úgy tűnik, készen állsz”.

• Motiváció

El kell magyaráznia a tanulónak, hogy „Egészségünk érdekében fontos, hogy tisztán tartsuk magunkat. Annak érdekében, hogy ápoltak és egészségesek legyünk, rendszeresen meg kell tisztítani a testünket”. Meg kell értetnünk a tanulóval, hogy mit nyerhet ennek a készségnek az elsajátításával. Fontos, hogy szóbeli bátorítással fenntartsuk a tanuló motivációját a tanulás folytatásához.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A tanuló ösztönzését és a készség elsajátításának fontosságának elmagyarázását követően tömören összegezve elevenítse fel a témával kapcsolatos előzetes tudását a tanuló készségeinek megfelelően. Mondhatja például a következőt: „Az egészségünk érdekében tisztálkodnunk kell”. Amennyiben a tanuló rendelkezik megfelelő verbális kifejezőképességgel, a beszélgetés folytatásaként kérdéseket tehetünk fel a tanulónak: „Mit tegyünk, hogy tiszták legyünk? Erről már beszélgettünk. Emlékszel?”. Amennyiben a

tanuló nem rendelkezik a megfelelő verbális kifejezőképességgel, úgy használja a tankönyvben található vizuális segédanyagot. A tanítás megkezdéséhez az oktató a következőt mondja: „Rendben, kezdhetjük.”

Alkalmazás:

Álljon a gyermek mellé. Vonja magára a figyelmet a következő mondattal: „Most megtanuljuk, hogyan zuhanyozzunk”. Kérje meg a tanulót, hogy utánozza Önt és ismételje el, amit Ön mond. Ezt követően utasítsa őt: „Zuhanyozz le!”. Ahogyan a készség részletes bontása is mutatja, első lépésként hangozzon el: „Vedd le a ruháidat!”. Ezt követően a tanár azonnal hajtsa végre helyesen az első

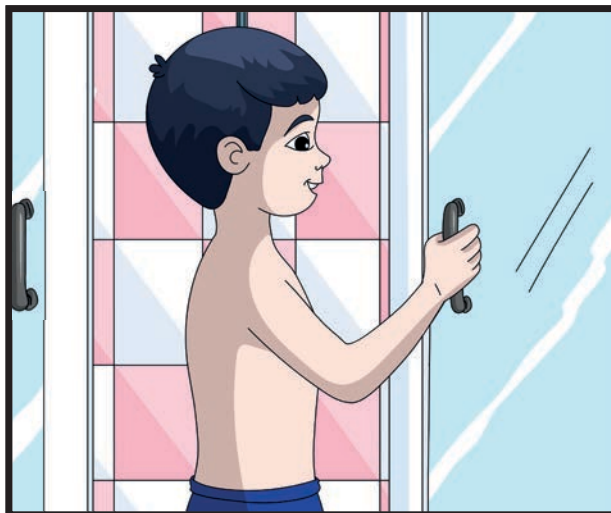
lépést. Adjon 3–5 másodpercet a tanulónak, hogy végrehajtsa a feladatot. Amennyiben a tanuló helyesen cselekszik a ruhái megfelelő módon történő levételével, jutalmazza meg őt oly módon, ami a tanuló számára értékes (keksz, csokoládé, játék, szóbeli dicséret stb.). Amennyiben a tanuló nem helyesen vagy egyáltalán nem cselekszik, ismételje el az utasítást és megfelelő fizikális stimulussal vegye rá a tanulót, hogy vegye le a ruháját. Hasonlóan járjon el az elemzés további lépéseinél. Minden egyes tanulási szakasznál fontos, hogy a tanuló Önnel együttműködve dolgozzon. Miután vége a tanítási folyamatnak, beszélgessen a gyermekkel a zuhanyzásról a vizuális ábrák segítségével.

A zuhanyzás lépései

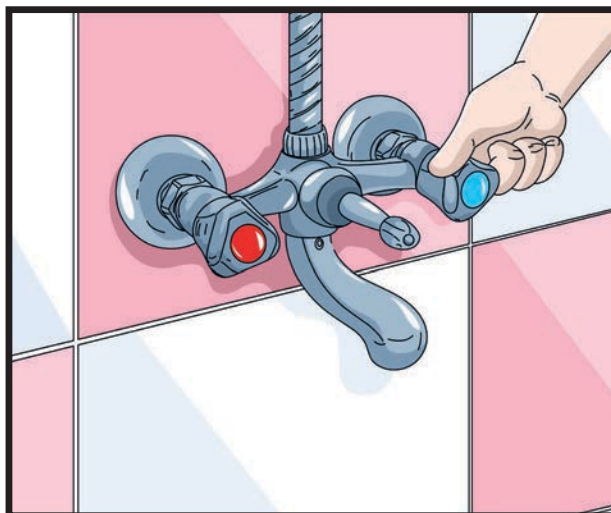
Leveszi a ruháit.

**Belép a zuhanykabinba
/fürdőkádba.**

Megnyitja a csapot.

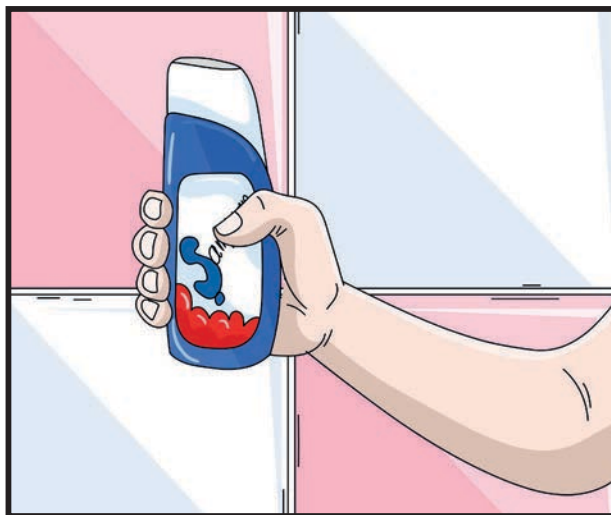
**Beállítja a megfelelő
vízhőmérsékletet.**

Bevizezi a fejét.

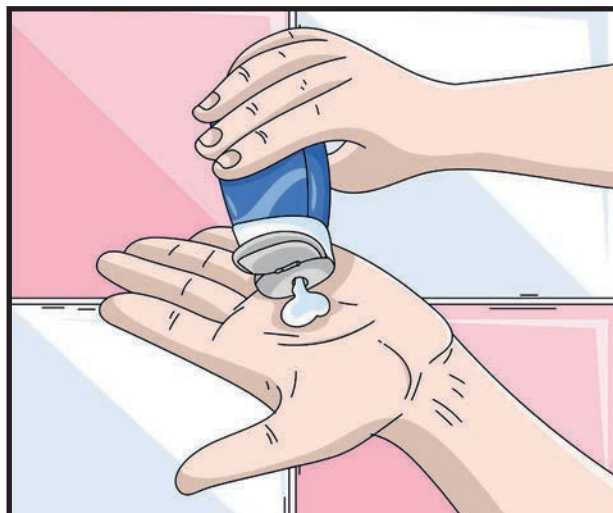
**Kézbe veszi a
samponos flakont.**

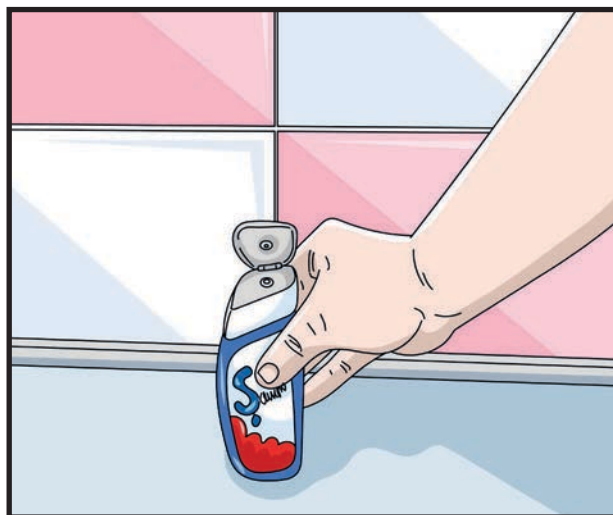
**Felnyitja a flakon
tetejét.**

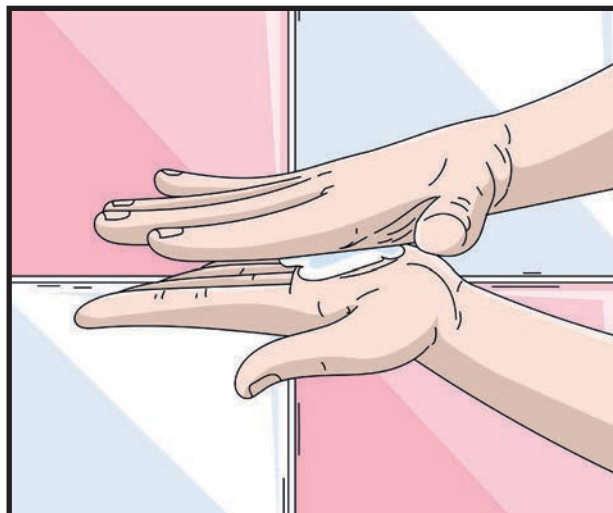
**Sampont nyom
a kezébe.**

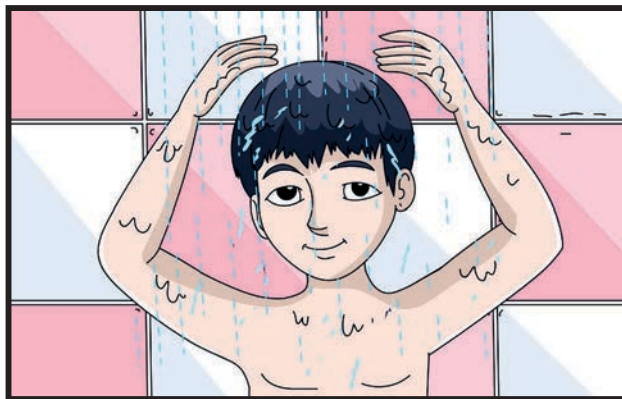
**Visszateszi
a samponos flakont.**

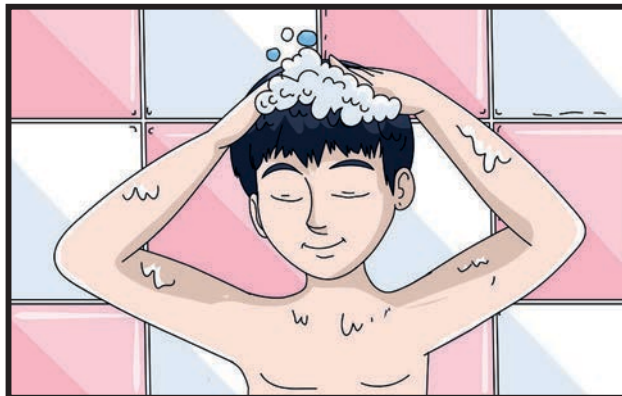
**Eloszlatja a sampont
mindkét kezében.**

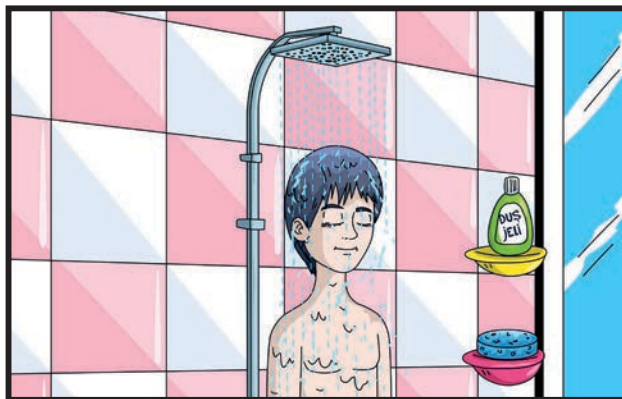
**Felemeli a kezét
a fejéhez.**

**Masszírozza a fejét és
felhabosítja a sampont.**

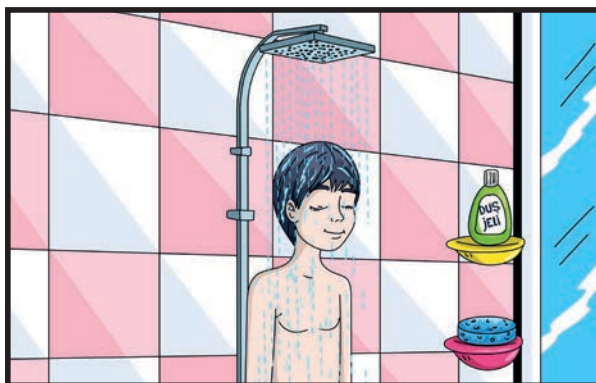
**A vízsugár alá teszi
a fejét.**

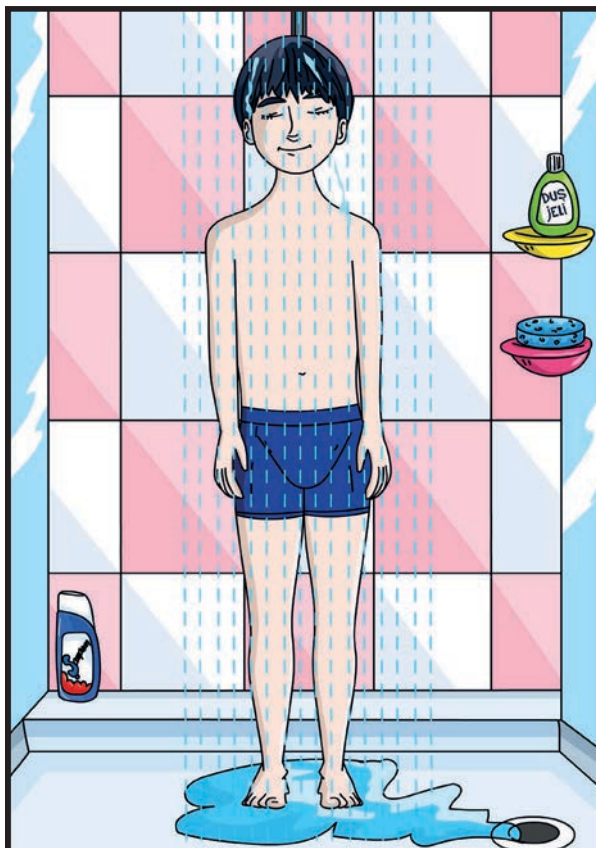
**Masszírozza a fejét és
felhabosítja a sampont.**

Leöblíti a fejét.

Bevizezi a testét.

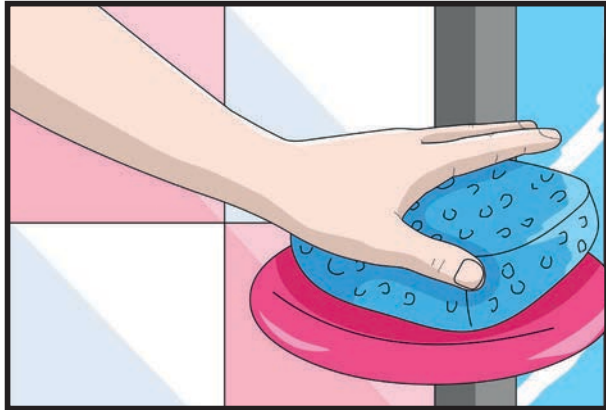
**Kézbe veszi a tusfürdő
flakont.**

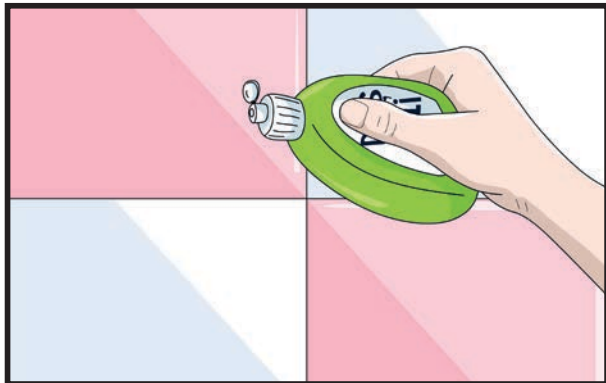
Felnyitja a flakon tetejét.

A másik kezébe veszi a szivacsot.

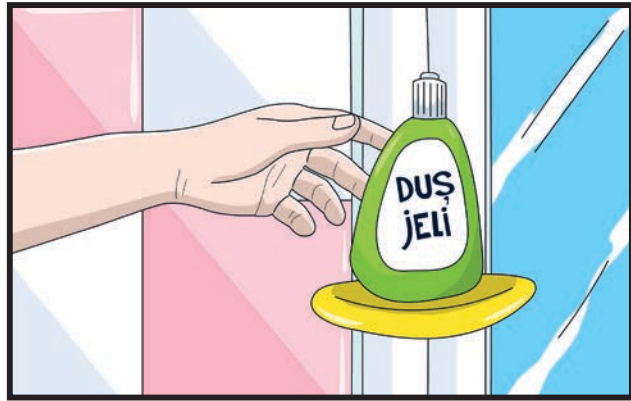
A tusfürdős flakont fejjel lefelé tartja.

Tusfürdőt nyom a szivacsra.

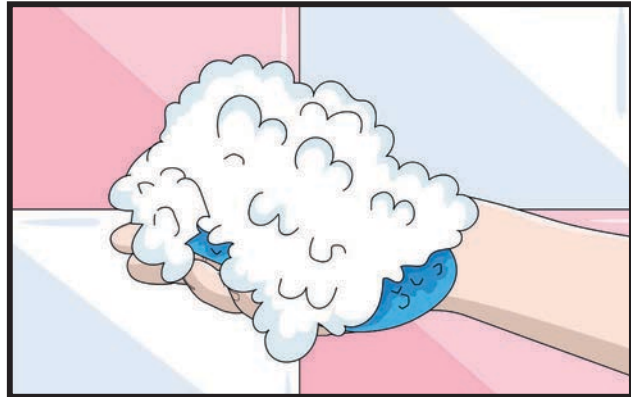
**Visszateszi
a tusfürdős flakont.**

**Összenyomja
a szivacsot.**

Behabosítja a szivacsot.

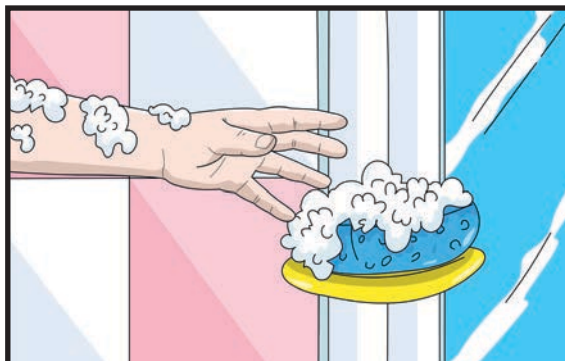
**Megmossa a felsőtestét
a szivaccsal.**

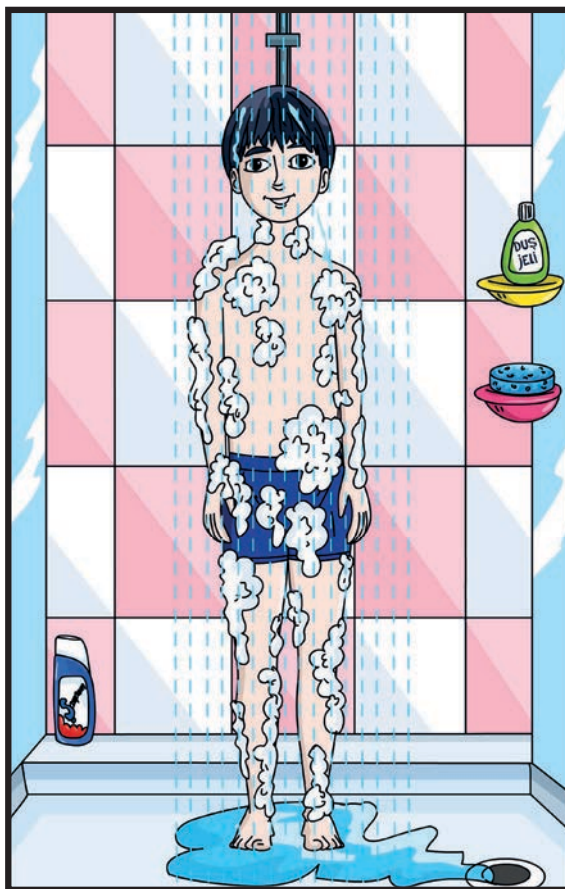
**Megmossa az alsótestét
a szivaccsal.**

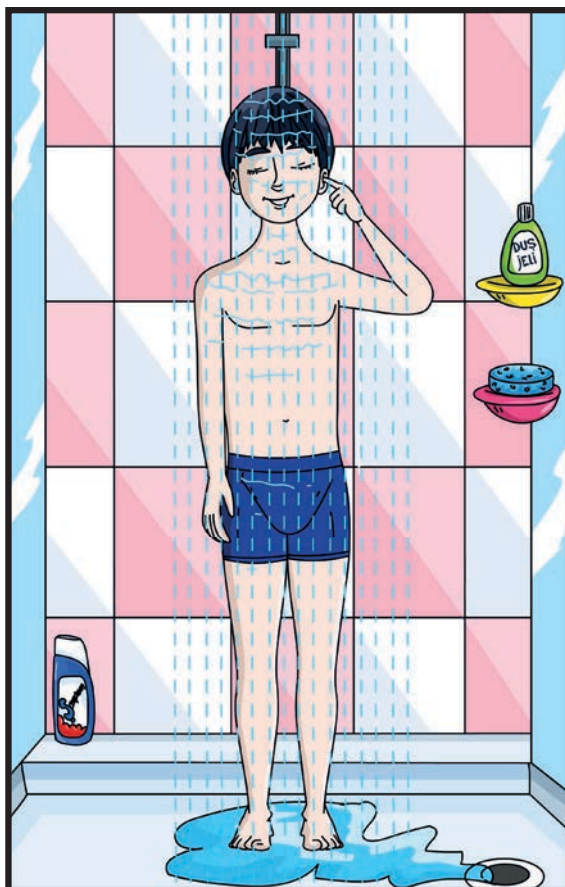
Leteszi a szivacsot.

Beáll a vízsugár alá.

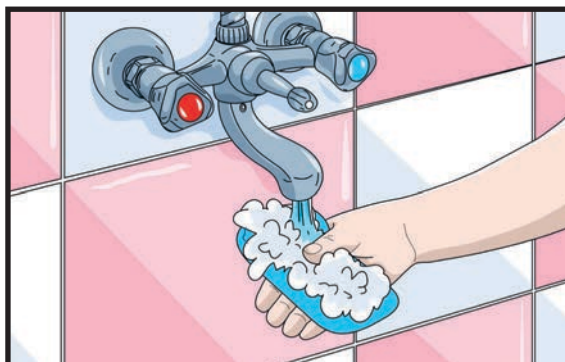
Leöblíti a testét.

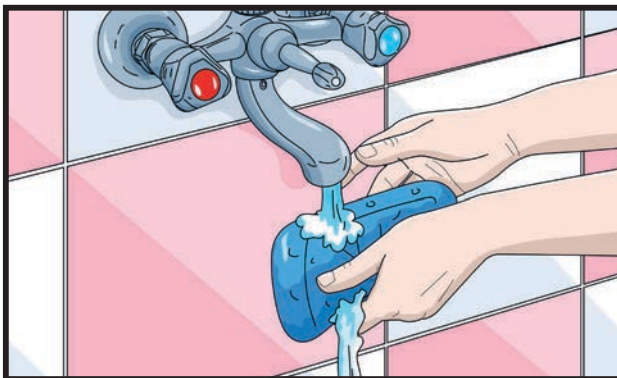
Megfogja a szivacsot.

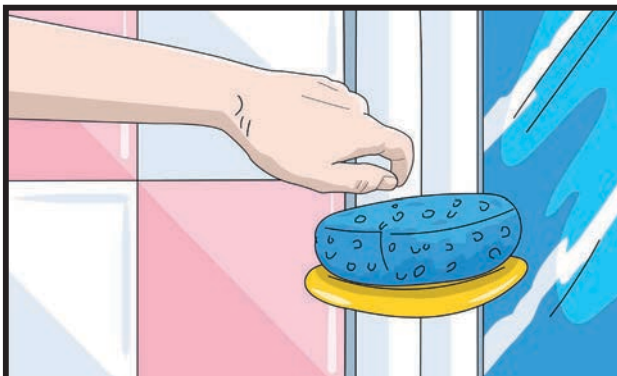
**Vízszugár alá tartja
a szivacsot.**

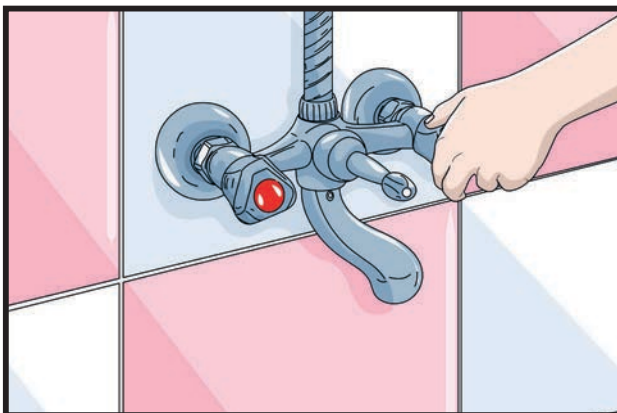
Kiöblíti a szivacsot.

**Visszahelyezi
a szivacsot.**

Elzárja a csapot.

**Kilép
a zuhanykabinból/
fürdőkádból.**

**Kézbe veszi
a fürdőköpenyt.**

**Felveszi
a fürdőköpenyt.**

**Bemegy a szobájába
felöltözni.**

Általánosítás–monitorozás:

Az általánosításhoz használjon különböző tusfürdőket, samponokat, szappanokat. Vezesse a tanulót a folyamatban, hogy képes legyen önállóan zuhanyozni az Ön segítségével is, valamint ha az alsóteste meztelen. Az ellenőrzés két okból fontos. Egyrészt azért, hogy a gyermek ne felejtse el a már tanultakat, másrészt pedig, hogy meghatározható legyen, hogy hasznosítani tudja-e a készséget a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek

megfelelő időközönként (pl. hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses tanulmányt.

Kiértékelés és megítélés:

Használja a „Zuhanyzás” űrlapot a kiinduló szint, a tanítást megelőző, a tanítás alatti és a tanítás utáni teljesítmény meghatározásához. Haladjon lépésenként. Miután elvégezte a megfelelő előkészületeket, szólítsa fel a tanulót: „Zuhanyozz le!”. A cselekvéses válaszokat jelölje az űrlapon (+) vagy (-) jelzéssel.

Zuhanyzás űrlap

Tanuló vezető- és keresztnéve:

Tanár vezető- és keresztnéve:

Kritérium:100%

Kijelölt inger/Utasítás: Zuhanyozz le!/Fürödj meg!

A képesség lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
Leveszi a ruháit.										
Belép a zuhanykabinba/fürdőkádba.										
Megnyitja a csapot.										
Beállítja a megfelelő víz hőmérsékletet.										
Bevizezi a fejét.										
Kezébe veszi a samponos flakont.										
Felnyitja a flakon tetejét.										
Sampont nyom a kezébe.										
Visszateszi a samponos flakont.										
Eloszlatja a sampont mindkét kezében.										
Felemeli a kezét a fejéhez.										
Masszírozza a fejét és felhabosítja a sampont.										
A víz sugar alá teszi a fejét.										
Masszírozza a fejét és felhabosítja a sampont.										
Leöblíti a fejét.										
Bevizezi a testét.										

Kézbe veszi a tusfürdős flakont.										
Felnyitja a flakon tetejét.										
A másik kezébe veszi a szivacsot.										
A tusfürdős flakont fejfel lefelé tartja.										
Tusfürdőt nyom a szivacsra.										
Visszateszi a tusfürdős flakont.										
Összenyomja a szivacsot.										
Behabosítja a szivacsot.										
Megmossa a felsőtestét a szivaccsal.										
Megmossa az alsótestét a szivaccsal.										
Leteszi a szivacsot.										
Beáll a vízsugár alá.										
Leöblíti a testét.										
Megfogja a szivacsot.										
Vízsugár alá tartja a szivacsot.										
Kiöblíti a szivacsot.										
Visszateszi a szivacsot.										
Elzárja a csapot.										
Kilép a zuhanykabinból/fürdőkádból.										
Kézbe veszi a fürdőköpenyt.										
Felveszi a fürdőköpenyt.										
Bemegy a szobájába felöltözni.										
A helyes lépések száma										
A helyes lépések százaléka										

*Az ismétlések száma a tanuló teljesítményétől függően változhat. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Magyarázatok és megfontolások:

A tanuló jellegzetességét figyelembe véve a célviselkedés érdekében előkészített készségelemzés, a figyelem felhívása és a motiválás során alkalmazandó leírások, a válaszokhoz biztosított utasítások, a tanítási helyzetek gyakorisága és a kritériumok szétválaszthatók. A kiértékelés és monitoro-

zás időpontja a tanuló egyéni jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelően kerül kiválasztásra.

Fontos, hogy a sampon, a tusfürdő és a szappan bőrbárát és allergénmentes legyen. Amennyiben a tanuló testi fogyatékkal rendelkezik, például nem képes önállóan használni a kezét, segítsen neki a keze megtartásával.

3. tevékenység: Szőrtelenítés

Utasítási módszerek és technikák: Progresszív tanítás

Használati eszközök/Tanítási technológiák és anyagok: Rugalmas fekete felsőrész (lehetőleg hosszú ujjú), szőrtelenítő spray és mosdószivacs a gondozó és a szellemi fogyatékossgal élő tanuló részére. A folyamat lépései képeken található (az Alkalmazás részben).

Megjegyzés a trénernek: Az alábbi gyakorlati leírás elsősorban szellemi fogyatékossgal élő egyén szőrtelenítésére vonatkozik.

Amennyiben szükséges, a gyakorlat lépései szellemi fogyatékossgal élő egyének gondozóinak tanítása esetén is alkalmazhatók.

A tevékenység lépései példaként szolgálnak, a gyakorlatot a gondozó végzi a tanuló otthonában. A szőrtelenítés lépései szakértő bevonásával az otthoni körülményekhez igazíthatók.

A gyakorlat végrehajtása alatt fontos, hogy a gondozó viseljen bikinit, úszóruhát, harisnyát stb. az intim testrészek eltakarása érdekében. Biztosítani kell, hogy a gyakorlatban részt vevők intim testrészei a gyakorlat teljes tartama alatt eltakarásra kerüljenek.

Ezen készséget egy bábus is be lehet mutatni a lépések sorrendjét betartva.

Felkészülés a tanításra:

• **Készen áll a tanuló, hogy megtanulja a készséget?/Rendelkezik a tanuló a készség elsajátításához szükséges feltételes képességekkel?**

„A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?” Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka, amennyiben nem, először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket. Ebben a folyamatban figyeljen arra, hogy a családdal együttműködve dolgozzon.

• A tanuló jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés

A tanuló szőrtelenítési képességgel kapcsolatos teljesítményének meghatározása irányadó lesz a tekintetből, hogy melyik szinten kezdődjön a tanítás, valamint hogy milyen ajánlásokat lehet tenni. Mivel ez a készség rész-készségekből áll, az egyén szőrtelenítési képességének teljesítésének előkészítéséhez az egyszeri, valamint a többszörös lehetőség technikája alkalmazható a készségelemzési adatok rögzítésére szolgáló űrlapon. Ez az űrlap a „Mérések és kiértékelés” címsor alatt található. A kiértékelési folyamatot lépésenként kell végrehajtani. A folyamat a következő felszólítással indul: „Szőrtelenítsd a ...!”. A tanuló teljesítményének a kiértékeléséhez használjuk a mintanyomtatványt. A készséget a megfelelő szintnél jelezni kell: (+), (-).

Serdülőkorúak tanításakor a vizuális segédanyag is használható.

• A környezet megteremtése

Az oktatási környezetet a tanuló jellegzetességeinek megfelelően kell elrendezni.

A célviselkedést egyénileg kell elsajátítani. A foglalkozást egy megadott fürdőszobában kell végrehajtani. A tanuló személyes szükségleteire és jellegzetességeire tekintettel kell lenni, annak megfelelően helyezkedjen el vele szemben, mellette vagy vele átlósan. A tanuláshoz használt eszközöket és segédanyagokat olyan helyen kell elhelyezni, hogy azok ne zavarják a tanuló figyelmét. A termékeket a tanuló testmagasságának megfelelően kell elhelyezni. A feladatok állva kerülnek végrehajtásra. Amennyiben a tanuló képtelen állásban tanulni, úgy természetesen leülhetnek a fürdőszobában.

• Figyelem felhívása

Figyelemfelkeltő mondatok használata javasolt. Például: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdhetjük!”.

• Motiváció

A tanuló motiválása érdekében magyarázzuk el neki, miért fontos ezen készség elsajátítása: „Amikor felnövünk, bizonyos testrészeink szőrösödni kezdenek. Ahhoz, hogy ápoltak és egészségesek legyünk, rendszeresen szőrtelenítenünk kell.”. Fontos, hogy szóbeli bátorítással fenntartsuk a tanuló motivációját a tanulás folytatásához. „Nagyon jól csinálod!”. A munkát így kezdjük: „Most már neki láthatunk!”.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A tanuló ösztönzését és a készség elsajátításának fontosságának elmagyarázását követően tömören összegezve elevenítse

fel a témával kapcsolatos előzetes tudását a tanuló készségeinek megfelelően. Mondhatja például a következőt: „Az egészségünk érdekében ápoltnak kell lennünk”. Amennyiben a tanuló megfelelő verbális kifejezőképességgel rendelkezik, a beszélgetés folytatásaként kérdéseket tehetünk fel a tanulónak: „Mit tegyünk, hogy tiszták legyünk? Erről már beszélgettünk. Emlékszel?”. Amennyiben a tanuló nem rendelkezik megfelelő verbális kifejezőképességgel, úgy használja a tankönyvben található vizuális segédanyagot. A tanulás megkezdéséhez mondja a következőt: „Most már elkezdhetjük a munkát”.

Alkalmazás:

3. tevékenység: Szőrtelenítés

Mielőtt megkezdődik a tanulás, keltse fel a tanuló figyelmét a következő kijelentéssel: „Ma a szőrtelenítést fogjuk megtanulni”. „Most fogjuk megkezdni a szőrtelenítést.” A felszólítás így hangzik: „Szőrtelenítsd a ...!”. Mivel az első lépés az elemzés szerint az, hogy „Vedd elő az órát”, adja ki a következő utasítást: „Vedd elő az órát!”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló végrehajtsa a feladatot. Amennyiben a tanuló helyesen cselekszik és előveszi az órát, úgy dicsérjük meg: „Nagyon ügyes vagy! Idehozta az órát!”. Amennyiben a tanuló nem vagy helytelenül cselekszik, úgy fogja meg a kezét és vezesse végig az adott feladaton. A fizikai érintés mértéke a tanuló szükségleteihez legyen mérve. Amennyiben a későbbiek folya-

mán kevesebb stimulus is elég, csökkentse és/vagy módosítsa a fizikai segítségadást.

Amikor a tanuló már a teljes fizikai segítséggel érzi a készség elsajátításhoz szükséges mozdulatokat, akkor folytassa a tanítást részleges fizikai segítséggel. Fogja például csak a csuklóját. Amikor már így is érzi a tanuló a mozdulatokat, akkor a segítség árnyék formájában történjen, mintha a gondozó kézfejének az árnyéka a megfelelő pon-

ton érintené a tanuló kezét. Amennyiben a tanuló nem vagy nem megfelelően válaszol a részleges fizikai ingerlésre, úgy vissza kell térni a teljes fizikai segítségnyújtáshoz.

Ugyanígy járjon el a további lépések esetén is. Minden egyes befejezett cselekvés után erősítse meg a tanulót, bátorítsa az együttműködésre és a részvételre. Progreszív tanítás esetén használjon olyan stimulust, amely előidézi a helyes reakciót.

A szórtelenítés lépései

Előveszi az órát.

Beállítja az órát.

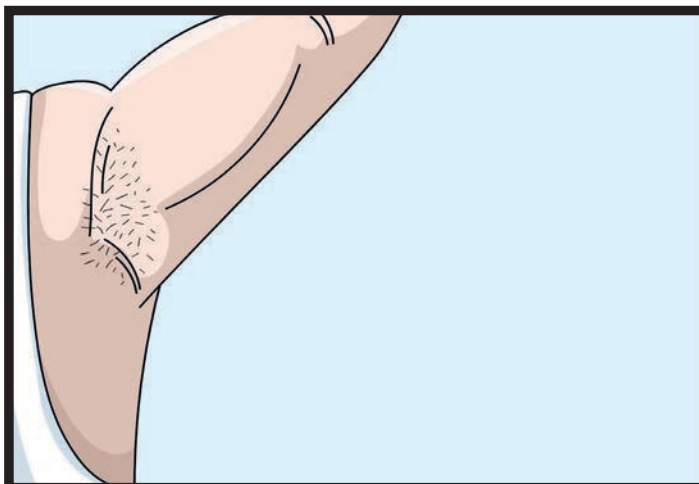
Előveszi a sprayt.

Felnyitja a tetejét.

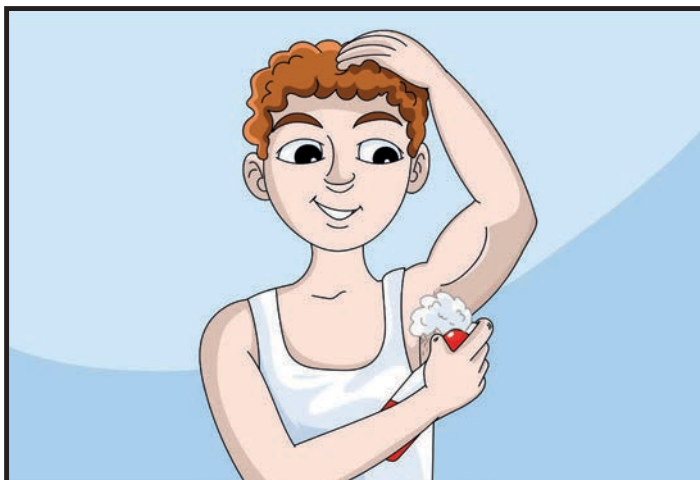
**Felemeli azt a karját,
amelynek hónalját
szőrteleníteni fogja.**

Ráhelyezi az alkarját
a fejére.

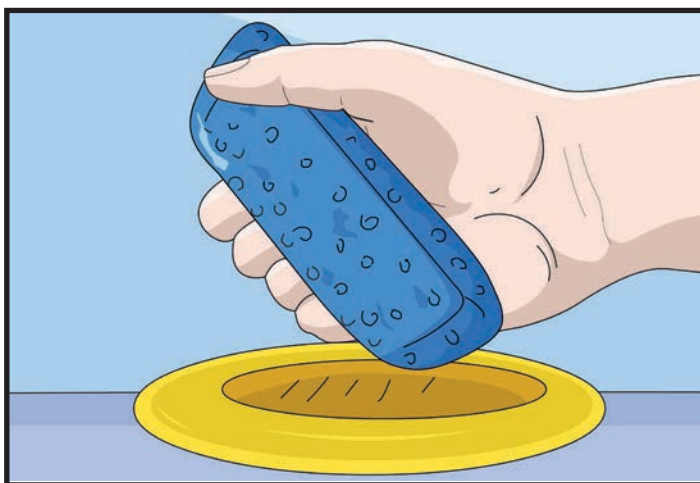
Ráfújja a szőrtelenítő
sprayt a hónaljára.

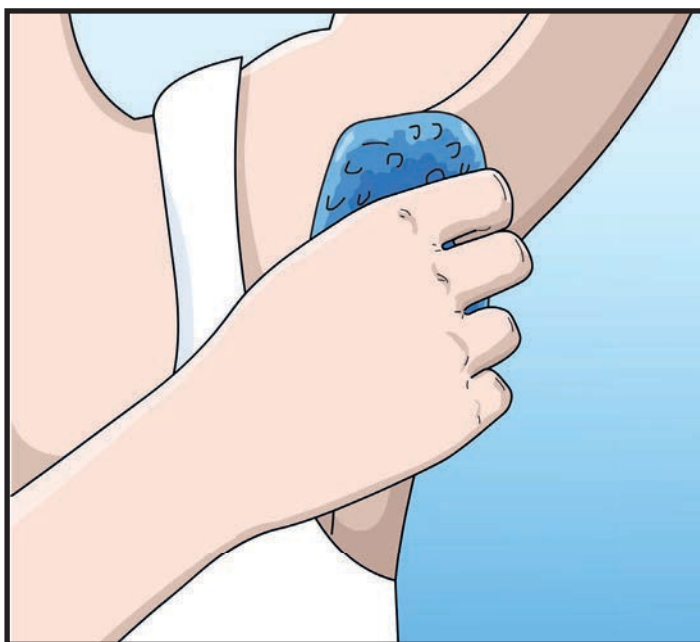
Vár, amíg megszólal az
óra (kb. 3–5 perc).

Előveszi a szivacsot.

**Letörli a szivaccsal a
habot a hónaljról.**

Leteszi a szivacsot.

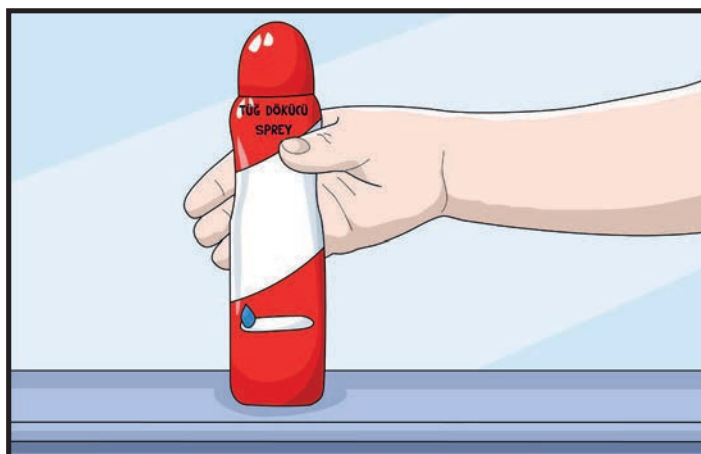
Előveszi az órát.

Beállítja az órát.

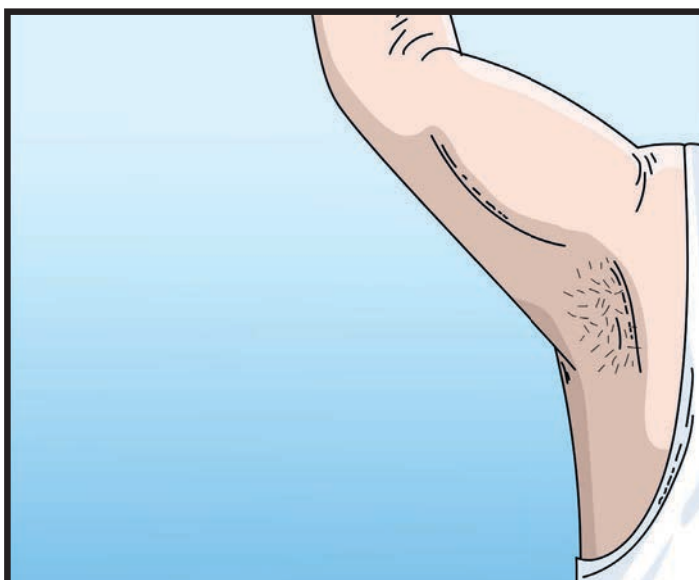
Előveszi a sprayt.

Felnyitja a tetejét.

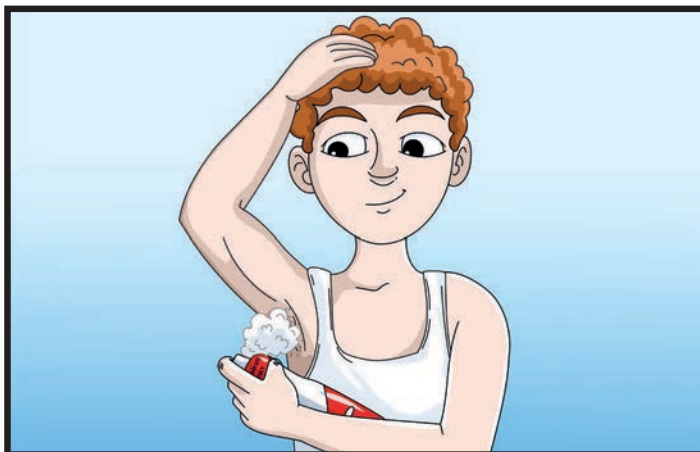
**Felemeli a másik
karját.**

**Ráhelyezi az alkarját
a fejére.**

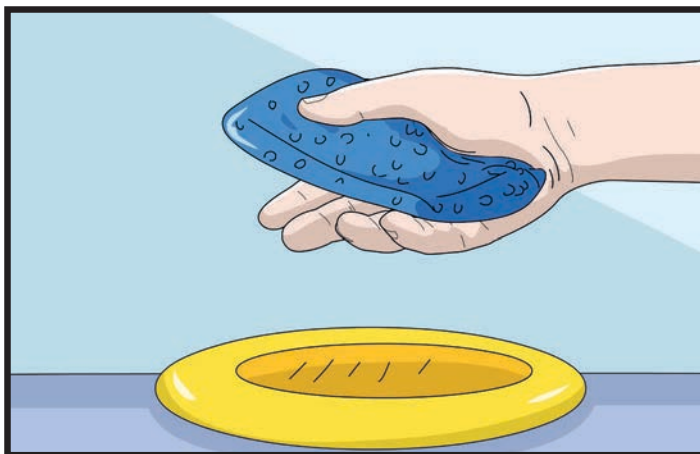
Ráfújja a szőrtelenítő
sprayt a hónaljára.

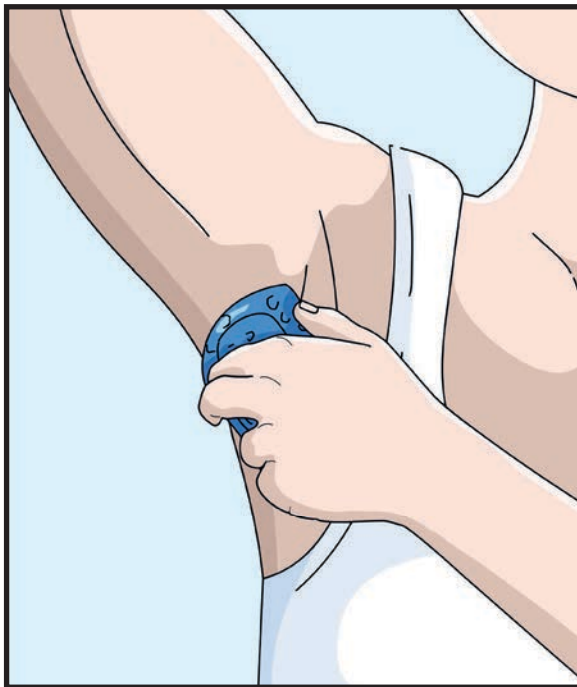
Vár, amíg megszólal az óra
(kb. 3–5 perc).

Előveszi a szivacsot.

**Letörli a szivaccsal
a habot a hónaljról.**

**Kidobja a szivacsot
a szemetesbe.**

Általánosítás–monitorozás:

A folyamat általánosításához felváltva használjon krémet vagy sprayt. A tanuló és a családja egyaránt el kell, hogy sajátítsák a szőrtelenítés folyamatának lépéseit a gondozó nélkül, valamint meztelen testtel. A gondozónak nyomon kell követnie a tanuló szőrtelenítési készségeit annak érdekében, hogy meghatározza, milyen szinten hasznosítja azt a mindennapi életben. A tanuló jellegzetességeit és állapotát figyelembe véve adott időközönként (pl. hetente vagy havonta) ellenőrizni kell a tanuló teljesítményét.

Kiértékelés és megítélés:

A tanuló teljesítményének kiértékeléséhez a „Szőrtelenítés” űrlap használható. Ebben mérhető a tanuló tanítás előtti, közbeni és utáni teljesítménye. A kiértékelési folyamat egyénileg végzendő. A szükséges előkészületek megtételét követően a következő felszólítással kezdjen: „Szőrtelenítsd a ...!”. A tanuló válaszait az űrlapon jegyezze.

* Az űrlap a lap oldalán található.

Magyarázatok és megfontolások:

Nincs szükség kiértékelő értekezletet tartani, mivel a tanuló lehetőséget kap önállóan reagálni a kapott stimulusokra a tanulási folyamat alatt. A progresszív tanítási módszer legfontosabb ismérve, amely egyben megkülönbözteti azt a többi tanítási módszertől,

hogy lehetőséget nyújt a tanár számára a szükséges stimulusok adásának módosítására a lépések végrehajtásának megfigyelésekor. Csökkentse, szüntesse meg vagy növelje az ingert. A tanuló jellegzetességét figyelembe véve szétválaszthatja a célviselkedés érdekében előkészített készségelemzést, a figyelem felhívásához és a motiváláshoz használt kijelentéseket, a válaszokhoz biztosított utasításokat, a tanítási helyzetek gyakoriságát és a kritériumokat. Amennyiben a gyermek testi fogyatékkal rendelkezik, például nem képes önállóan használni a kezét, segítse őt a keze megtartásában. Amennyiben szőrtelenítő krémet használ spray helyett, úgy egy eltérő lépésekből álló elemzést kell követni. A spray használatát részesítse előnyben, mert egyszerűbb a használata. Figyelmesen olvassa el a spray használati utasítását. Az allergiás reakció elkerülése érdekében végezzen tesztelést a karon vagy a lábon a szőrtelenítés megkezdése előtt. Fontos megjegyezni, hogy a szőrtelenítő sprayhez tartozó spatula irritálhatja a bőrt, ezért javasolt a szivacs használata.

„Szórtelenítés” űrlap

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kívánt inger/Felszólítás: „Szórtelenítsd a!”

Szórtelenítés lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
Előveszi az órát.										
Beállítja az órát.										
Előveszi a sprayt.										
Felnyitja a tetejét.										
Felemeli azt a karját, amelynek hónalját szórteleníteni fogja.										
Ráhelyezi az alkarját a fejére.										
Ráfújja a szórtelenítő sprayt a hónaljára.										
Vár, amíg megszólal az óra (kb. 3–5 perc).										
Előveszi a szivacsot.										
Letörli a szivaccsal a habot a hónaljáról.										
Leteszi a szivacsot.										
Előveszi az órát.										
Beállítja az órát.										
Előveszi a sprayt.										
Felnyitja a tetejét.										
Felemeli a másik karját.										
Ráhelyezi az alkarját a fejére.										
Ráfújja a szórtelenítő sprayt a hónaljára.										
Vár, amíg megszólal az óra (kb. 3–5 perc).										
Előveszi a szivacsot.										
Letörli a szivaccsal a habot a hónaljáról.										
Kidobja a szivacsot a szemetesbe.										
Helyes reakció a megnevezés előtt										
Helyes reakció a segítség után										

* Az ismétlések száma a tanuló teljesítményétől függően növelhető. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

A BIZALOM KÖRÉNEK
ALKALMAZÁSA

5

5. A BIZALOM KÖRÉNEK ALKALMAZÁSA

Célkitűzés 5.1: Útmutató a bizalom körének kialakításához

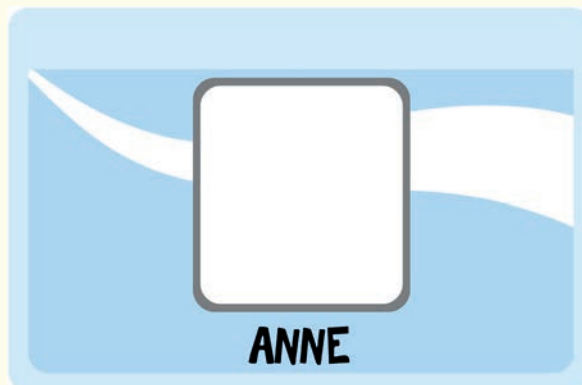
Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

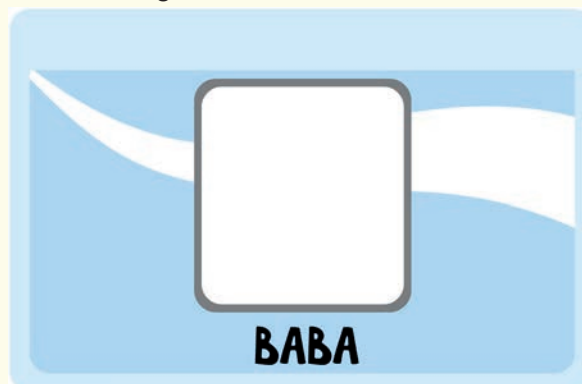
Segédeszközök: A3-as papírok, színes ceruzák, ragasztó, mintakártyák a bizalmi körbe tartozó személyek fényképeivel

Kártyák:

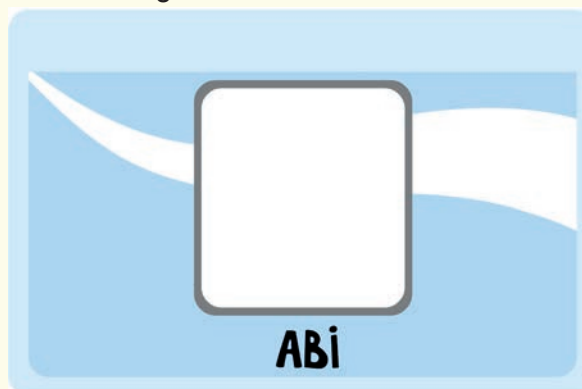
1. Elmondja/megmutatja, hogy az anya családtag.

2. Elmondja/megmutatja, hogy az apa családtag.

3. Elmondja/megmutatja, hogy a bátyja családtag.

1. tevékenység: Először próbáljuk meg meghatározni: „Mi a bizalom köre, és ez miért fontos?”. Ennek céljából osszuk a résztvevőket négy csoportra. A következő kérdéseket címezzük a csoportoknak (beszélgetések is kialakulhatnak, különösen, ha a tanulók ezt szeretnék és önkéntesen jelentkeznek):

1. kérdés: Szerinted mi a bizalom?

2. kérdés: Miért fontos a bizalom?

A tréner felírja a válaszokat a táblára, ezután folytatja a feladat magyarázatát.

„Most, hogy meghallgattuk egymás válaszait, egy másik feladattal folytatjuk a foglalkozást. Miután megvitattátok, hogy mely tulajdonságokkal kell feltétlenül rendelkeznie annak a személynek, akiről azt gondoljátok, hogy megbízható, arra kérek titeket, hogy az általam kiosztott papírlapokra rajzoljátok le ezt a személyt. Ez lehet egy teljesen realisztikus emberi testet mutató rajz, de lehet egy teljesen absztrakt kép, forma is. Erre a tevékenységre 10 perc áll rendelkezésetekre. A 10 perc leteltét követően csoportonként egy választott személy bemutatja az általuk rajzolt képet a többi csoport számára.”

Az oktató papírokat és színes ceruzákat oszt ki a csoportok számára. A tevékenység során támogatnia kell a csoportokat, miközben közöttük sétál, és 2 perccel a 10 perces időkorlát lejárta előtt emlékeztetnie kell a csoportokat a feladat határidejére. Az időkeret letelte után minden csoportból egy-egy önkéntes vagy választott személy 3 percen bemutatja a táblán a saját csoportja által rajzolt képet. A többi csoport megtapsolja őt. Ezt követően az elkészült képeket a terem falára akasztják, és a foglalkozást vezető személy a következőkkel zárja a tevékenységet:

„Mindenkinek szüksége van olyan szemé-

lyekre, akikben megbízhat. A gyerekeknek különösen szükségük van egy olyan bizalmi körre, amelyben szabadon beszélhetnek az őket körülvevő veszélyekről, segítséget kérhetnek veszély esetén úgy, hogy tudják, ott nem érheti őket bántás emiatt. Környezetüktől és igényeiktől függően a gyerekek saját bizalmi körükbe általában 2–10 embert fogadnak be. A bizalom körét otthon és az iskolában egyaránt létre kell hozni.”

2. tevékenység:

A tréner a következőkkel vezeti be a gyakorlatot: „Az előző tevékenységek során a bizalom kérdéskörével, valamint a bizalom körének szerepével foglalkoztunk. A mostani gyakorlatban megnézzük azt, hogy hogyan teremthetjük meg a bizalom körét fogatékossággal élő gyermekek számára, mit kell figyelembe vennünk eközben és hogyan magyarázhatjuk el számukra ezt a fogalmat. Mint korábban megállapítottuk, a gyermek bizalmi köreit mind otthoni, mind iskolai környezetben meg kell teremteni. Az otthoni bizalmi körre vonatkozó információkat és tanulmányokat a családi oktatókönyv tartalmazza. Az iskola esetében a legfontosabb kérdés vagy probléma, amire választ kell találnunk, az, hogy kit, kiket tartalmazzon a gyermek bizalmi köre iskolán belül. Először próbáljunk erre közösen, csoportosan választ találni.”

Ezt követően a foglalkozást vezető a következő kérdéssel folytatja: „Szerintetek ki kerülhet a bizalmi körötökbe iskolai környezetben?”. A foglalkozást vezető a csoportok erre a kérdésre adott válaszait felírja a táblára. Ezután a következő kérdést teszi fel: „Milyen személyiségjegyekkel kell feltétlenül rendelkeznie annak a személynek, aki a gyermek bizalmi körébe tartozik iskolai környezetben?”. A válaszokat szintén felírja a táblára, majd a következőt mondja: „Ebben a téma-

körben minden esetben egy szakember (pl. nevelési tanácsadó, speciális pedagógus, tanár stb.) véleményét kell kikérni, hogy kik tartozzanak a gyerekek bizalmi körébe iskolai környezetben”.

Azokat a személyeket, akik részei a bizalom körének, családként kerülnek azonosításra a gyermek egyéni fejlesztési tervének (Individualized Education Plan – IEP) megbeszélésein. Ezek az emberek lehetnek nevelési tanácsadók, speciális pedagógusok, osztálytermi tanácsadók, iskolaigazgatók, igazgatóhelyettesek, a gyermek gondozásáért felelős személyek stb. „Fontos hangsúlyozni, hogy bárki, aki a bizalmi kör részese lesz, ezt a feladatot önkéntesen kell, hogy vállalja.” A foglalkozást vezető ezután a következőt kérdezi a csoporttól: „Hogyan mutassuk be ezeket a bizalom körébe tartozó személyeket a gyerekeknek?”. Nyomtassuk ki azon személyek fényképeit, akik vállalják, hogy részesei lesznek a gyermek bizalmi körének. (Igazolványkép formátumban, amely lehetőleg aktuális legyen, hogy a gyermek számára minden kétséget kizáróan és könnyen felismerhető legyen a rajta szereplő személy, valamint fehér területet hagyva a kép alatt, ahová a képen szereplő nevét írják fel félkövér, 16–18-as méretű nyomtatott betűkkel. Például: KATA – NEVELÉSI TANÁCSADÓ.)

A fényképek élessége, minősége nem romlik, mivel a fényképek nyomtatása megakadályozza azok kopását a használat során. A tevékenység során úgy mutassa be ezeket az embereket mint „biztonságos, ismerős személyek”. Magyarozza el, hogy „ez azt jelenti, hogy azoktól, akik elfogadják, hogy a bizalom körébe kerüljenek, segítséget lehet kérni, amikor a fogyatékossgal élő diáknak erre van szüksége”, majd olvassa fel a következő példát, hogy információkat szolgáltatasson az esemény végrehajtásáról:

„Ültesse a tanulókat egy székre. Üljön le mellé. Tegyen az asztalra összesen 3 fotót azokról a személyekről, akik az iskolai környezetből kerültek kiválasztásra a gyermek bizalmi körébe. Adjon egy-két percet diákjának a fényképek áttekintéséhez. Hívja fel a gyermek figyelmét a fényképek tanulmányozására a következővel: »Most ezekkel a fényképekkel fogunk foglalkozni«, és kérje meg, hogy figyelmesen hallgasson, majd tegye meg ugyanezt. Mondja a következőt: »Nézd meg a képeket. Ki ő?«. Közvetlenül ezután mondja el: »Ő az osztályfőnök, ... (vezeték-név, keresztnév)«, majd olvassa fel az »Osztályfőnök« címkét. Várjon 3–5 másodpercet, amíg a hallgató reagál. Ha a tanuló helyes választ ad, erősítse meg őt. Ha nem vagy helytelenül reagál, mondja ki a helyes választ ismét. Ismételje meg ezt a folyamatot a többi fényképpel/kártyával is. Miután a diák már biztonsággal felismeri és azonosítja a képeken szereplő személyeket, magyarázza el neki a következőket: »Ezek az emberek a te iskolai környezetben lévő bizalmi körödnek a részesei. A bizalmi körben lévő emberek segítenek és megóvnak téged, amikor segítségre van szükséged. Ők támogatnak téged. Amikor segítségre van szükséged, az ebben a bizalmi körben lévőktől kérj segítséget.«.

Az oktató ezután két csoportra osztja a résztvevőket, és megkéri az egyik csoportot, hogy ők vállalják a tanár szerepét, a másikat pedig, hogy a gyermek szerepét. A csoportok 5 percet kapnak, majd az oktató arra kéri őket, hogy játsszák el a fentebb bemutatott folyamatot, ahogy a tanár megismerteti, bemutatja a diák számára az iskolai környezetében lévő bizalmi körébe tartozókat. A tevékenység során három kis papírlapot használhatnak, amelyek a fényképeket jelképezik. Öt perc múlva a következő kérdéseket teszi fel:

- Mit érzett, amikor a tanár szerepét játszotta el?

- Mit érzett, amikor a diák szerepét játszotta el?

A tapasztalatok megosztását követően a tevékenység annak megállapításával ér véget, hogy a bizalom körének megteremtése a fogytékossággal élő tanulók számára nagyon fontos szerepet játszik abban, hogy biztonságban érezhessék magukat, és probléma esetén az iskolában a megfelelő személytől kérjenek segítséget. Szükség esetén az iskolában a következő tanítási példafolyamatok is felhasználhatók a készségek tanításához.

Célkitűzés 5.2: A bizalmi kör bemutatása az egyén számára

Célkitűzés 5.3: Példák segítségkérési módokra a bizalmi körben lévő emberektől

Oktatási módszerek és technikák: Szimultán rávezetési utasítás

Oktatási technológiák és segédanyagok:

A bizalom körében lévő emberek fényképeivel ellátott kártyák (annyi kártya, ahány személy az iskola alkalmazottai közül kiválasztásra került a gyermek bizalmi körébe); kártyák, amelyek olyan környezetet mutatnak be, ahol a diákoknak segítségre lehet szükségük (osztályterem, iskolaudvar, tanári szoba, tornaterem stb.), valamint kártyák olyan módszereket ábrázoló képekkel, amelyekkel segítséget kérhetnek (gyermek sikoltozik, füttyöl, másokat ellők, beszélget egy, a bizalmi körben lévő személlyel stb.).

Módszerek, amelyekkel segítséget kérhetnek

Sikoltás

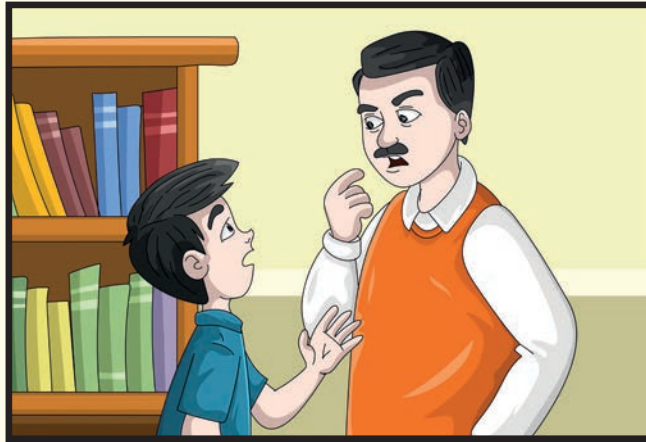
Füttyülés

Másik ellökése

Beszélgetés egy,
a bizalmi körben
lévő személlyel

Előkészület a tanításhoz:

- **Készen áll a tanuló a készség elsajátítására?/Rendelkezik az ehhez szükséges előképességekkel?**

„Megfelelő a tanuló fizikai erőnléte?“, „Megfelelően értelmezi az utasításokat és reagál a kérdésekre?“, „Képes utánozni Önt?“, „Képes legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mutat vagy mond neki?“, „Képes megkülönböztetni, felismerni azokat a magatartásokat, amelyekben segítségre lehet szüksége?“ Ha ezekre a kérdésekre igen a válasz, elkezdődhet a munkát. Ha nem, akkor először

ezeket az alapkészségeket kell fejlesztenie a családdal együttműködve.

- **A tanuló jelenlegi teljesítményének meghatározása/előzetes értékelés**

A tanuló bizalmi körhöz és segítségkéréshez kapcsolódó teljesítményének felmérése irányadó lesz ahhoz, hogy milyen lépésekkel kezdje meg a tanítást és milyen ötletekkel, hogyan segítse őt ebben a folyamatban. Üljön le a diákkal ennek vizsgálatára. Indítsa azzal, hogy „Ma egy ismerős/ismeretlen játékot fogunk játszani“. Ragadja meg diákja figyelmét: „Pár fotót rakok ki eléd az asztalra, és arra kérek, hogy figyelmesen nézd meg ezeket“.

Helyezzen az asztalra 3 (2 ismeretlen és 1 ismerős) kártyát, amelyeken a bizalmi körben lévő és az azon kívüli emberek fényképei láthatók. Annak megbizonyosodása érdekében, hogy tanulója ismeri a bizalmi körében lévő embereket, kérdezze meg tőle: „Mutasd meg/mondd el, melyik személy ismerős neked”. Ha a tanuló nem képes magát verbálisan kifejezni, kérje meg, hogy mutassa meg őket a kártyák megérintésével. Ezután értékelje a tanuló teljesítményét az alapján, amit a segítségkérés módjaival kapcsolatban tanúsít. Ehhez helyezzen el kártyákat az asztalra, jelezve azon területeket, amelyeket a tanulónak azokkal a személyekkel kell megosztania, akik nem tartoznak a bizalom körébe, valamint azon területeket, amelyeket a bizalmi körébe tartozó személyekkel kell megosztania. Kérje őt, hogy válasszon egyet a kártyák közül. Magyarázza el, hogy lehetnek olyan váratlan helyzetek, mint például a következő: „Valaki, aki nem tartozik a bizalmi körbe, ételt vagy italt akar adni neked”, „Valaki, aki nem tartozik a bizalmi körbe, engedély nélkül akar megérinteni téged”. Ezután kérdezze meg tőle: „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy váratlan helyzettel találod szemben magad?”. Ha a tanuló nem képes verbálisan kifejezni magát, akkor a segítség keresésének módjaihoz megfelelően kapcsolódó és nem kapcsolódó képes kártyákra lesz szükség, így megkérheti őt, hogy mutassa meg a megfelelő képet ezek közül: „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy váratlan helyzettel találod szemben magad? Mutasd meg!”. Egyénileg értékelje

ki a folyamatot. Helyezzen (+) jelet az úrlapon a megfelelő helyre, ha a hallgató helyes reakciót ad, valamint (-) jelet, ha nem reagál vagy helytelen reakciót ad.

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a diákja jellegzeteségeihez illeszkedően alakítsa ki. Egyénileg dolgozzon a tanuló célviselkedésének elérésére érdekében. A tanítás sikeressége érdekében bármilyen szobát, osztálytermet stb. használhat, amely az iskola magánterületéhez tartozik. A hallgató igényeitől és tulajdonságaitól, valamint a céloktól függően álljon vele szemben, mellette vagy vele átlósan. A tanítás során használandó tanítási segédeszközöket olyan helyen és módon tartsa, hogy azok ne vonják el a tanuló figyelmét.

• Figyelem felkeltése

A tanuló figyelmének a tanításra való felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”.

• Motiváció

Ezen a szakaszon a tanuló motiválása érdekében magyarázza el neki, hogy miért vizsgálják ezt a viselkedést, például: „Azért lenne szükséged bizalmi körre, olyan emberekre, akikben megbízhatsz, hogy biztonságban érezhesd magad, biztonságos környezetet alakíts ki önmagad számára. Fel kell tudnod ismerni azokat a helyzeteket, amikor segítségre lehet szükséged, hogy biztonságban érezd magad, és tudnod kell annak a módját, hogyan kérj segítséget a bizalmi körben lévő személyektől. Most megismerkedünk azokkal az emberekkel, akik a bizalmi körben

veled vannak, és megtanuljuk, hogyan kérj tőlük segítséget”.

Használjon olyan pozitív megerősítéseket, mint: „Ezek ismerete magabiztosabbá fog téned tenni.”, és olyan hatékony és támogató eszközöket, amelyek a részvételt, bekapcsolódást segítik.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A tanuló korábbi ismereteihez igazítva készítsen bevezetőt. Például: „Már megtanultad, hogy melyek a saját intim területeid. Ismételd meg el újra a testünk intim területeit. A száj, a nemi szerv, a fenék, a női mellkas, ezek mind a testünk speciális területei. Azt is megtanultad már, hol takarjuk és hol hagyhatjuk szabadon ezeket. Hol takarjuk és hol hagyhatjuk szabadon az intim területeinket? A fürdőszobában, a WC-ben, a hálószobánkban, az öltözőben? Ki segített ezekben? A tanár. Tehát ki segít neked, ha a tanár nincs az iskolában? Milyen helyzetekben kérj segítséget? Most megtanuljuk, mikor kérj segítséget és kitől.”. Azoknál a tanulóknál, akik nyelvi kifejezőképességekkel nem vagy hiányosan rendelkeznek, próbálja meg vizuálisan, nyomtatott segédanyag segítségével elmagyarázni. Ezután kezdje meg a tanítást: „Igen, most elkezdhetünk dolgozni”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Felismerem azokat a helyzeteket, amikor segítségre van szükség, valamint a segítség kérésének módjait.

Üljön a tanulója mellé, vele szembe vagy L alakban. Tegyen az asztalra három (1 ismerős, 2 ismeretlen) személy fényképét. Adjon számára néhány percet a fényképek átte-

kintésére. Mondja neki: „Most kezdjünk el ezekkel a képekkel foglalkozni”. Hívja fel a tanuló figyelmét a tanításra, és kérje, hogy figyelmesen hallgassa Önt. Adja ki a feladatot: „Nézd meg a fényképeket, és mondd el, ki ismerős számodra”. Adhat segítséget a megfelelő fénykép felmutatásával. Ezután olvassa fel a képen lévő leírást: „Vezető tanár, igazgató, osztályfőnök, gyógypedagógus”. Várjon 3–5 másodpercet, amíg a tanuló reagál. Ha a tanuló helyesen reagál, erősítse meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, adja meg a helyes választ számára. Ezután térjen rá azon kártyákra, amelyek azt szemléltetik, hogyan kérhető segítség azoktól a személyektől, akik a bizalmi körbe tartoznak. Egyesével húzzon a kártyákból, mutassa meg a tanulónak, majd kérdezze meg: „Nézd meg a kártyát! Ez hol van?”. Ezt követően olvassa fel a kártyán lévő leírást, például „Park, iskolai iroda, otthon, kert stb.”. Ezt követően azonnal kérdezze meg: „A parkban milyen váratlan helyzetekbe kerülhetsz?”. Közöljön példákat: „Miközben a parkban játszol, valaki cukorkát vagy ételt adhat számodra. Valaki felajánlhatja, hogy menjetek el valahová, megkérhet, hogy érintsd meg valamelyik intim testrészét stb.”. Majd kérdezze meg: „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy ilyen váratlan helyzetben találod magad?”.

Ezután mutassa meg, mit kell tennie (megmutathatja a bántó személyt, megmondhatja, ki ő, megmutathatja/megmondhatja, mit csinál az a személy, megmutathatja a menekülési irányát). Várjon 3–5 másodpercet, amíg a tanuló reagál. Ha a hallgató helyesen

reagál, erősítse meg őt. Ha a hallgató nem vagy rosszul reagál, szolgáljon számára helyes válasszal. Végül a tanítást megerősítéssel fejezze be: „A bizalom körében lévő emberek megóvnak téged a váratlan tettektől. Támogatnak téged. Amikor ilyen váratlan helyzet lép fel, azt el kell mondanod a bizalmi körben lévő valamelyik személynek az egyik olyan lehetséges módon, ahogy mondtam neked.”.

Általánosítás–monitorozás

Szervezzon általánosítási alkalmakat annak megbizonyosodása érdekében, hogy a tanuló továbbra is helyszíntől, résztvevőktől és helyzetektől függetlenül rendelkezik a már megszerzett, szükséges készségekkel. Ezeken az alkalmakon azt is megállapíthatja, hogy a tanuló a számára ismerős személyek közül fel tudja ismerni azokat, akik ismerősek számára, azonban nem tartoznak a bizalmi körébe, valamint megfigyelheti, hogy megfelelő módon kér-e segítséget egy váratlan szituációban. Ennek mérésére alkalmas lehet, ha például egy zsúfolt helyre mennek, például kirándulni vagy piknikezni, amely környezetben megvizsgálhatják, hogy egy ismeretlen személy az Ön által elmondottak alapján jár el, amikor segítségre van szüksége.

Szükségszerű figyelemmel kísérni és meggyőződni arról, hogy a tanuló nem felejtje el, amit korábban tanult, és tudja is azt alkalmazni a mindennapok során. Rendszeres időközönként, a tanuló jellegzetességei és állapota szerint hetente vagy havonta kövesse nyomon, hogy hogyan teljesít ilyen szituációkban, hogyan tudja alkalmazni tanult ismereteit.

Kiértékelés és megítélés:

Mivel a tanítási folyamat során nincs lehetőség egyesével reagálni az összes, párhuzamosan zajló eseményre, szervezzon személyes kiértékelő foglalkozásokat, amelyekben megbizonyosodhat arról, hogy a tanuló képes vagy képtelen a célzott viselkedés el-sajátítására. Ezeket személyesen vezesse le. Ahhoz, hogy megállapítsa, hogy a tanuló bizonyossággal felismeri a bizalmi körébe tartozó személyeket, egyértelműen határozza meg a vizsgáldás tárgyát: „Ki az ismerős személy? Mutasd meg!/Mondd el!”. Annak meghatározása érdekében, hogy a tanuló mennyire teljesít megfelelő módon, amikor a bizalmi körébe tartozó személyek segítségét kéri, kérdését az alábbiak szerint fókuszálja: „Hogyan kérsz segítséget olyan személytől, akiben megbízol, amikor váratlan helyzetbe kerülsz?”. Ha a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor ennek kiderítésére használjon vizuális segédeszközöket, pl. képeket, amelyek a segítségkérés helyes és helytelen módjait szemléltetik, majd kérje tőle, hogy ezek közül válasszon, mutasson rá a szerinte megfelelőre: „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy ilyen váratlan helyzetben találod magad? Mutasd meg!”.

A tanuló teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje ki a „A bizalom körében lévő személyek, valamint a segítségkérés módjai” úrlapon keresztül.

„A bizalom körében lévő személyek, valamint a segítségkérés módjai” űrlap

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Ki az ismerős személy? Mutasd meg/Mondd el!

Amikor váratlan helyzetbe kerülsz, hogyan kérsz segítséget olyan embertől, akiben megbízol?

Vizsgált reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Megmutatja/elmondja, kik azok a személyek, akikben megbízik.										
2. Jelzi azt a személyt, aki zavarja őt.										
3. Elmondja, ki az a személy.										
4. Megmutatja/elmondja, mit csinál az a személy.										
5. Jelzi a személy menekülési irányát.										
A helyes reakciók száma										
A helyes reakciók százaléka										

* A foglalkozások számát a diák teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

A tanuló jellegzetességeit figyelembe véve szétválaszthatja a célviselkedés érdekében előkészített készségelemzést, a figyelem felhívásához és a motiváláshoz használt kijelentéseket, a válaszokhoz biztosított utasításokat, a tanítási helyzetek gyakoriságát és a kritériumokat. „A bizalom körében lévő személyek, valamint a segítségkérés módjai” űrlapon lévő lépések számát a bizalmi körben lévő személyek számával növelheti.

Elővigyázatosan válassza ki, hogy kik lehetnek a bizalom körének tagjai. Győződjön meg arról, hogy a tevékenység során használandó fényképek realisztikusok és 6 hónapnál nem régebbiek. A kártyák elhasználódásának elkerülése érdekében laminálhatja azokat. Ha nincs mód laminálásra, igazolványkép-méretűre vágja ki a fényképet, majd ragassza azt egy kartonlapra. A kártyákat hosszú ideig használhatja, ha az egész felület leragasztásra, lefedésre kerül egy áttetsző fóliával. Hagyjon egy fehér területet a személy fotója alatt, ahová írja fel a képen szereplő személy nevét, valamint az ismeretség típusát. Például az osztályfőnök fényképe alatt lévő fehér területre a következőt írja fekete tollal: „KATA – OSZTÁLYFŐNÖK”. Ezt az összes személy kártyájával ismételve meg.

Tájékoztassa a bizalom körében lévő személyeket a tanítás tartalmáról. Amikor a tanuló egy, a bizalmi körében lévő személylyel közösen gyakorolja egy másik, szintén a bizalmi körében lévő személy felismerését, adja át számukra a regisztrációs űrlapot, hogy kitölthessék azt. Minden alkalommal erősítse meg a tanulót abban, hogy helyesen reagál a tanítás során. Megerősítő eszköz bármi lehet, ami a tanulónak jól esik és segíti fenntartani a figyelmét a tanulás során. Például támogathatja olyan kifejezésekkel, mint: „jó, szuper, nagyon jól teljesítesz”, megígérheti, hogy az oktatás végétével olyan tevékenységet fognak végezni, játszani, amelyet a gyermek nagyon szeret, illetve olyan édességeket adhat számára, amiket szintén nagyon szeret. Ezeket az figyelemfelkeltő és motiváló metódusokat akár minden egyes utasítás előtt, akár szakaszonként, 3–4 tanítási alkalom után megtarthatja.

A diák adottságainak megfelelően és a körülmények függvényében hozzon döntést arról, hogy mikor és milyen gyakran szükséges felülvizsgálni a gyermek ismereteit, viselkedését egy kiértékelő foglalkozás keretében. Figyeljen arra is, hogy megfelelő módot és eszközöket válasszon a tanuló számára viszszaigazolás, megerősítés gyanánt.

A HELYTELEN ÉRINTÉS
MEGELŐZÉSE ÉS
KÖZBELÉPÉS HELYTELEN
ÉRINTÉS ESETÉN

6

6. A HELYTELEN ÉRINTÉS MEGELŐZÉSE ÉS KÖZBELÉPÉS HELYTELEN ÉRINTÉS ESETÉN

Célkitűzés 6.1: Fejtse ki, mit nevezünk helyénvaló és helytelen érintésnek!

Célkitűzés 6.2: Fejtse ki, mi a teendő helytelen érintés esetén!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Kiegészítő eszközök: <https://youtu.be/YD-HaiksC0I>

1. tevékenység: A tréner így szól: „Most egy játékot fogunk játszani. A játék neve »Nyúl és róka«. Álljunk egy körbe!“. Miután körbeálltak, a játék a következő lépések mentén folytatódik.

Körbeállnak.

- Két önkéntes jelentkezik.
- A többiek párokba állnak.
- Azok, akiknek két társuk van, ugyanabba az irányba néznek.

Egymás mellett állnak és megfogják egymás kezét.

Az egyes párok a rést jelölik.

- Legalább két gyermek megy át a réseken, tehát helyet kell hagyni.

- Az egyik önkéntes a nyúl, a másik pedig a róka.

- A róka célja, hogy elkapja a nyulat. A nyúlnek menekülnie kell előle.

- A szerepek megváltóznak, amikor a róka megérinti a nyulat (a róka lesz a nyúl, a nyúl lesz a róka).

- Ha a nyúl menekülés közben megérinti a résekben álló gyerekek egyikét, a rés másik oldalán álló gyerek lesz a nyúl, kiáll a résből és menekülni kezd a róka elől.

- A rést alkotó, ha a nyúl nem érinti meg a kezét, szintén nyúl lesz.

- A játék akkor ér véget, amikor a csoport sok tagja válik nyúllá és rókává.

- A résztvevők visszaülnek az eredeti helyükre. Megköszönjük nekik a részvételt és fel tesszük a következő kérdéseket:

1. Mit értesz érintés alatt?
2. Mit gondolsz, mi a helyénvaló érintés?
- 3: Mit gondolsz, mi a helytelen érintés?
4. Hogyan különböztetted meg a helyénvaló és a helytelen érintést?

A tréner meghallgatja a résztvevők válaszait, majd így szól: „A testünkön intim területekkel rendelkezünk. Ez a száj, a nemi szerv, a fenék és a női mellkas. Senki nem érintheti meg ezeket a testrészeket”.

Ezen területek megérintése a helytelen érintés. A gyerekek gyakran megengedik a barátaiknak, hogy barátságból hozzájuk érjenek. Azonban célravezető megtanítani a gyerekeket, hogy megkülönböztessék a helyénvaló és a helytelen érintés közötti különbséget annak érdekében, hogy a későbbiekben senki ne éljen vissza az engedélyükkel. A tréner megjegyzi továbbá, hogy amennyiben a tanuló helytelen érintést tapasztal, azt azonnal jelentse egy, a bizalmi körébe tartozó felnőttnek. A tréner a következő kérdést intézi a csoportnak: „Mit tennétek, ha egy tanuló azt állítaná, hogy helytelen érintést tapasztalt?”, majd így folytatja: „Meg kell tanítani a tanulóknak, hogy mielőtt bárki megérintené őket, engedélyt kell kérniük tőle. Azonban még ha meg is kapják az engedélyt, az nem vonatkozik az intim területekre. A helytelen érintés megelőzése:

1. Eltolással nemet kell mondania. Ha nem tud beszélni, akkor sikítson vagy kiabáljon.
2. Álljon félre. (Nehogy elveszítse az egyensúlyát, ha visszahúznák.)
3. Miután félreállt, fusson el.
4. Értesítsen egy, a bizalmi körébe tartozó felnőttet.
5. Ha a fentiek már nem tudja megtenni, mert megragadták, akkor karmolással és harapással védekezzen a támadó ellen.

Ezen magyarázatok után a tréner ezt mondja: „Mi, tanárok kötelesek vagyunk jelelni a helytelen érintés eseteit. Kötelesek vagyunk alkalmazni a szükséges intervenciós módszereket annak megkérdőjelezése nélkül, hogy az állítások valósak vagy sem, hogy rendelkezésre állnak-e bizonyítékok vagy sem. Mit gondoltok, melyek ezek az intervenciós módszerek?”, teszi fel a kérdést a résztvevőknek.

A tréner a résztvevők válaszait röviden feljegyzi a táblára. Miután nem érkezik több válasz, a tréner megköszöni a válaszokat és a foglalkozást a következőkkel zárja: „Amennyiben a tanuló jelzi, hogy helytelen érintést tapasztalt, a tanár köteles azt az iskolai tanácsadónak jelenteni, annak hiányában az iskolaigazgatónak. Nem tanácsos nyomozóként az érintésről kérdezősködni, részletek után kutatni, mert ez a fajta magatartás negatívan érintheti a tanulót. Miután eleget tett a kötelezettségének, azaz értesítette a megfelelő ember(ek)e)t, kezelje bizalmasan az ügyet. Amennyiben sem tanácsadó, sem megfelelő iskolai adminisztratív támogatás nem érhető el, úgy Önnek mint közalkalmazottnak kötelessége felhívni a 112-es vagy 107-es számot és jelenteni az ügyet”.

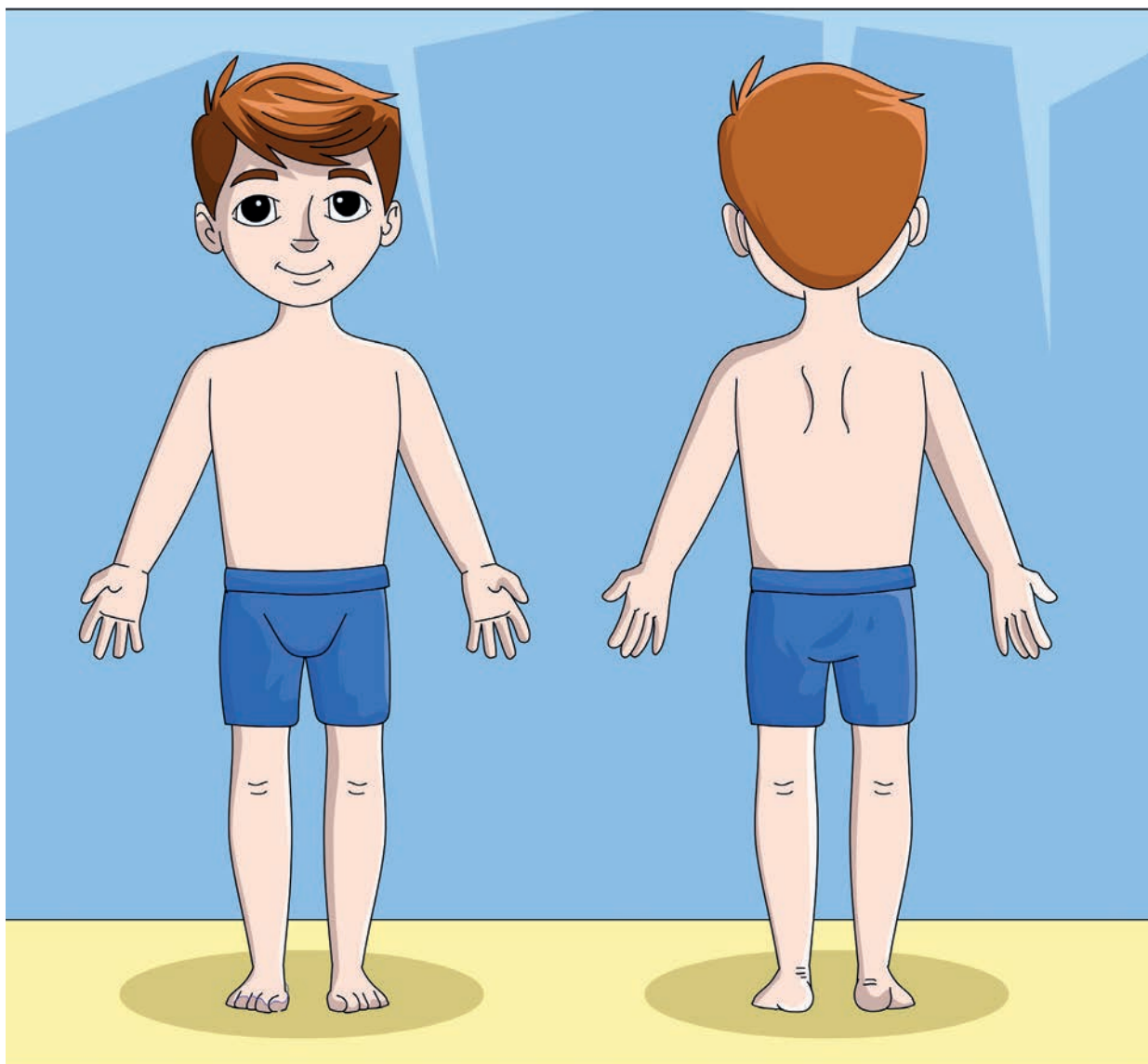
MEGJEGYZÉS: az esemény végén a tréner megnézeteti a csoporttal a következő videót: <https://youtu.be/YD-HaiksC0I>.

Célkitűzés 6.2: Fejtse ki, mi a teendő helytelen érintés esetén!

Oktatási módszerek és technikák: Szimultán rávezetéses oktatás

Célkitűzés 6.3: Mutassa be a helytelen érintés esetén szükségszerű intervenciók módszereket!

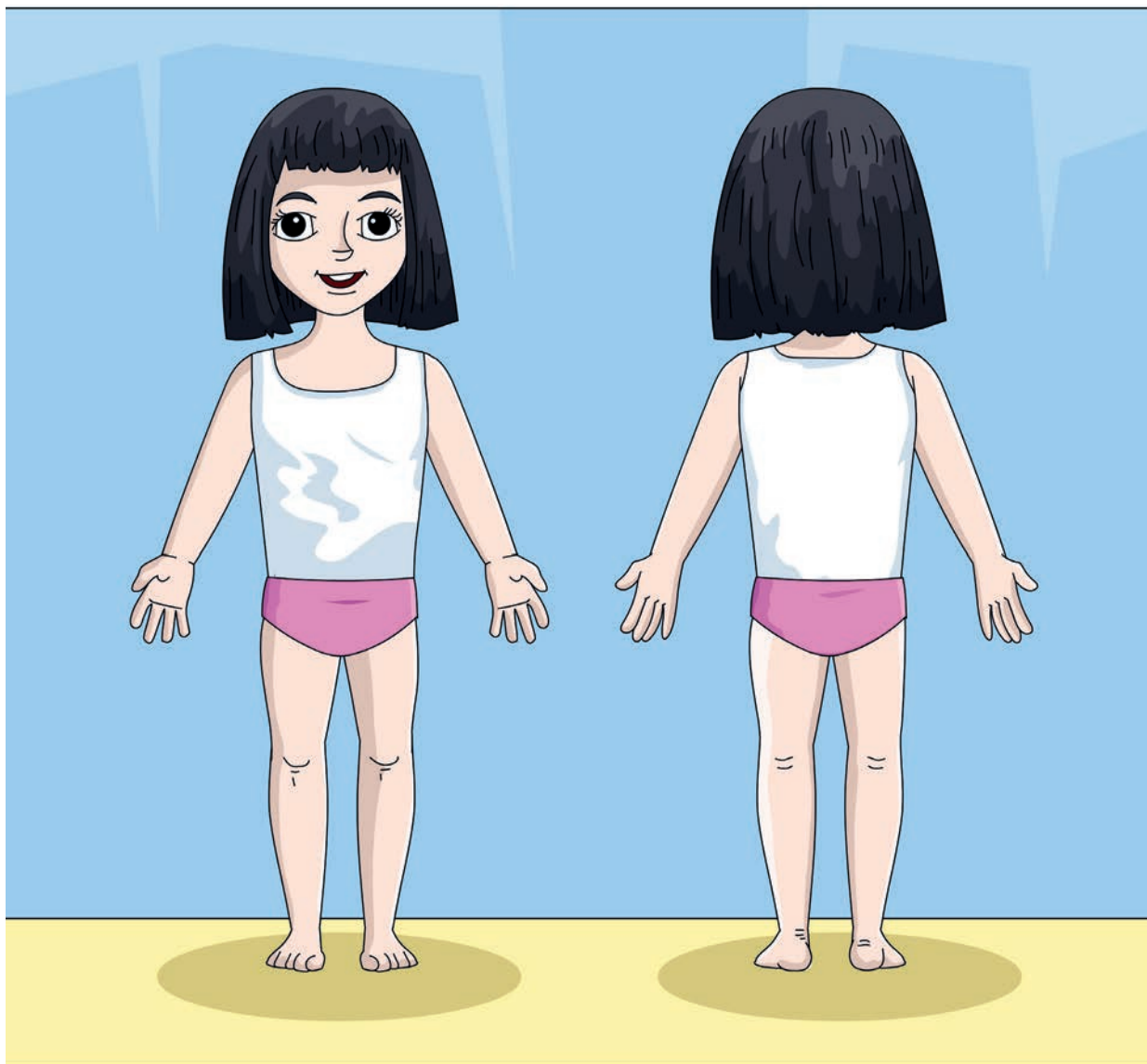
Helyénvaló és helytelen érintéseket bemutató kártyák

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Tanuláshoz használhat olyan képeket alsóneműt viselő lányokról és fiúkról, amelyeken eltakarják az intim része-

ket. Mindegyik képből két példány legyen. A könyvből használhat példákat a helyénvaló és a helytelen érintések megállapításához.

Helyénvaló és helytelen érintéseket bemutató kártyák

Helyénvaló érintéseket bemutató kártyák

Helytelen érintéseket bemutató kártyák

Felkészülés a tanításra:

- **Készen áll a tanuló, hogy megtanulja a készséget?/Rendelkezik az elsajátításhoz szükséges előfeltételes képességekkel?**

„Képes a tanuló megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a figyelni a tanulás ideje alatt?”, „Ismeri a saját intim területeit?”, „Tudja, kik tartoznak a bizalmi körébe?” Amennyiben a kérdésekre a válasz „Igen”, akkor megkezdhetik a munkát. Amennyiben a válasz „Nem”, úgy a tanulónak először el kell sajátítania az alapvető képességeket. Figyeljen arra, hogy a folyamat során a családdal együttműködve dolgozzon!

- **A tanuló jelenlegi teljesítményének megállapítása/Tanítást megelőző értékelés**

Annak a meghatározása, hogy a tanuló képes-e megkülönböztetni helyénvaló és helytelen érintést, valamint tudja-e, hogy mit kell tennie, ha helytelen érintést tapasztal, irányadó lesz az első lépés kijelölésében, valamint támpontként szolgál a megfelelő segítségük előhívásában. Először térképezze fel a tanuló teljesítményét a kétféle érintés megkülönböztetésének képességét illetően. Ülhetnek egymás mellett, egymással szemben, vagy éppen L alakban. Kérdezze meg a tanulót: „Mi a helytelen érintés/Mi a helyénvaló érintés?”. Jegyezze fel a tanuló válaszát.

A tanuló válasza után mondja a következőt: „Most néhány képet fogok az asztalra helyezni. Arra kérek, nézd meg őket alaposan!”. Majd kérdezze meg tőle: „Milyen fajta érintés az, amit látsz?”. Ha a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességekkel, tegyen elé két, egy helyénvaló érintést és egy helytelen érintést ábrázoló képet az asztalra, majd kérdezze meg tőle: „Melyik a helytelen érintés? Melyik a helyénvaló érintés? Mutasd meg!”. Jegyezze fel a tanuló válaszát. Végül értékelje a tanuló tudását azzal kapcsolatban, hogy mi a teendő helytelen érintés esetén. Ennek kiderítéséhez tegye fel a következő kérdést: „Mit teszel helytelen érintés esetén?”. Tegyen (+) jelet, ha a tanuló válasza helyes, tegyen (-) jelet, ha a tanuló nem vagy helytelenül válaszol.

- **A környezet megteremtése**

A környezetet a gyermek jellegzetességeinek megfelelően rendezze be. A tanulóval közösen határozza meg az elsajátítandó viselkedési formát. A tanításhoz használhat bármilyen olyan szobát, tantermet stb., amely biztonságos tér az iskolán belül. A tanuló szükségleteit és jellegzetességeit figyelembe véve használja a rávezető segítségeket. Állhat a tanulóval szemben, mellette, vagy vele L alakban. A tanulás folyamán használt minden eszközt olyan helyen tartsa, ahol azok nem vonják el a tanuló figyelmét.

• Figyelem felhívása

A tanuló figyelmének a tanulásra való felkeltéséhez használjon figyelemfelkeltő mondatokat: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük a tanulást!”.

• Motiváció

A foglalkozás ezen pontján, a tanuló motiválása érdekében magyarázza el neki, miért fontos számára, hogy elsajátítsa ezt a képességet: „Fontos, hogy biztonságban érezd magad és megvédd magad a helytelen érintésektől, hogy biztonságos környezetet alakíthass ki. Most meg fogjuk tanulni, mit jelent a helytelen érintés és mit kell tenned, ha helytelen érintést tapasztalsz”. Mindenképpen jutalmazza meg a tanulót, amiért figyel és részt vesz a foglalkozásban.

• Áttekintés és az óra megkezdése

Röviden elevenítse fel a tanuló korábbi ismereteit. Ha a tanuló megfelelő nyelvi kifejezőképességgel rendelkezik, akkor beszélgessen vele a témáról. „Mi lehet helytelen érintés? Gondolkozzunk együtt?” Ha a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor a nyomtatott vizuális segédanyag segítségével magyarázza el neki. Ezt követően kezdje meg a tanítást: „Igen, most már elkezdhetünk tanulni”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: A helyénvaló és a helytelen érintés megkülönböztetése és a helytelen érintés kezelése

Készítsen elő férfiakra és nőkre készült képeket, amelyeken az intim testrészek (nemi szervek, fenék, női mellkas) nem látszódnak. Mindegyik képből kettő legyen. Két képet tegyen maga elé, kettőt pedig a tanuló elé.

Mondja a következőt: „Nézd meg ezeket a képeket, egy nőt és egy férfit ábrázolnak. Most meg fogjuk jelölni az intim területeket. Először én jelölöm meg ezeket a képeken, azután te.”. Vegyen egy piros ceruzát a saját kezébe és adjon egyet a tanuló kezébe. Majd mondja a következőt: „Jelöld meg, hol vannak az intim területek!”. Mondja ki hangosan az intim testrészek nevét és karikázza be azokat piros ceruzával. Ezután kérje a tanulót, hogy ő is tegyen így az előtte lévő képeken. Erősítse meg a tanuló válaszát. Ha a tanuló nem vagy helytelenül válaszol, akkor a képen mutassa meg még egyszer az intim testrészeket. Miután befejezték a megjelölést, beszélgessenek az intim területekről, a helytelen és helyénvaló érintésekről. „Rajtad kívül senki nem érintheti meg ezeket a területeket. Ha más érinti meg ezeket, akkor az helytelen érintés.”.

Ebben a gyakorlatban képeket fog mutatni a tanulóknak helytelen és helyénvaló érintésről. Kérdezze meg tőle: „Mit gondolsz, milyen érintést látsz a képen?”. Azonnal mondja meg a helyes választ. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló átgondolja a választ. Ha a tanuló nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor helyezzen le egy-egy mellé egy-egy helytelen és helyénvaló érintést ábrázoló képet, majd kérdezze meg tőle: „Melyik a helyénvaló/helytelen érintés? Mutasd meg!”. Ismét mondja el a helyes választ. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló is átgondolja a választ. Erősítse meg a tanuló helyes válaszait! Ha a tanuló nem vagy helytelenül válaszol, mondja meg a helyes választ.

A képek alapján beszélgessen a tanulóval a helytelen érintésről. Adja a következő magyarázatot: „Az olyan intim területeidet, mint száj, fenék, nemi szerv és női mellkas, senki más, csak te érintheted meg. Ha más valaki érinti meg ezeket, az helytelen érintés. Egészségügyi vizsgálat során is csak akkor érinthet meg téged egy orvos ezeken a területeken, ha jelen van egy felnőtt a bizalmi körödből is.”.

A tanítást azzal folytassa, hogy mi a teendő helytelen érintés esetén:

Keltse fel a gyermek figyelmét a következő módon: „Segítséget kell hívnod, ha helytelen érintést tapasztalsz. Ha nem kérsz segítséget, akkor az előtted álló ember bánthat téged.”. Kérje meg a tanulót, hogy figyeljen alaposan és csinálja azt, amit Ön. Majd folytassa az első szabállyal: „Megmutatom, mit kell tenni, ha valaki helytelenül érint meg. Figyelj rám!”. „Mit tegyél, ha valaki helytelenül érint meg?” Mondja is el a választ: „Nemet mondok és eltolom magamtól”. Mutassa is be a mozdulat végrehajtását. Várjon 3–5 másodpercet, hogy reagáljon a tanuló. Ha a tanuló helyesen reagál, jutalmazza meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, modellezze le ismét az első szabályt. Járjon el hasonlóan az összes többi szabálynál.

Amennyiben a tanuló nem tudja követni a szabályokat, a következőképp járjon el:

„Mit tegyél, ha valaki helytelenül érint meg? Megmutatom. Jól figyelj!”. Mondja el a tanulóknak, mi a szabály, mit kell tennie. A szabályok a következők:

Kérdezze meg a tanulót: „Ha valaki helytelenül érint meg, mit csinállok először?”. Demonstrálja a helyes kivitelezést, majd mondja: „Ha valaki helytelenül érint meg, úgy ellenkezek, hogy eltolom őt magamtól”. Kérje meg a tanulót: „Most rajtad a sor, hogy elmondd, mit kell tennem, ha valaki helytelenül érint meg. Mondd el!”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagáljon. Ha a tanuló helyesen reagál, jutalmazza meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, ismétlje meg az első szabályt.

Majd kérdezze meg tőle: „Mit tegyek, miután eltoltam magamtól?”, és mondja el a választ is: „Félreállok”. Demonstrálja a helyes kivitelezést! Kérje meg a gyermeket: „Most rajtad a sor. Mit teszel, miután eltoltad magadtól?”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagáljon. Ha a tanuló helyesen reagál, jutalmazza meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, ismétlje meg a demonstrációt.

Majd kérdezze meg tőle: „Mit tegyek, ha félreálltam? Elfutok?”. Demonstrálja a helyes kivitelezést! „Most rajtad a sor. Mit teszel, miután félreálltál?”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagáljon. Ha a tanuló helyesen reagál, jutalmazza meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, ismétlje meg a demonstrációt.

Majd kérdezze meg tőle: „Mit tegyek, miután elfutottam? Elmondom egy ismerősnek.”.

Demonstrálja a helyes kivitelezést. „Most rajtad a sor. Mit teszel, miután elfutottál?”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagáljon. Ha a tanuló helyesen reagál, jutalmazza meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, ismétlje meg a demonstrációt.

Végezetül kérdezze meg tőle: „Mit tegyek, ha már nem tudok elmenekülni? Karmolással és harapással védekezek?”. Demonstrálja a helyes kivitelezést. „Most rajtad a sor. Mit teszel, ha nem tudsz elmenekülni?”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagáljon. Ha a tanuló helyesen reagál, jutalmazza meg őt. Ha a tanuló nem vagy helytelenül reagál, ismétlje meg a demonstrációt.

Cseles tanítás:

Miután már egy ideje gyakorolják a helyénvaló és helytelen érintésekről tanultakat, a gyermek képességeinek kiértékeléséhez alkalmazhat cseles tanítást annak megállapításához, hogy meg tudja-e különböztetni a helyénvaló és a helytelen érintéseket. Ebben a folyamatban az Alkalmazás részben található lépéseknek megfelelően járjon el.

Ismétlje meg ezt a gyakorlatot egy olyan személlyel, aki nem tartozik a gyermek bizalmi körébe. Jegyezze fel a tanuló közlekedésre adott reakcióit. Amennyiben a tanuló nem kivitelezi a kívánt lépéseket, ismételjék meg a tanulási folyamatot.

Általánosítás–monitorozás

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken, eltérő személyekkel. Például ha kirándulásra vagy piknikezni mennek, legyen valaki, aki a tanuló bizalmi körén kívül esik, de Ön ismeri a személyt, helytelen érintéssel közeledik. Figyelje meg a tanuló reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a tanuló képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat a mindennapi életben. A tanuló jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

Az egyidejű rávezetési módszer nem alkalmas arra, hogy a tanulási folyamat során, a képesség elsajátításakor egyénileg reagáljon a tanuló válaszára. Szervezzen külön kiértékelési alkalmakat, hogy kiderüljön, a tanuló képes-e a kívánt viselkedésre. Egyéni

konzultációk keretében, a tanuló teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Helyénvaló és helytelen érintések megkülönböztetése és a helytelen érintés kezelése” űrlapot.

A tudás felelevenítését követően tegye fel a kérdést a tanulónak: „Mi a helytelen érintés?”. Jegyezze fel a tanuló válaszát. Miután ezt megtette, mondja el a következőket: „Most képeket fogok az asztalra helyezni. Azt szeretném, hogy nézd meg őket alaposan.”. Kérdezze meg tőle: „Milyen fajta érintést látsz ezen a képen?”. Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, tegyen le az asztalra egy-egy helyénvaló és helytelen érintést bemutató képet, majd kérdezze meg tőle: „Melyik a helytelen érintés? Mutasd meg!”. Jegyezze fel a tanuló válaszát. Végül értékelje a tanuló helytelen érintésre adott reakcióját. Ennek kiderítéséhez tegye fel a kérdést: „Mit teszel, ha helytelen érintést tapasztalsz?”. Ha helyesen válaszol, a megfelelő helyen jelölje (+) jellel, ha nem vagy helytelenül válaszol, jelölje (-) jellel.

„Helyénvaló és helytelen érintések megkülönböztetése és a helytelen érintés kezelése” űrlap

Tanuló vezető- és keresztnéve:

Tanár vezető- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mi a helytelen/helyénvaló érintés? Melyik fajta érintést látod ezen a képen?/Mutasd meg, melyik a helytelen érintés. Mit teszel, ha helytelen érintést tapasztalsz?

Kívánt viselkedés	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Elmondja, hogy a száj érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
2. Elmondja, hogy a nemi szervek érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
3. Elmondja, hogy a fenék érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
4. Elmondja, hogy a női mellkas érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
5.1 Eltolással ellenkezik.										
5.2 Félreáll.										
5.3 Elfut.										
5.4 Szól egy ismerős embernek.										
5.5 Ha nem tud elmenekülni, karmol vagy harap.										
A helyes lépések száma										
A helyes lépések százaléka										

* Az alkalmak ismétlésének száma a tanuló teljesítményétől függően változhat. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Magyarázatok és megfontolások:

A figyelemfelhívás és motiválás folyamatában a tanuló jellegzetességeit figyelembe véve szétválaszthatja az Ön által tett kijelentéseket, a válaszokhoz biztosított utasításokat, a tanítási helyzetek gyakoriságát és a kritériumokat. Mindig jutalmazza meg a

tanulót, ha a tanulási folyamat során helyes választ ad. A jutalmazás fajtája a tanuló jellegzetességeinek megfelelő legyen: ez lehet szóbeli dicséret, a foglalkozás utáni játék vagy valamilyen apró édesség, amit a tanuló szeret. Használjon olyan mondatokat, mint: „Nagyon ügyes vagy. Nagyon jól csinálod!”.

The background is a solid bright blue. On the left, there are two overlapping circles: a larger light blue one and a smaller grey one partially behind it. A thin white curved line starts from the top left and arcs towards the bottom right, with a small white dot on it. To the right of the text, there is a solid dark grey circle.

A MAGÁNSZFÉRA ÉS ANNAK VÉDELME

7

7. A MAGÁNSZFÉRA ÉS ANNAK VÉDELME

Célkitűzés 7.1: Fejtse ki az egyén számára a magánszféra védelmének fontosságát!

Célkitűzés 7.2: Fejtse ki az egyén elvárt viselkedésének fontosságát valaki más magánszférájának védelme szempontjából!

Az instrukció módszerei és technikái:

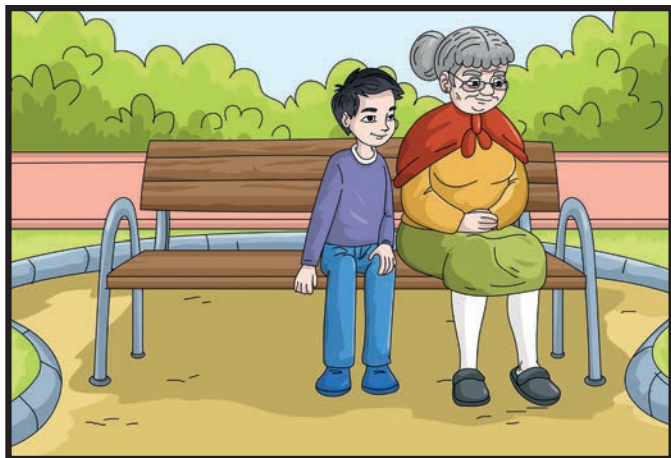
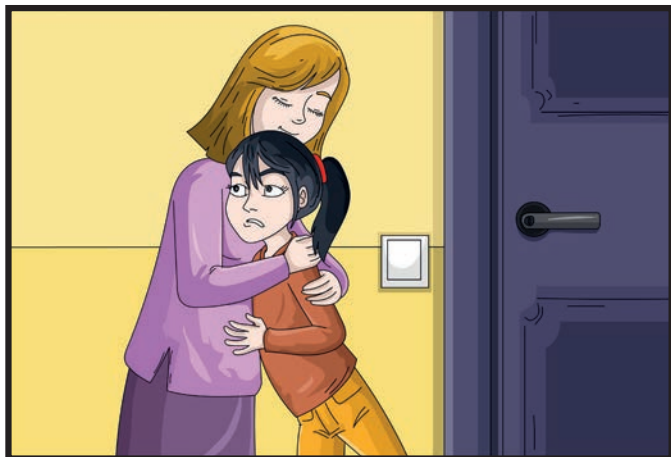
Szimultán rávezetési tanítás, közvetlen kifejezés, demonstráció, modellezés, kérdés-felelet

Instrukciós anyagok/Oktatási technológiák és anyagok: Kréta, képes kártyák (lásd alább az erre a célra használandó képleírásokat)

Megfelelő viselkedés a saját és mások magánszférájának védelmékor

Nem megfelelő viselkedés a saját és mások magánszférájának védelmékor

Felkészülés a tanításra:

- **Készen áll a tanuló a készség elsajátítására?/Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„A tanuló gyenge izomzattal rendelkezik?“, „Képes a tanuló megkülönböztetten reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Képes utánozni Önt?“, „Képes legalább 5 percig figyelni arra, amit mond és mutat neki?“ Amennyiben a fenti kérdésekre a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben a válasz „Nem“, tanítsa meg ezeket a készségeket a tanulónak. Ezen folyamat során figyeljen arra, hogy a családdal együttműködve végezze a munkát.

- **A tanuló aktuális teljesítőképességének meghatározása/Tanítást megelőző értékelés**

Üljön le a tanuló mellé, vele szemben vagy vele átlósan. Mondja el a tanulóknak, hogy a nap során találkozhatnak olyan személyekkel, akiket ismernek, valamint olyanokkal is, akik ismeretlenek számukra és megközelíthetik őket utazás során vagy amikor megállóban várakoznak. Ezután helyezzen a tanuló elé az asztalra egy olyan képet, amelyen egy személy megfelelően viselkedve tartja tiszteletben a saját és mások magánszféráját és egy olyan képet, amelyen egy személy nem tartja be ezeket a szabályokat.

Ezután kérje meg a tanulót: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, majd mutass rá arra a képre, amelyen a gyermek a saját vagy más magánszféráját tiszteletben tartva viselkedik!”. Ezt követően kérdezze meg a tanulótól a következőt: „Mennyire közelíthetnek meg téged mások? Te mennyire közelíthetsz meg másokat? Mutasd meg!/Mondd el!”. Az értékeléseket egyénileg végezze el. Az úrlapon tegyen (+) jelet, ha a tanuló megfelelően reagál és (-) jelet, ha a tanuló nem vagy nem megfelelően reagál.

A környezet megteremtése

A környezetet a gyermek jellegzetességeinek megfelelően rendezze be. A tanulóval közösen határozza meg az egyénileg eljárástíftandó viselkedési formát. A tanításhoz használhat bármilyen olyan szobát, tantermet stb., amely biztonságos tér az iskolán belül. A tanuló szükségleteit és jellegzetességeit figyelembe véve használja a rávezető segítősegeket. Állhat a tanulóval szemben, mellette vagy vele L alakban. A tanulás folyamán használt minden eszközt olyan helyen tartsa, ahol azok nem vonják el a tanuló figyelmét.

• Figyelem felhívása

A tanuló figyelmének a tanulásra való felkeltéséhez használjon figyelemfelkeltő mon-

datokat: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük a tanulást!”.

• Motiváció

Magyarázza el a tanulónak, hogy mindenkinek tiszteletben kell tartania mások magánszféráját, amikor ismerősöket üdvözlő a nap során, a metrón, a buszon vagy a buszmegállóban. Ezután mondja el neki, hogy ahhoz, hogy megvédjük a saját magánszféránkat és biztonságban legyünk, karnyújtásnyi távolságot kell tartanunk másokkal. Fejtse ki a tanulónak, hogy miért ilyen magyarázatok segítségével dolgozik a viselkedés ezen formáján. Egyúttal a képzésben való részvételért részesítse őt pozitív megerősítésben.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A motivációs szakasz magyarázatainak végzetével a tanuló szintjének megfelelően beszéljen röviden a korábbi ismereteiről.

Olyan kifejező nyelvi eszközökkel tegyen fel kérdéseket a tanulónak, mint: „Hol vannak az intim részeid? Korábban már foglalkoztunk ezzel a kérdéssel. Emlékszel?”, és beszélgessenek erről. A nyomtatott anyagok képeinek segítségével adjon magyarázatot azon tanulók számára, akiknek nehézségeik akadnak a nyelvi kifejezéssel. Kezdje a tanítást a következő mondattal: „Rendben, most elkezdhetjük a munkát”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Ismerem a magánszférát

Ezt a tevékenységet csoportos foglalkozásként tervezze meg. Helyezzen a táblára egy olyan képet, amelyen egy személy megfelelően viselkedve tartja tiszteletben a saját és mások magánszféráját és egy olyan képet, amelyen egy személy nem tartja be ezeket a szabályokat. Ezután a tanulót a nevéen szólítva kérje meg a következőre: „... , figyelmesen nézd meg a képeket és mutass rá arra a képre, amelyen a magánszféra védelme szempontjából megfelelően viselkedő gyerekek láthatók”. Ezt követően azonnal mutasson rá a megfelelő képre. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagáljon. Végeztessen el ugyanezt a gyakorlatot a többi képen is. A tanuló megfelelő reakcióit erősítse meg. Ha a tanuló nem vagy nem megfelelően reagál, mutassa meg neki a helyes választ. Ezt a gyakorlatot követően válasszon ki két diákot, akiket állítson Önnel szemben, karnyújtásnyi távolságra úgy, hogy Ön felé nézzenek. Modellezze ezt le azon tanulók számára, akik nem tudják megcsinálni. Ezután kérje meg őket külön-külön, hogy az egyik karjukat kinyújtva emeljék maguk elé és tegyenek egy teljes kört maguk körül. Majd újra álljon eléjük és kérje meg őket, hogy forduljanak Ön

felé. Ezt követően kérje meg őket, hogy színes krétával színezzék ki azt a teret, amelyet karjukkal maguk köré rajzoltak a levegőben. Ha valamelyik tanuló nem képes erre, modellezze le számára a példát. Ha nem tud rajzolni, akkor segítsen neki abban is. Mondja meg a tanulónak, hogy az a terület, amelyet lerajzolt, az ő magánszférája. Mondja el neki, hogy amikor másokkal találkozik, akkor olyan távolságban állva kell őket üdvözölnie, mint amit lerajzolt (kézfogás). Kérdezze meg a tanulóktól, ki az, aki odaállhat. Erősítse meg a megfelelő reakciókat.

Kérdezze meg a tanulóktól, hogy szerintük mely személyek tartózkodhatnak ebben a személyes térben anélkül, hogy zavarnák őket. Erősítse meg a helyes válaszokat. Ezután állítsa őket egymás mellé, Önnel szemben úgy, hogy 10 cm távolság legyen közöttük. Kérje meg őket, hogy ebben a távolságban állva forduljanak egymás felé és nézzenek egymás szemébe. Ezután magyarázza el nekik, hogy ebben a távolságban a saját és a másik ember magánszféráján belül tartózkodnak. Mondja el, hogy ebben a közelségben előfordulhat helytelen érintés, és akkor lehetnek biztonságban, ha legalább karnyújtásnyi távolságot tartanak egymástól. Arra is hívja fel a figyelmüket, hogy amikor

másokkal beszélgetnek, akkor is tartaniuk kell ezt a személyes távolságot.

Általánosítás–monitorozás

Miután a tanulók elérik a viselkedéssel kapcsolatos célkitűzéseket, kezdjen el adatokat gyűjteni a természetes környezetükben és más emberek jelenlétében. Ehhez a tanuló családjától kérhet segítséget. Azért fontos a monitorozás, hogy kiderüljön, a mindennapi élet során a tanuló képes-e alkalmazni a tanult készségeket, vagy megfélemezik róluk. A monitorozás eredményeinek fényében a diák személyiségének és állapotának megfelelő időközönként, például hetente vagy havonta szervezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

Helyezzen a tanuló elé az asztalra egy olyan képet, amelyen egy személy megfelelően vi-

selkedve tartja tiszteletben a saját és mások magánszféráját és egy olyan képet, amelyen egy személy nem tartja be ezeket a szabályokat. Szólítsa fel a tanulót: „Figyelmesen nézd meg az előtted lévő képeket, és mutass rá arra, amelyen az látható, hogy a gyerek tiszteletben tartja a saját és a másik ember magánszféráját”. Majd kérdezze meg tőle: „Mennyire közelíthetnek meg téged mások? Te mennyire közelíthetsz meg másokat? Mutasd meg!/Mondd el!”. A tanuló reakcióit a „Magánszféra védelme” űrlapra jegyezze fel. A felméréseket minden diákkal egyénileg végezze el. Jó válasz esetén (+), hiányos vagy rossz válasz esetén (-) jelet rakjon az űrlap megfelelő rovatába.

„Magánszféra védelme” űrlap

Tanuló vezeték- és keresztnéve

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mutass rá arra a képre, amelyen az látható, hogy a gyerek tiszteltben tartja a saját és a másik ember magánszféráját./Mennyire közelíthetnek meg téged mások? Te mennyire közelíthetsz meg másokat?

Helyes válaszok	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. képkészlet										
2. képkészlet										
3. képkészlet										
4. Elmondja/megmutatja saját magánszféráját.										
5. Elmondja/megmutatja saját szociális terét.										
A helyes lépések száma										

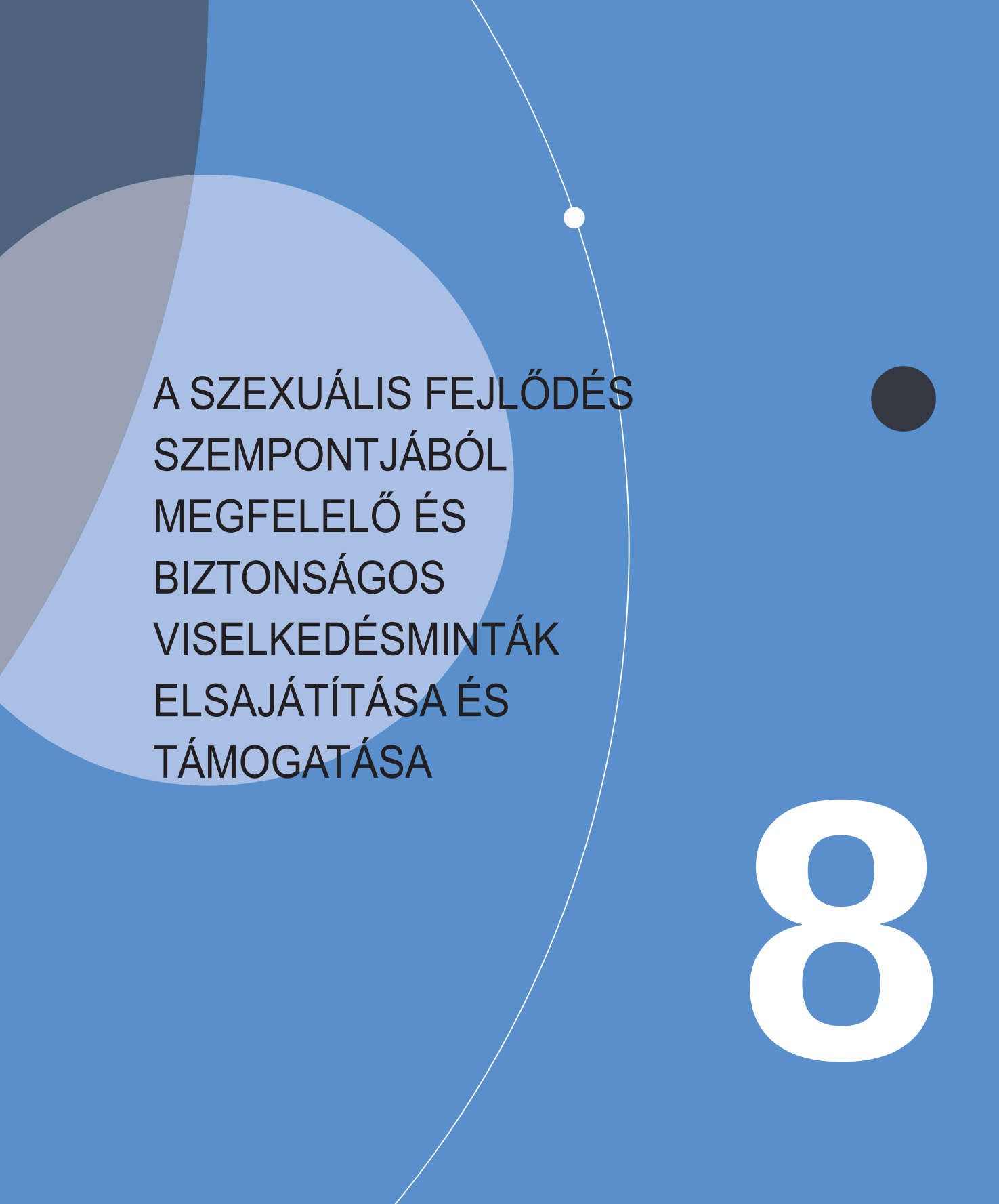
* Az alkalmak ismétlésének száma a tanuló teljesítményétől függően változhat. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Magyarázatok és megfontolások:

A figyelemfelhívás és motiválás folyamatában a tanuló jellegzetességeit, a válaszokhoz biztosított utasításokat, a tanítási helyzetek gyakoriságát és a kritériumokat figyelembe véve szétválaszthatja az Ön által tett kijelentéseket. Abban az esetben, ha a tanuló nem képes helyes választ adni valamelyik modell gyakorlása során, nyújtson

számára fizikai segítséget ahhoz, hogy el tudja érni a célul kitűzött viselkedést. Ezt követően árnyékozással nyújtson segítséget. Az értékelés (kérdőív) és monitorozás végrehajtásának időpontját a tanuló jellemvonásainak és állapotának megfelelően válassza meg. Figyeljen arra, hogy a tanuló speciális képességeinek megfelelően válasszon ki és használjon megerősítést.

A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
SZEMPONTJÁBÓL
MEGFELELŐ ÉS
BIZTONSÁGOS
VISELKEDÉSMINTÁK
ELSAJÁTÍTÁSA ÉS
TÁMOGATÁSA

8

8. A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS SZEMPONTJÁBÓL MEGFELELŐ ÉS BIZTONSÁGOS VISELKEDÉSMINTÁK ELSAJÁTÍTÁSA ÉS TÁMOGATÁSA

Célkitűzés 8.1: Írja körül a biztonságos és a veszélyes szexuális magatartást!

Célkitűzés 8.5: Sorolja fel a megelőző egészségügyi intézkedéseket!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Szükséges eszközök: A4-es papír, írószer

1. tevékenység:

„Mi az első, ami eszetekbe jut, ha a megfelelő viselkedésre gondoltok?” Az oktató ezzel a kérdéssel nyitja meg az eseményt. Ezután megvárja, hogy a résztvevők válaszoljanak. „Mi az első, ami eszetekbe jut, ha a kamaszokra gondoltok? Fejezzétek ki egyetlen szóval!” Meghallgatja és megköszöni a válaszokat anélkül, hogy véleményezné azokat. „Most a kamaszokat és a kamaszkori változásokat fogjuk megvizsgálni.” Az oktató négy kisebb csoportra (A, B, C, D) osztja a résztvevőket, és minden csoportnak ad egy-egy kártyát egy-egy témával. Az „A” csoport témája: „Milyen fizikális és hormonális változások mennek végbe a kamaszkor során?”. A „B” csoport témája: „Milyen veszélyes szexuális magatartásformák merülhetnek fel a kamaszkor során végbemennő fizikális és hormonális változások miatt?”. A „C” csoport témája: „Milyen szociális és érzelmi változások mennek végbe a kamaszkor során?”. A „D” csoport témája: „Milyen veszélyes szexuális magatartásformák merülhetnek fel a kamaszkor során végbemennő szociális és érzelmi változások miatt?”.

Mindegyik csoport egy más-más színű, nagy kartonlapot kap, amelyre felírják a válaszaikat. Ennek végrehajtására tíz perc áll rendelkezésükre, amelynek lejártával be kell mutatniuk az eredményeiket. A prezentációra mindegyik csoport 3 percet kap. A csoportok prezentációját követően tegye fel nekik a következő kérdést: „Tehát melyek a biztonságos szexuális magatartásformák?”. Hallgassa meg a válaszaikat, majd mondja el nekik az alábbiakat:

„A szellemi fogyatékossgal élő személyek lassabbak, mint azok a kamaszkorú társaik, akiknek a kognitív és motorikus készségei normál tempóban fejlődnek. Ettől függetlenül a szexuális fejlődés szempontjából szinte ugyanazokkal a jellemvonásokkal rendelkeznek, mint a társaik. A szellemi fogyatékossgal élők esetében nehezebb kontrollálni a kamaszkor során előforduló kockázatos viselkedést, ezért nagyobb az esélye annak, hogy szexuális visszaélésnek lehetnek kitéve. A helytelen szexuális viselkedés elkerüléséhez fontos készségeket, mint például az arc eltakarását, a bizalmasságot és a magánszféra tiszteletben tartását az egészségesen fejlődő és a szellemi fogyatékossgal élő egyének számára egyaránt tanítani szükséges. Helytelen szexuális magatartásként értelmezhető a puszi és csók, az engedély nélküli fizikai kontaktus, az intim testrészek megérintése akkor is, ha arra engedélyt kapott az illető, a levetkőzés nyilvános helyeken, a magánszféra megsértése stb. Amennyiben helytelen szexuális viselkedést tapasztalnak a tanulók részéről, őrizték meg nyugalmukat és erőteljesebb hangon szólva irányítsák a tanulók figyelmét

valami másra (érdeklődés tárgya, valamilyen kézzel fogható tárgy, tevékenység stb.) anélkül, hogy megjegyzést tennének a viselkedésükre (például megszegényítés vagy büntetés nélkül).

A helytelen szexuális viselkedésekből fakadóan bizonyos egészségügyi problémák is felmerülhetnek. A higiéniai szabályok betartásának hiányával végzett önelátás, csókolózás vagy érintés akár fertőzésekhez is vezethet. Beutalhatja a tanulót és családját a háziorvoshoz vagy egy szakemberhez rutinellenőrzések érdekében.”

Célkitűzés 8.2: Végezzen tanulmányokat a szexuális fejlődés szempontjából biztonságos és megfelelő szexuális viselkedésformák tanulók számára való nyújtása érdekében. Ezt a feladatot más elérendő viselkedés esetében is el lehet végezni. Ebben a részben azonban egy, az illemhelyen betartandó megfelelő viselkedési forma elsajátításához nyújtott példatevékenység kerül bemutatásra.

Az instrukció módszerei és technikái: Közvetlen tanítás

Instrukciós anyagok/Instrukciós technológiák és anyagok: Helyes és biztonságos, valamint helytelen és veszélyes viselkedéseket, eseteket és helyzeteket ábrázoló képek.

A helyes és biztonságos viselkedést ábrázoló képes kártyák:

**A helytelen és veszélyes viselkedést
ábrázoló képes kártyák:**

Felkészülés a tanításra:

- **Készen áll a tanuló a készség el-sajátítására?/Rendelkezik az ehhez szükséges készségekkel?**

„Képes a tanuló megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Képes utánozni Önt?”, „Képes legalább 5 percig figyelni arra, amit mond és mutat neki?”, „Képes 2–3 szóban válaszolni egy korábban általa olvasott vagy számára felolvasott szöveggel kapcsolatban feltett kérdésekre?” Amennyiben a fenti kérdésekre a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben a fenti kérdésekre a válasz „Nem”, először tanítsa meg a tanulót ezeknek a készségeknek a használatára. Ügyeljen arra, hogy ezen folyamat során a családdal együttműködve dolgozzon.

- **A tanuló aktuális teljesítőképességének meghatározása/Tanítást megelőző értékelés**

Üljön a diák mellé, vele szemben vagy átlósan. Helyezzen elé a szexuális fejlődés szempontjából helyes és helytelen viselkedéseket ábrázoló kártyákat, majd kérje meg őt: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, mutass rá azokra a képekre, amelyeken a nyilvános mosdókban való megfelelő viselkedés látható”.

Ezt követően kérdezze meg tőle: „Melyek azok a helyes magatartási formák, amelyeket a különböző környezetekben található mosdókban kell tanúsítanunk?”. A helyes választ (+) jellel, a helytelent pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

A környezet megteremtése

A környezetet a gyermek jellegzetességeinek megfelelően rendezze be. A tanulóval közösen határozza meg az egyénileg elszámoltatandó viselkedési formát. A tanításhoz használhat bármilyen olyan szobát, tantermet stb., amely biztonságos tér az iskolán belül. A tanuló szükségleteit és jellegzetességeit figyelembe véve használja a rávezető segítőket. Állhat a tanulóval szemben, mellette vagy vele L alakban. A tanulás folyamán használt minden eszközt és megerősítő tárgyat olyan helyen tartsa, ahol azok nem vonják el a tanuló figyelmét.

• Figyelem felhívása

A tanuló figyelmének a tanulásra való felkeltéséhez használjon figyelemfelkeltő mondatokat: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük!”.

• Motiváció

Magyarázza el a tanulónak, hogy amikor szexuális szempontból megfelelő viselkedést tanúsít, könnyebben meg tudja védeni magát az ismerős és ismeretlen emberektől.

Magyarázza el számára, hogy fontos tisztában lennie azzal, hogy amikor nyilvános mosdóban van, mennyire kell eltakarnia testét a ruhájával.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A motivációs szakasz magyarázatainak végétével a tanuló szintjének megfelelően beszéljen röviden a korábbi ismereteiről. Olyan kifejező nyelvi eszközökkel tegyen fel kérdéseket a tanulónak, mint: „Erről a témáról korábban már beszélgettünk. Emlékszel?”. A nyomtatott anyagok képeinek segítségével adjon magyarázatot azon tanulóknak számára, akiknek nehézségeik akadnak a nyelvi kifejezéssel. Kezdje a tanítást a következő mondattal: „Rendben, most elkezdhetjük a munkát”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Megtanulom, hogy melyek a biztonságos és melyek a veszélyes szexuális viselkedési formák

Mondja a következőt a tanulónak: „Ma arról fogunk tanulni, hogy melyek a biztonságos és melyek a veszélyes szexuális viselkedési formák. Figyelmesen hallgass végig. Nyilvános helyeken (parkok, iskolák, kirándulóhelyek, bevásárlóközpontok, vendégházak, edzőtermek, uszodák, nyilvános mosdók) csak akkor menj mosdóba, ha muszáj.

Magyarázza el neki röviden a következőket: „Ha a mosdó ajtaja csukva van, kopognod kell. Ha senki nincs bent, akkor bemehetsz. Ha valaki van odabent, akkor meg kell várnod, amíg kijön. Amikor már beléptél, vedd le az alsó ruházatodat (nadrág/szoknya, fehérnemű), végezd el a dolgodat, majd tisztítsd meg az intim testrészedet. Ezután vedd vissza a ruháidat, amiket korábban levettél. Öblítsd le a WC-t. Ezután gyere ki a mosdóból.”. Majd közölje vele: „Felolvasok neked egy rövid történetet, hallgasd végig figyelmesen!”. Olvassa fel a történetet a tanulónak kétszer egymás után. Ezután válaszolja meg a szövegértéssel kapcsolatos kérdéseket. Olvassa fel az első kérdést: „Honnan ment ki Ali a mosdóba?”, majd azonnal válaszolja is meg: „Ali az iskola menzáján volt, amikor megérezte, hogy ki kell mennie mosdóba”. Ismételve meg ezt a folyamatot a többi kérdéssel is. Ezután – ha a tanuló tud olvasni – kérje meg, hogy csinálja végig ő is ezt a fel-

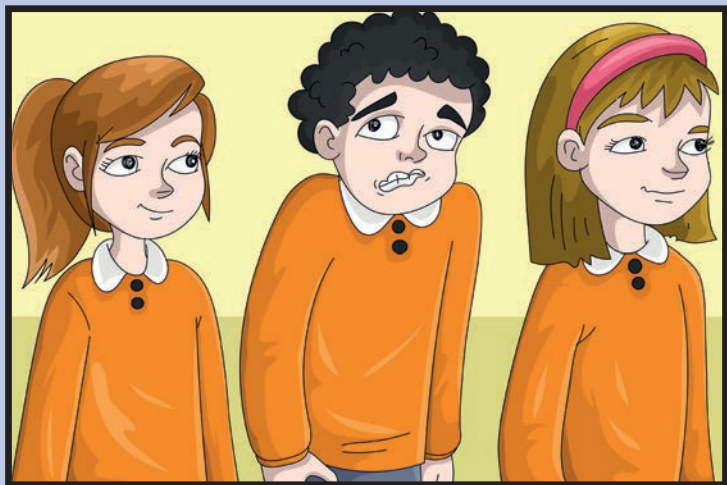
adatot. Olvassa fel a kérdéseket, majd adjon rájuk választ. Helyes válaszaira adjon megerősítő visszajelzést. Helytelen válasz vagy válasz hiánya esetén ismételve meg a tanítást. Ennek a vezetett gyakorlásos szakasznak a befejezése után kezdje el a második szakaszt. Ennek során ne adjon mankókat a tanuló kezébe, egyszerűen csak olvassa fel a történetet a tanulónak és kérje meg, hogy válaszolja meg a szövegértéssel kapcsolatos kérdéseket. Helyes válaszaira adjon megerősítő visszajelzést. Helytelen válasz vagy válasz hiánya esetén ismételve meg a tanítást.

A vezetett gyakorlást követően lépjen tovább az egyéni alkalmazásra. Ebben a szakaszban semmilyen mankót ne használjanak, és kérje meg a diákot, hogy önállóan hajtsa végre az elérni kívánt magatartást. Helyes válaszaira adjon megerősítő visszajelzést. Helytelen válasz vagy válasz hiánya esetén térjen vissza a vezetett gyakorláshoz és ismételve meg a tanítást.

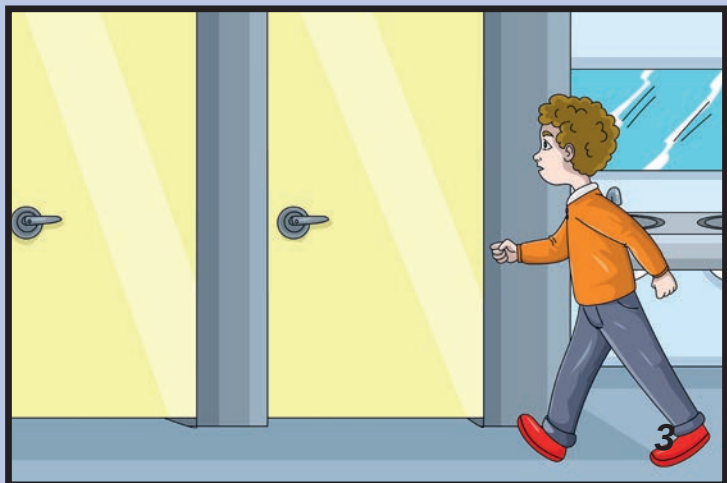
Ali harmadikos volt. Amikor kicsengettek, a barátaival az iskola menzájára ment.

Sorban állás közben megérezte, hogy mosdóba kell mennie.

Ali kiment a menzáról. Gyorsan az iskolai mosdóba sietett.

Bekopogott a mosdó ajtaján.
Bentről nem hallott hangokat.

Belépett a mosdóba.

Becsukta maga mögött az
ajtót.

Letolta a nadrágját.

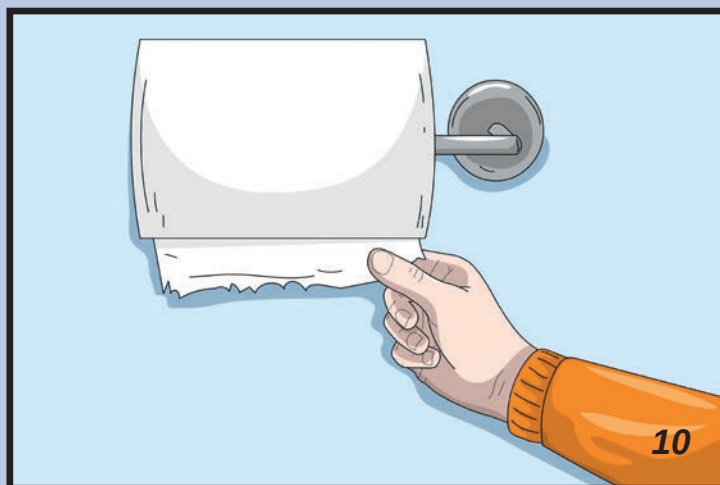
Letolta az alsónadrágját is.

Elvégezte a dolgát a mosdón.

Megtisztította az intim testrészt.

Visszahúzta a nadrágját.

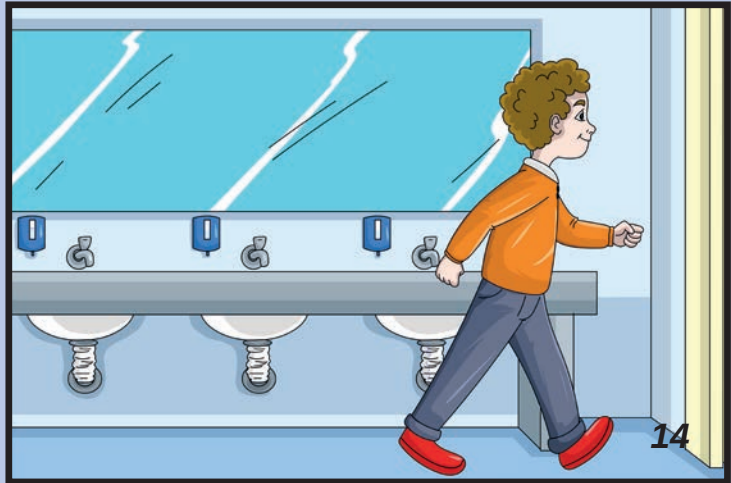
Leöblítette a WC-t.

Megmosta a kezét.

Kijött a mosdóból.

A meséhez kapcsolódó szövegértési kérdések:

1. Honnan ment ki Ali a mosdóba? Mondd el!
2. Hova ment Ali, amikor mosdóba kellett mennie? Mondd el!
3. Mit csinált Ali, mielőtt bement volna a mosdóba? Mondd el!
4. Mit csinált Ali először, amikor belépett a mosdóba? Mondd el!
5. Mit csinált Ali, miután elvégezte a dolgát? Mondd el!
6. Milyen magatartás lett volna helytelen Ali részéről, miközben végezte a dolgát? Mondd el!
7. Te hogyan viselkedtél volna Ali helyében, amikor mosdóba kellett volna menned?

Folytassa a tanítást további történetvázlatok és hozzájuk kapcsolódó szövegértési kérdések előkészítésével.

Általánosítás–monitorozás:

Kezdjen el adatokat gyűjteni a tanuló természetes környezetében. Ehhez a tanuló családjától kérhet segítséget. Azért fontos a mo-

nitorozás, hogy kiderüljön, a mindennapi élet során a tanuló képes-e alkalmazni a tanult készségeket. A monitorozás eredményeinek fényében a diák személyiségének és állapotának megfelelő időközönként, például hetente vagy havonta szervezzen utánkövétéses megfigyelést. Az általánosításhoz az alábbi képeket is használhatja.

A szexuális fejlődés szempontjából megfelelő és biztonságos viselkedések

Az ajtó bezárása a mosdóba való belépést követően.

A szexuális fejlődés szempontjából helytelen és veszélyes viselkedések

Az ajtó nyitva hagyása a mosdóba való belépést követően.

**A szexuális fejlődés szempontjából
megfelelő és biztonságos viselkedések**

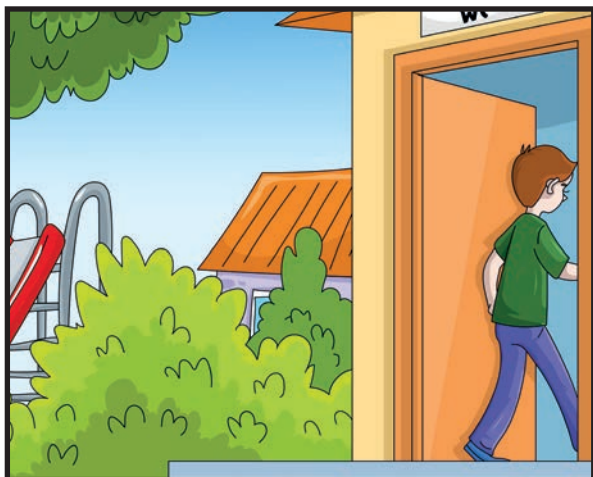

Az iskolai mosdó elhagyása a ruhák (nadrág/ szoknya/alsónemű) visszavételét követően.

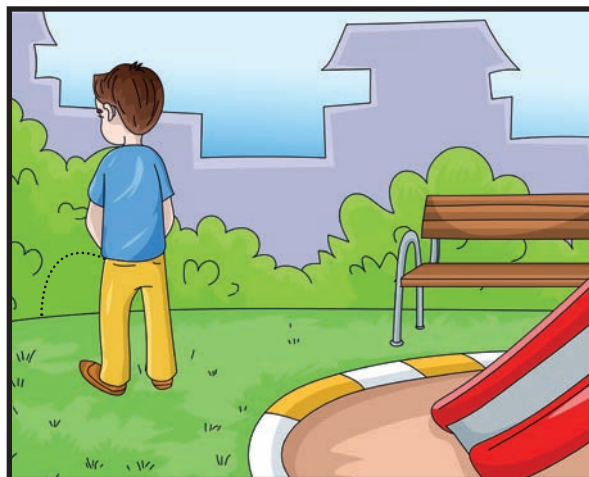
**A szexuális fejlődés szempontjából
helytelen és veszélyes viselkedések**

Az iskolai mosdó elhagyása a ruhák (nadrág/ szoknya/alsónemű) visszavétele nélkül.

A parkban lévő nyilvános mosdó használata, amikor szükséges.

A parkban lévő nyilvános mosdó használatának elkerülése, amikor szükséges.

A szexuális fejlődés szempontjából megfelelő és biztonságos viselkedések

Használat után a WC leöblítése és tisztán hagyása a kirándulólhelyen.

Az alsó ruházat (nadrág/szoknya/alsónemű) mosdóban való levétele, amikor valaki más házában kell használni a mosdót.

Kiértékelés és megítélés: A tanuló teljesítményének a tanítás különböző szintjei (kezdő szint, a tanítás sorrendje, a tanítást követő felmérések) során való felmérése és kiértékelése érdekében kérje meg a tanulót: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, mutass rá azokra a képekre, amelyek a nyilvános mosdókban elvárt megfelelő viselkedést ábrázolnak”. Ezután jegyezze fel a tanuló teljesít-

A szexuális fejlődés szempontjából helytelen és veszélyes viselkedések

Használat után a WC piszkosan hagyása a kirándulólhelyen.

Az alsó ruházat (nadrág/szoknya/alsónemű) mosdón kívül való levétele, amikor valaki más házában kell használni a mosdót.

ményét a „Szexuális fejlődés szempontjából helyes és biztonságos szexuális viselkedés fejlesztése” űrlapon. „Hogyan kell megfelelő módon viselkednünk a különböző nyilvános mosdók használata során?”. A felméréseket minden tanulóval egyénileg végezze el. Jó válasz esetén (+), hiányos vagy rossz válasz esetén (-) jelet írjon az űrlap megfelelő rovatába.

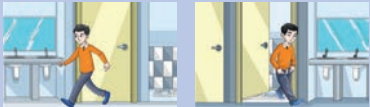
„Szexuális fejlődés szempontjából helyes és biztonságos szexuális viselkedés fejlesztése” űrlap

Tanuló vezető- és keresztnéve:

Tanár vezető- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mutass rá arra a képre, amelyen a nyilvános mosdót megfelelő módon használó gyermek látható. Hogyan kell megfelelő módon viselkednünk a különböző nyilvános mosdók használata során?

Elvárt reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
 Az otthoni mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 Az iskolai mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 A parkban lévő nyilvános mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 A kirándulóhelyen lévő nyilvános mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 A mások otthonában lévő mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
Elmondja a különböző környezetekben lévő mosdók használatakor elvárt viselkedéseket.										
Végrehajtja a különböző környezetekben lévő mosdók használatakor elvárt viselkedéseket.										

* Az alkalmak ismétlésének száma a tanuló teljesítményétől függően változhat. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Magyarázatok és megfontolások:

Emlékeztesse a tanulót arra, hogy amikor a szünetben mosdóba megy, figyeljen oda a személyes biztonságára és az intim testrészeinek eltakarására. Győződjön meg arról, hogy legyen mosdó azokon a nyilvános helyeken, amelyeket az év során a különböző kirándulások és tevékenységek során meglátogat.

Célkitűzés 8.3: Végezzen tanulmányokat, amelyek felkészítik az egyént a helytelen szexuális viselkedés kezelésére!

Célkitűzés 8.4: Fejtse ki, hogy mi a teendő a nyilvános helyeken esetlegesen felmerülő helytelen szexuális viselkedés ellen.

Instrukciós módszerek és technikák: Szimultán rávezetési utasítás

Instrukciós anyagok/Tanítási technológiák és anyagok: A könyvben található képes kártyák

Felkészülés a tanításra:

• **Készen áll a tanuló a készség elsajátítására?/Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„Képes a tanuló megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Képes utánogni Önt?”, „Képes legalább 5 percig

figyelni arra, amit mond és mutat neki?” Amennyiben a fenti kérdésekre a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben a fenti kérdésekre a válasz „Nem”, először tanítsa meg a tanulót ezen készségek használatára. Ügyelj arra, hogy a folyamat során a családdal együttműködve dolgozzon.

• **A tanuló aktuális teljesítőképeségének meghatározása/Tanítást megelőző értékelés**

Üljön a diák mellé. Helyezzen elé helyes és helytelen szexuális viselkedést ábrázoló kártyákat (például egy olyan képet, amelyen egy gyerek egy zárt ajtóju öltözőkabinban vakarja az intim testrészeit vagy igazgatja az alsóneműjét és egy olyat, amelyen egy gyerek egy nyilvános helyen vakarja az intim testrészeit vagy igazgatja az alsóneműjét). Kérje meg a következőre: „Figyelmesen nézd meg az előtted lévő képeket, mutass rá arra a kártyára, amelyen megfelelő/helytelen szexuális viselkedés látható”. Ezután kérdezze meg a tanulótól: „Mit kell tenned akkor, ha a parkban vagy az iskola udvarán kezd el viszketni az intim testrészed vagy meg kell igazítanod az alsóneműdet?”. A helyes választ (+) jellel, a helytelen vagy hiányos választ (-) jellel jelölje az űrlapon. Az alábbi példák használhatók:

Helyes és biztonságos viselkedést bemutató
képes kártyák:

Az intim testrészek
megvakarása zárt
mosdóajtó mögött.

Az alsónemű megigazítása
zárt mosdóajtó mögött.

Az intim testrészek
megvakarása vagy az
alsónemű megigazítása zárt
mosdóajtó mögött.

Helytelen és veszélyes viselkedést
bemutató képes kártyák:

Az intim testrészek
megvakarása nyilvános
helyen.

Az alsónemű megigazítása
nyilvános helyen.

Az intim testrészek
megvakarása vagy az
alsónemű megigazítása
nyilvános helyen.

A környezet megteremtése:

A környezetet a gyermek jellegzetességeinek megfelelően rendezze be. A tanulóval közösen határozza meg az egyénileg elsajátítandó viselkedési formát. A tanításhoz használhat bármilyen olyan termet az iskolán belül, amely a nyilvános teret fogja szimbolizálni. A tanuló szükségleteit és jellegzetességeit figyelembe véve használja a rávezető segítőket. Állhat a tanulóval szemben, mellette vagy vele átlósan. A tanulás folyamán használt minden eszközt olyan helyen tartsa, ahol azok nem vonják el a tanuló figyelmét.

• Figyelem felhívása

A tanuló figyelmének a tanulásra való felkeltéséhez használjon figyelemfelkeltő mondatokat: „Most már elkezdhetjük a gyakorlatot. Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük!”.

• Motiváció

Magyarázza el a tanulónak, hogy ha valamilyen nyilvános helyen (park, tömegközlekedési eszköz, osztályterem, üzlet, utca, bevásárlóközpont, vendégség, iskolai folyosó) kezdenek el viszketni az intim testrészei vagy érzi úgy, hogy meg kell igazítania az alsóneműjét, azt a mosdóban vagy a fürdőszobában tegye meg.

• Áttekintés és az óra megkezdése

A motivációs szakasz magyarázatainak végétével a tanuló szintjének megfelelően beszéljen röviden a korábbi ismereteiről. Mi-

után elmagyarázza neki, hogy miért fontos foglalkozni az olyan szexuális viselkedéssel, ami számára nem megfelelő, kezdje el a tanítást.

Gyakorlat:

1. tevékenység: Helyén kezelem a helytelen szexuális viselkedést

Üljön le a tanuló mellé, vele szembe vagy átlósan. Mondja el neki a következőt: „Ha nyilvános helyen vagy (a parkban, a bevásárlóközpontban, az iskola folyosóján, az osztályteremben, vendégségben, kertben stb.) és az intim testrészeid (feneked, nemi szerveid, a mellkasod (lányok esetében)) viszketni kezdenek vagy úgy érzed, hogy meg kell igazítanod az alsóneműdet, ki kell menned a mosdóba és ott, zárt ajtó mögött teheted meg. Ha végeztél, meg kell mosnod a kezed.”. Majd helyezzen elé egy képet, amelyen egy gyerek nyilvános környezetben vakarja az intim testrészeit és egy másikat, amelyen a mosdóban teszi ugyanezt. Kérje meg a tanulót: „Figyelmesen vizsgálj meg az előtted lévő képeket”, majd adja ki a következő utasítást: „Nézd meg az előtted lévő képeket, mutass rá arra a kártyára, amelyen a helyes/helytelen szexuális viselkedést tanúsító gyermek látható”. Ekkor rögtön mutasson rá Ön arra a képre., amelyiken a megfelelő viselkedés látható. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a tanuló reagálhasson.

A tanuló reakciójának megfelelően reagáljon. Ezt követően ismételje meg a magyarázatokat, miközben megmutatja neki azt a képet, amely a megfelelő szexuális magatartást ábrázolja. Majd szerepjáték segítségével vegye rá a diákot arra, hogy alkalmazza a tanult készségeket.

Általánosítás–monitorozás:

Végeztesse el a tanulóval a feladatot különböző helyzetekben (otthon, vendégéjben, különböző oktatási intézményekben stb.) és különböző személyek jelenlétében (apa, anya, testvér, tanár, csoport stb.). Ezáltal biztosítható, hogy a közösségi helyeken esetlegesen felmerülő helytelen szexuális viselkedésbe be lehessen avatkozni, a he-

lyes viselkedés pedig általánossá váljon. Azért fontos a monitorozás, hogy kiderüljön, a mindennapi élet során a tanuló képes-e alkalmazni a tanult készségeket, vagy megfedezik róluk. A monitorozás eredményeinek fényében a diák személyiségének és állapotának megfelelő időközönként, például hetente vagy havonta szervezzen utánkövetéses megfigyelést. A monitorozás során a szülők megfigyeléseit is felhasználhatja.

Kiértékelés és megítélés:

Értékelje ki a tanuló teljesítményét a tanítás különböző szintjei során (kezdő szint, a tanítás sorrendje, a tanítást követő felmérések) a „Helytelen viselkedés kezelése” űrlap segítségével.

„Helytelen viselkedés kezelése” űrlap

Tanuló vezetőék -és keresztneve:

Tanár vezetőék -és keresztneve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képes kártyákat és mutass rá arra, amelyiken a helyes/helytelen szexuális viselkedést tanúsító gyermek látható. Mit teszel, ha az intim testrészeid viszketni kezdenek vagy meg kell igazítanod az alsóneműdet?

Helyes és helytelen viselkedés	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
 										
 										
 										
Kifejezi, hogy mit kell tennie, ha az intim testrészei viszketni kezdenek vagy ha meg kell igazítania az alsóneműjét a parkban/iskolaudvaron.										

* Az alkalmak ismétlésének száma a tanuló teljesítményétől függően változhat. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

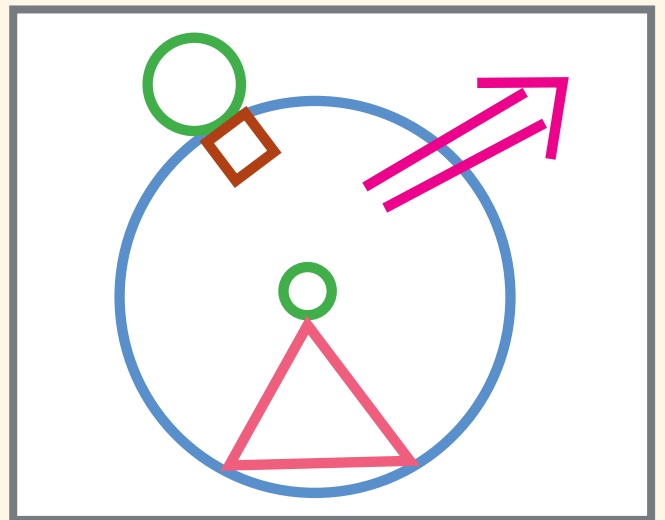
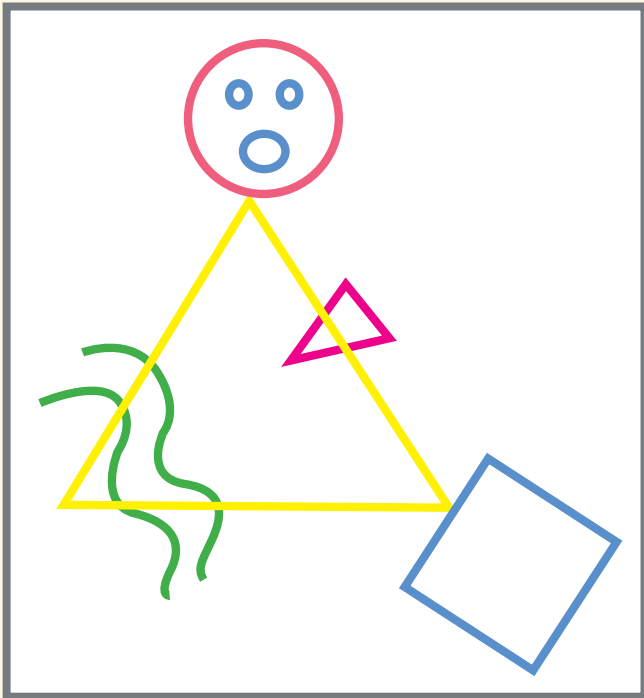
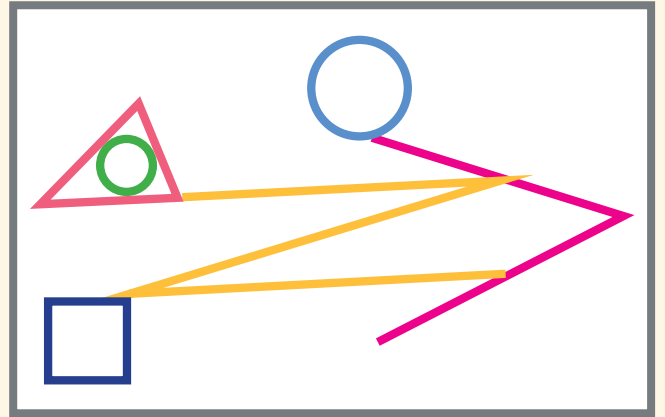
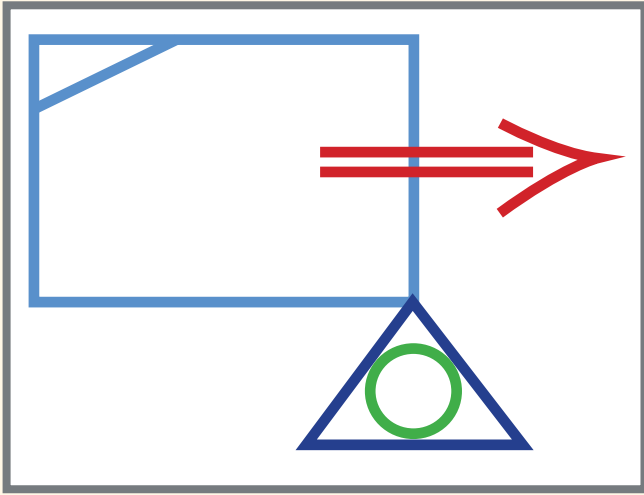
Magyarázatok és megfontolások: Ha a tanuló nyilvános helyen saját intim testrészeit csapkodni vagy lefekve dörzsölni kezdi, irányítsa a figyelmét valamilyen olyan tevékenységre, amelyet szeret és amelyhez használnia kell a kezét, vagy javasolja neki,

hogy sétáljon egyet zsebre tett kézzel. Hívja fel a figyelmét arra, hogy nyilvános helyeken való helytelen szexuális viselkedés és ismeretlen emberekkel folytatott beszélgetés zavaró lehet mások számára, a tanulóra nézve pedig veszélyt is jelenthet.

SZEXUÁLIS ABÚZUSHOZ
KÖTHETŐ HELYTELEN
KÉRÉSEK KEZELÉSÉNEK
LEHETŐSÉGEI

9

9. SZEXUÁLIS ABÚZUSHOZ KÖTHETŐ HELYTELEN KÉRÉSEK KEZELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Célkitűzés 9.1: Mutassa be az olyan magatartási mintákat, amelyek helytelenek és nem megfelelők az emberekkel való kommunikációban!

Célkitűzés 9.2: Mutassa be a helytelen kérések kezelésének módszereit!

Célkitűzés 9.3: Nyomtatott és elektronikus eszközök segítségével mutassa be a biztonságos internethasználat módját!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

1. tevékenység:

A tréner párokba rendezi a csoport tagjait a következő figyelemfelhívással: „A foglalkozást egy kommunikációs játékkal kezdjük”. A pár tagjai egymásnak háttal ülnek le. A tréner a pár egyik tagjának egy papírlapot ad, amelyen az előző fejezetben lévő egyik rajz látható. A pár másik tagjának egy üres lapot és egy tollat ad.

A tréner a következőképpen kezdi meg a foglalkozást: „Akiknek a kezében a képes papírlap van, próbálják meg szavakkal körülírni a rajzot olyan érzékletesen, hogy a párjuk az üres lapra le tudja rajzolni azt. A rajzoló nem tehet fel kérdéseket. Minden páros 4 percet

kap a kép elkészítéséhez. Kérlek, amíg nem szólok, ne mutassátok meg egymásnak a rajzot!”.

A 4 perc leteltével a tréner kijelenti, hogy lejárt az idő, és így folytatja: „Most megismételjük a feladatot. Ezúttal azonban a rajzoló beszélhet, kérdezhet és társa felelhet neki. Ismét 4 perc áll rendelkezésetekre mostantól számítva.”. Amikor lejár az idő, a tréner felszólítja a párokat, hogy mutassák meg egymásnak a rajzokat. A tréner a következő kérdéseket teszi fel a két kép közötti különbségek alapján:

1. Mit éreztél, amikor az első rajzot készítő nem beszélhetett?
2. Mit éreztél, amikor a második rajzot készítő beszélhetett?

A tréner meghallgatja mindkét fél válaszait, majd a hatékony kommunikációs képesség feltételeiről kezd beszélni. „Annak érdekében, hogy hatékonyan tudjunk kommunikálni a tanulóinkkal és gyermekeinkkel, kölcsönösen meg kell hallgatnunk egymást. A kommunikációs akadályoktól mentes tanár–tanuló, szülő–gyermek viszony olyan környezetet teremt, amelyben a gyerekek jobban ki tudják fejezni önmagukat. Az a gyermek, aki biztonságot nyújtó környezettel rendelkezik önmaga kifejezéséhez, nem fog hezitálni, hogy elmesélje, mi történt vele. Egy szexuális abúzust elszenvedő, szellemi fogyaté-

kossággal élő gyermek esetében a legfontosabb tényező a szüleivel és tanáraival való nyílt kommunikáció. Ezért meg kell tanítani a gyermeket arra, hogy amennyiben nem helyénvaló kérésekkel találkozik, azonnal tájékoztassa arról a bizalmi körébe tartozó embereket. A gyermek elbeszélését megértéssel, nyugodtan hallgassuk végig, kerülve az ítélezést.”

Ezt követően a tréner így folytatja: „Az internet világa egy másik olyan környezet, ahol a szellemi fogyatékossgal élő tanulók helytelen kérésekkel találkozhatnak. A való élettel ellentétben az internet világában a személyek még sebezhetőbbek és könnyebben ki vannak téve az abúzusnak. Íme egy lista olyan lehetséges helyzetekről az internet világában, amelyekben a tanuló nem helyénvaló kéréseket tapasztalhat:

- Mások szexuális tartalmú beszélgetésének való kitettsége
- Idegen emberek nemi szervének a látványa
- Kukkolás, magamutogatás
- Élőben közvetített nemi aktus figyelemmel kísérése
- Az intim testrészek megmutatására való felkérés
- Szexuális tartalmak, pornográf videók, képek mutatása

– Az egyén pornográf cselekedetekre való felhasználása

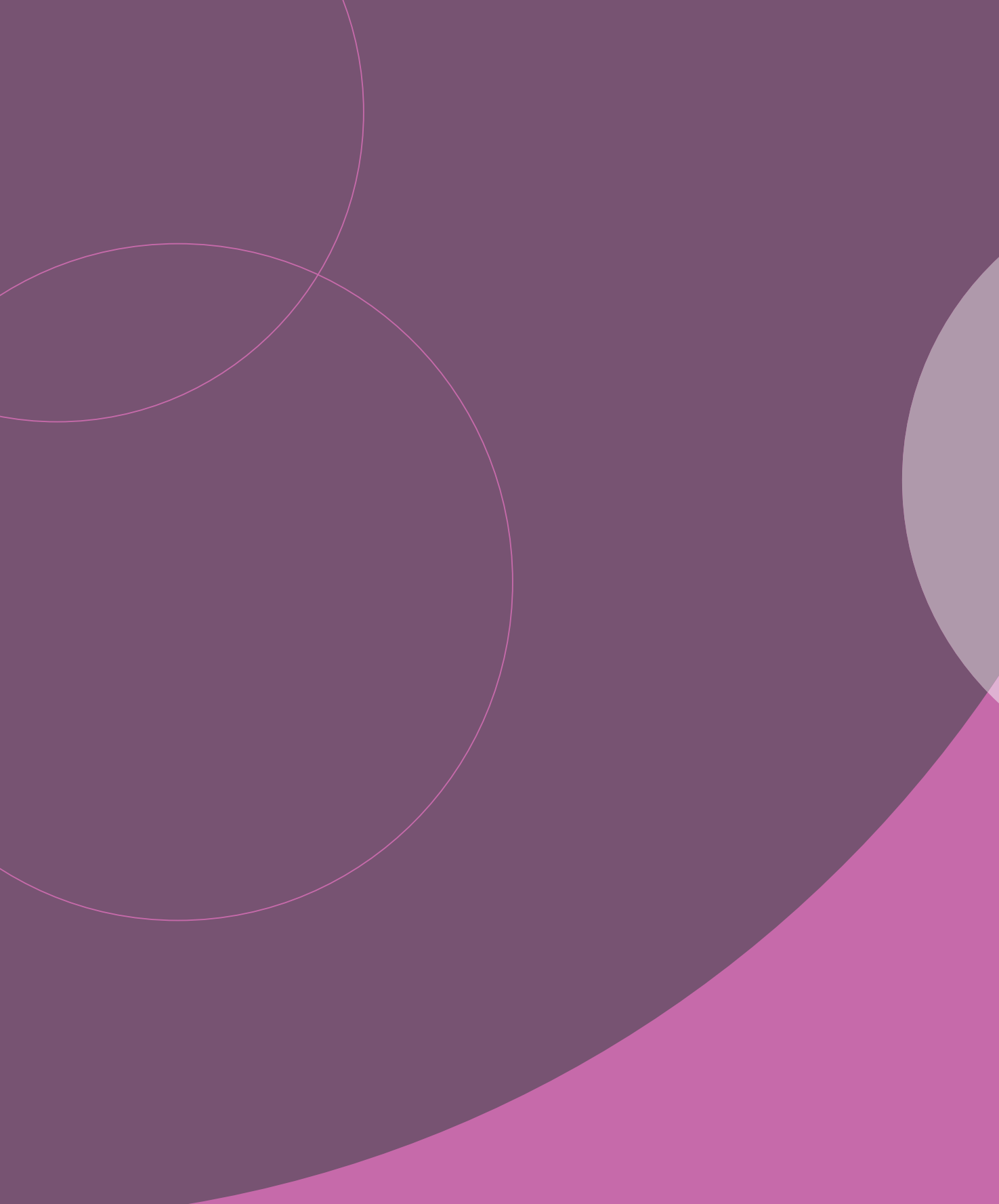
Annak érdekében, hogy megvédjük a tanulókat az ilyen helytelen szituációktól, meg kell tanítanunk őket az internethasználat szabályaira. Ezek a következők:

- A személyes adataidat bizalmasan kezeld!
- A jelszavadat csak a bizalmi körödbe tartozó személyekkel oszd meg!
- Csak azokkal barátkozz online, akiket személyesen is ismersz!
- Csak azoktól fogadj el követési kérelmeket az interneten, akiket ismersz!
- Képeket és videókat csak azoknak küldj, akiket személyesen ismersz! ezeken a képeken és videókon mindig legyen rajtad ruha!
- Csak azoktól fogadj képeket és videókat, akiket személyesen ismersz!
- Jelentkezz ki a fiókodból, amikor már nem használod azt.

Mindenképp értesse meg a tanulóval, hogy amennyiben bármilyen helytelen kéréssel találkozik akár a valós életben, akár az interneten, minden esetben értesítsen arról egy, a bizalmi körébe tartozó személyt. Ezekben az esetekben nem létezhet a „TITOK” fogalma. Annak érdekében, hogy a tanuló ne felejtse el, valamint minden helyzetben helyesen és

hiánytalanul alkalmazza ezeket a szabályokat, a gondozó felírhatja és kifüggeszthe-

ti azokat egy olyan helyre, ahol a gyermek mindig láthatja.

ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS
MEGELŐZÉSE ÉS
INTERVENCIÓS
MÓDSZEREK
ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS ESETÉN

10

10. ELHANYAGOLÁS/ZAKLATÁS MEGELŐZÉSE ÉS INTERVENCIÓS MÓDSZEREK ELHANYAGOLÁS/ZAKLATÁS ESETÉN

Célkitűzés 10.1: Határozza meg az elhanyagolás és szexuális zaklatás magatartási formáit!

Célkitűzés 10.2: Végezzen felvilágosító tanulmányokat arról, hogy milyen hatással van az elhanyagolás és a szexuális zaklatás az egyénre!

Célkitűzés 10.3: Mutassa be az elhanyagolt és szexuálisan zaklatott egyén tüneteit!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Eszközök és segédanyagok: 1. táblázat a csoportnak kiosztandó mondatokkal; 2. táblázat igaz/hamis állításokkal, 3. táblázat magyarázatokkal; egy kisebb zacskó/doboz/ boríték 2 különböző színű kartonpapírral, celluxszal, ragasztóval, ollóval, mondatokat tartalmazó lapokkal.

A foglalkozás megkezdése előtt a tréner az 1. táblázatban lévő mondatokat kivágja és beleteszi a zacskóba/dobozba/borítékba. Az

egyik kartonra felírja, hogy „IGAZ”, a másikra pedig, hogy „HAMIS”.

Tevékenység

Az ismert hibák

A tréner így kezdi a foglalkozást: „A mai alkalommal az elhanyagolás/szexuális zaklatás megelőzésével, illetve az intervenciós módszerekkel fogunk foglalkozni”. A tréner kivágja az 1. táblázatban lévő mondatokat és kiosztja azokat a résztvevők között. A résztvevők néhány percet kapnak az általuk kapott mondatok értelmezésére. Ezalatt a tréner felakasztja a teremben az „IGAZ” és „HAMIS” címkékkel ellátott kartonpapírokat, ehhez egy mintaverziót mutat a 2. táblázat. Felszólítja a résztvevőket, hogy ragasszák fel a mondatokat a megfelelő oszlopba. A tréner a 3. táblázat segítségével kiértékeli, hogy a helyes oszlopba kerültek-e a mondatok. Ha a kiértékelés szerint a mondat a megfelelő oszlopban szerepel, nem változtatja meg a helyét, ha azonban nem a megfelelőben, akkor a szükséges magyarázattal kísérve áthelyezi azt a megfelelő oszlopba.

1. Táblázat

1. A gyermek otthon maradhat egyedül.
2. A család a gyermek középiskolai tanulmányainak megkezdéséig fűrdetheti a gyermeket.
3. Elhanyagolásnak minősül a gyermeket az alapvető szükségletek kielégítése nélkül iskolába küldeni.
4. A család tagjai a gyermeket az ő engedélye nélkül bármikor megpusztilhatják.
5. Ha a gyermek fél, aludhat a szüleivel.
6. Amennyiben a tanár azt gyanítja, hogy a gyermeket szexuálisan zaklatják, azonnal tájékoztatnia kell a Gyermekjóléti Szolgálatot.
7. Amennyiben a tanár az elhanyagolás/zaklatás jeleit tapasztalja, először a családot kell értesítenie.
8. Amennyiben a gyermek érzelmi, táplálkozási és alvási szokásaiban létrejött hirtelen változások (az addig nyugodt gyermek dühössé, az addig extrovertált introvertálttá válik stb.) következnek be, gyanítható, hogy ennek hátterében elhanyagolás vagy zaklatás állhat.
9. A gyermekről készült fényképek engedély nélkül megoszthatók a közösségi média felületein.
10. Amennyiben a gyermek azt állítja, hogy elhanyagolják vagy szexuálisan zaklatják, az én feladatom jelenteni azt.
11. A gondozó börtönbüntetést kap, ha felügyelet nélkül hagyja a gyermeket.
12. Bárki hozzáérhet a gyermekhez, akinek a gyermek megengedi azt.
13. A gondozók bármilyen, általuk alkalmasnak tartott személyre rábízhatják a gyermek felügyeletét.
14. A gyermek bizalmi körén kívül eső személyek is hozzáérhetnek a gyermekhez.
15. A tanár a családot értesíti, amennyiben zúzdódásokat lát a gyermek különböző testrészein, vagy észreveszi, hogy csökken a gyermek étvágya, illetve impulzív érzelmi reakciókat produkál.
16. A gyermek bizalmi körébe eső személyek megérinthetik a gyermeket.
17. Helytelen, hogy a gondozó a gyermek beleegyezésével szájon csókolja a gyermeket.
18. A gyermek szexuális tartalmú közvetítések megtekintésére való kényszerítése szexuális zaklatási magatartásnak minősül.
19. Szexuális zaklatásnak minősül, ha egy felnőtt megmutatja a gyermeknek a nemi szervét és annak megérintésére kéri a gyermeket.
20. Tanárként, ha elhanyagolást és szexuális zaklatást észlelek, a rendőrségnek kell azt jelentenem.
21. Ha valaki meg akarja érinteni a gyermeket, de a gyermek azt mondja, hogy „Ne csináld ezt velem!”, és a közeledő ezt nem veszi figyelembe és folytatja, a gyermek védekezésépp ellökheti magától a közeledőt.
22. A tanár bármikor, engedély nélkül megpusztilhatja a gyermeket.

2. Táblázat

Igaz	Hamis
Elhanyagolásnak minősül a gyermeket az alapvető szükségletek kielégítése nélkül iskolába küldeni.	A gyermek otthon maradhat egyedül.
Amennyiben a tanár azt gyanítja, hogy a gyermeket szexuálisan zaklatják, azonnal tájékoztatnia kell a Gyermekjóléti Szolgálatot.	A család a gyermek középiskolai tanulmányainak megkezdéséig furdetheti a gyermeket.
Amennyiben a gyermek érzelmi, táplálkozási és alvási szokásaiban létrejött hirtelen változások (az addig nyugodt gyermek dühössé, az addig extrovertált introvertálttá válik stb.) következnek be, gyanítható, hogy ennek hátterében elhanyagolás vagy zaklatás állhat.	A család tagjai a gyermeket az ő engedélye nélkül bárkikor megpusztilhatják.
Amennyiben a gyermek azt állítja, hogy elhanyagolják vagy szexuálisan zaklatják, az én feladatom jelenteni azt.	Ha a gyermek fél, aludhat a szüleivel.
A gondozó börtönbüntetést kap, ha felügyelet nélkül hagyja a gyermeket.	Amennyiben a tanár az elhanyagolás/zaklatás jeleit tapasztalja, először a családot kell értesítenie.
A gyermek bizalmi körébe eső személyek megérinthetik a gyermeket.	A gyermekről készült fényképek engedély nélkül megoszthatók a közösségi média felületein.
Helytelen, hogy a gondozó a gyermek beleegyezésével szájon csókolja a gyermeket.	Bárki hozzáérhet a gyermekhez, akinek a gyermek megengedi azt.
A gyermek szexuális tartalmú közvetítések megtekintésére való kényszerítése szexuális zaklatási magatartásnak minősül.	A gondozók bármilyen, általuk alkalmasnak tartott személyre rábízhatják a gyermek felügyeletét.
Szexuális zaklatásnak minősül, ha egy felnőtt megmutatja a gyermeknek a nemi szervét és annak megérintésére kéri a gyermeket.	A gyermek bizalmi körén kívül eső személyek is hozzáérhetnek a gyermekhez.
Tanárként, ha elhanyagolást és szexuális zaklatást érzek, a rendőrségnek kell azt jelentenem.	A tanár a családot értesíti, amennyiben zúzódásokat lát a gyermek különböző testrészein, vagy észreveszi, hogy csökken a gyermek étvágya, illetve impulzív érzelmi reakciókat produkál.
Ha valaki meg akarja érinteni a gyermeket, de a gyermek azt mondja, hogy „Ne csináld ezt velem!”, és a közeledő ezt nem veszi figyelembe és folytatja, a gyermek védekezésépp ellökheti magától a közeledőt.	A tanár bárkikor, engedély nélkül megpusztilhatja a gyermeket.
A gyermek szexuális tartalmú közvetítések megtekintésére való kényszerítése szexuális zaklatási magatartásnak minősül.	

3. Táblázat: Magyarázatok

1. A gyermek otthon maradhat egyedül: Elhanyagoló magatartásnak minősül felügyelet nélkül hagyni egy szellemi fogyatékossgal élő gyermeket.

2. A család a gyermek középiskolai tanulmányainak megkezdéséig fűrdetheti a gyermeket: A gyermek várhatóan 36–60 hónapos korára képes az önálló zuhanyzás/fűrdés képességére.

3. Elhanyagolásnak minősül a gyermeket az alapvető szükségletek kielégítése nélkül iskolába küldeni: A gyermek tisztálkodási és táplálkozási igényeit ki kell elégíteni, mielőtt iskolába megy.

4. A család tagjai a gyermeket az ő engedélye nélkül bármikor megpusztilhatják: A gyermek megpusztilása előtt a gondozónak is engedélyt kell kérnie erre a gyermektől. Ha a gyermek elutasítja, nem szabad erőltetni.

5. Ha a gyermek fél, aludhat a szűleivel: Amikor a gyermek betölti az 1. életévét, el kell hagynia a szűlői szobát és el kell kezdenie a saját szobájában aludni. Amikor a gyermek fél és szeretne a szűlőkkel együtt aludni, fontos, hogy átbeszéljék az aggodalmát, meggyőzzék, hogy a ház biztonságos hely. Ezt követően kísérjék vissza a saját szobájába és ott altassák el. Fontos, hogy a szűlők e tekintetben következetesek legyenek.

6. Amennyiben a tanár azt gyanítja, hogy a gyermeket szexuálisan zaklatják, azonnal tájékoztatnia kell a Gyermekjóléti Szolgálatot: Gyanú esetén a tanár a Gyermekjóléti Szolgálatot értesíti, hogy az ügyet alaposan kezelhessék.

7. Amennyiben a tanár az elhanyagolás/zaklatás jeleit tapasztalja, először a családot kell értesítenie: Jogi felelőssége tudatában a tanárnak elsőként a rendőrséget kell értesítenie, amennyiben elhanyagolást vagy zaklatást észlel.

8. Amennyiben a gyermek érzelmi, táplálkozási és alvási szokásaiban létrejött hirtelen változások (az addig nyugodt gyermek dühössé, az addig extrovertált introvertálttá válik stb.) következnek be, gyanítható, hogy ennek hátterében elhanyagolás vagy zaklatás állhat: Az elhanyagolás és a szexuális zaklatás áldozatai számtalan különböző traumatikus reakciókat mutathatnak. Változások léphetnek fel az érzelmi állapotukban, az étkezési és alvási szokásaikat illetően. Azonban ezek a változások nem szükségszerűen elhanyagolást vagy szexuális zaklatást jeleznek.

9. A gyermekről készült fényképek engedély nélkül megoszthatók a közösségi média felületein: Az adatvédelmi törvény kimondja, hogy tilos megosztani az egyén személyes adatait, beleértve a fényképeket és videókat.

10. Amennyiben a gyermek azt állítja, hogy elhanyagolják vagy szexuálisan zaklatják, az én feladatom jelenteni azt: A gondozó köteles jelenteni, ha tudomására jut, hogy a gyermeket zaklatás érte. Amennyiben pl. a tanár nem jelenti a hatóságoknak a tudomására jutott szexuális bűncselekményt egy felügyeletére bízott gyermekkel összefüggésben, az eset körülményeitől függően akár mulasztásos bűnsegély megállapítására is sor kerülhet. Ilyen esetben pedig a Btk. 14. § (3) bekezdésének rendelkezése alapján a cselekmény elkövetőjére, vagy-

is a tettesre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni, de a bűnsegély általában enyhítő körülményként vehető figyelembe (56/2007. BK vélemény III/5.).

11. A gondozó börtönbüntetést kap, ha felügyelet nélkül hagyja a gyermeket: A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

12. Bárki hozzáérhet a gyermekhez, akinek a gyermek megengedi azt: Senki nem érintheti, ölelheti, puszilhatja meg a gyermeket. Még a gyermek bizalmi körébe tartozó személyeknek is engedélyt kell kérniük tőle. Amennyiben a gyermek elutasítja a kérést, nem szabad erőltetni.

13. A gondozók bármilyen, általuk alkalmasnak tartott személyre rábízhatják a gyermek felügyeletét: A gyermeket csak az ő bizalmi körébe tartozó személy(ek) felügyeletére lehet bízni. Senki mással nem hagyható egyedül.

14. A gyermek bizalmi körén kívül eső személyek is hozzáérhetnek a gyermekhez: Senki nem érintheti, ölelheti, puszilhatja meg a gyermeket. Még a gyermek bizalmi körébe tartozó személyeknek is engedélyt kell kérniük tőle. Amennyiben a gyermek elutasítja a kérést, nem szabad erőltetni.

15. A tanár a családot értesíti, amennyiben zúzdásokat lát a gyermek különböző testrészein, vagy észreveszi, hogy csökken a gyermek étvágya, illetve impulzív érzelmi reakciókat produkál: A család értesítése előtt jogilag kötelező azonnal értesíteni a megfelelő hatóságokat, amennyiben a tanár zúzdásokat észlel a gyermek különböző testrészein, vagy változást észlel a gyermek érzelmi állapotában, étkezési és alvási szokásaiban.

16. A gyermek bizalmi körébe eső személyek megérinthetik a gyermeket: Senki, még a gyermek bizalmi körébe tartozó személyek sem érinthetik meg a gyermeket. Azonban fürdetés, valamint öltöztetés közben a bizalmi körben lévők kerülhetnek olyan helyzetbe, amikor elkerülhetetlen az érintés, ilyenkor a gyermek által adott engedéllyel ez lehetséges. Fontos, hogy amikor egy egészségügyi dolgozó vizsgálat közben megérinti a gyermeket, a vizsgálat során mindig legyen jelen egy, a gyermek bizalmi körébe tartozó személy.

17. Helytelen, hogy a gondozó a gyermek beleegyezésével szájon csókolja a gyermeket: Senki nem csókolhatja meg a gyermeket, még a bizalmi körébe tartozó személyek sem.

18. A gyermek szexuális tartalmú közvetítések megtekintésére való kényszerítése szexuális zaklatási magatartásnak minősül: Ha valaki arra kényszeríti a gyermeket, hogy pornográf tartalmakat nézzen, az szexuálisan zaklató magatartásnak minősül.

19. Szexuális zaklatásnak minősül, ha egy felnőtt megmutatja a gyermeknek a nemi szervét és annak megérintésére kéri a gyermeket.

20. Tanárként, ha elhanyagolást és szexuális zaklatást észlelek, a rendőrségnek kell azt jelentenem: Amennyiben felmerül az elhanyagolás vagy szexuális zaklatás gyanúja, a gondozó köteles jelenteni azt a megfelelő hatóságoknak egyéni vizsgálódás nélkül, hogy minél kevesebb időt veszítsenek.

21. Ha valaki meg akarja érinteni a gyermeket, de a gyermek azt mondja, hogy „Ne csináld ezt velem!”, és a közeledő ezt nem veszi figyelembe és folytatja, a gyermek védekezésépp ellőkhethi magát a közeledőt.

22. A tanár bármikor, engedély nélkül megpusztilhatja a gyermeket: Előfordulhat, hogy a gyerekek néha meg akarják ölelni a tanárukat, olykor pusztat is akarnak adni neki. Ilyen esetekben a tanárnak a megfelelő hangnemben jeleznie kell: „Ha meg akarsz ölelni, előtte kérdezd meg, hogy lehet-e!”. A közös kommunikációs nyelv kialakítása érdekében nagyon fontos, hogy az összes tanár ugyanazt a hozzáállást tanúsítsa.

Célkitűzés 10.4: Mutassa be, hogy elhanyagolás vagy szexuális zaklatás esetén milyen lépések megtétele szükséges!

Célkitűzés 10.5: Mutassa meg a megfelelő intervenciós módszereket elhanyagolás és szexuális zaklatás esetén!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Eszközök és segédanyagok: 1. függelék (kérdőívek száma a résztvevők számának megfelelően), 2. függelék (válaszlapok száma a résztvevők számának megfelelően), tollak

1. tevékenység:

A tréner a következőket mondja: „Alkalmanként előfordulhatnak elhanyagolási/zaklatási ügyek. Az ilyen helyzetekben gyakran előfordul, hogy nem tudjuk, milyen lépéseket kell tenni. Van, hogy a gyermek maga képes beszámolni az elhanyagolásról/zaklatásról, de előfordulhat olyan is, hogy a tanár a gyermek viselkedésének, beszédének megfigyelése alapján azonosítja be az elhanyagolást/zaklatást. A szellemi fogyatékkal élő gyermekek számára nagyobb nehézséget jelenthet beszélni az elhanyagoltságról/zaklatásról, mint a normál fejlődésű gyermekek esetében. Ezen gyermekek önkifejezését nagyban segíti, hogy a tanár ismeri, alaposan megfigyeli őket, jó kapcsolatot alakít ki velük és feltétel nélkül elfogadja őket. Ma azért végzünk vizsgálatot, hogy megismerjük, hogy amennyiben felmerül az elhanyagolás/zaklatás gyanúja, melyek a meghatározó tényezők. Most ki fogok osztani egy-egy A4-es lapot, amelyen kérdések szerepelnek. Arra kérek, hogy a válaszokat a kérdés alatti üres részre írjátok.” A tréner kiosztja az 1. függelékben lévő kérdőívet. Miután a csoport tagjai megválaszolják a kérdéseket, a tréner kiosztja a 2. függelékben lévő válaszokat. A tanulmányozás után, egy rövid összegzést követően vége a tanításnak.

1. FÜGGELÉK: KÉRDŐÍV

1. A szellemi fogyatékossgal élő gyermekek hazudnak a szexuális zaklatásról?

.....
.....
.....

2. Mit jelent a titoktartás elve szexuális zaklatás esetén?

.....
.....
.....

3. Ki felel a szexuális zaklatás jelentéséért?

.....
.....
.....

4. Milyen viselkedés figyelhető meg a gyermekeknél szexuális zaklatást követően?

.....
.....
.....

5. A szellemi fogyatékossgal élő gyermekek azért mesélnek szexuális zaklatásról, hogy magukra hívják a figyelmet?

.....
.....
.....

6. Mit kell tennie tanárként, ha szexuális zaklatás gyanúja merül fel?

.....
.....
.....

7. Mely hatóságoknak kell telefonon jelentést tennie szexuális zaklatás esetén?

.....
.....
.....

8. Mi történne, ha a tanár kérdéseket tenne fel a szexuális zaklatás részleteiről a gyermek számára?

.....
.....
.....

9. Mikor tájékoztatják a családot szexuális zaklatás esetén?

.....

.....

.....

10. Törvényileg ki felelős a szexuális zaklatás ügyének kivizsgálásáért?

.....

.....

.....

11. Mit lehet tenni, ha a tanár saját biztonsága miatt aggódik szexuális zaklatás jelentésekor?

.....

.....

.....

12. Milyen szankciókat alkalmaznak szexuális zaklatás miatt elkövetett bűncselekmények esetén?

.....

.....

13. Milyen jogi szankciók vonatkoznak arra az esetre, ha a szexuális zaklatást nem jelentik be az illetékes hatóságoknak megfelelő időben?

.....

.....

.....

14. Mire kell figyelnie a tanárnak, miközben szexuális zaklatást átélt tanulójaival kommunikál?

.....

.....

.....

15. Mit tehet a tanár, ha a gyermek élete szexuális zaklatás miatt veszélyben van?

.....

.....

.....

2. FÜGGELÉK: VÁLASZOK

1. A szellemi fogyatékossgal élő gyermekek hazudnak a szexuális zaklatásról?

A gyermek beszélhet a látott vagy hallott szexuális tartalmakról, de valószínűleg részletesebben beszél a korábban általa nem hallott elhanyagolásról/zaklatásról. Nem szabad azt hinni, hogy a gyermek csak fantáziál. Nem valószínű, hogy egy gyermek, aki még nem ért el az elvont fogalmak kifejezésének képességi okára, kitalálna hasonló elhanyagolással/zaklatással kapcsolatos eseményt.

2. Mit jelent a titoktartás elve szexuális zaklatás esetén?

A gyermek áldozat traumatikus élményeit nem szabad az iskolai személyzetben folyó beszélgetések tárgyává tenni. A megfelelő hatóságok értesítését követően a titoktartás elvét tiszteletben tartva semmilyen információt nem szabad megosztani senkivel a gyermek segítőin kívül. Elegendő, ha csak az illetékes tanácsadó tanár és az iskolaigazgató tud az esetről.

3. Ki felel a szexuális zaklatás jelentéséért?

A jelentés felelőssége hierarchikusan halad felfelé attól a személytől kezdve, aki először értesül a szexuális zaklatásról.

4. Milyen viselkedés figyelhető meg a gyermekeknél szexuális zaklatást követően?

Félelem, depresszió, harag, ellenségesség, helytelen szexuális viselkedés, fizikai problémák, ájulás, zsibbadás, viselkedészavarok, étkezési zavarok, alvászavarok, koncentrációs zavarok, az önellátási készségek megváltozása, beszenyyezetség érzése, bűntudat, önvádolás, befordultság, hirtelen váltakozó érzelmi állapotok (hirtelen sírás, nevetés stb.), a tanulási képességek hanyatlása, esetleg házassághoz kapcsolódó vágyálmok megjelenése, amely korábban nem fordult elő, obszcén szavak használata, magamutogatás, szomatikus panaszok (fizikai panaszok valós fizikai ok nélkül) stb.

5. A szellemi fogyatékossgal élő gyermekek azért mesélnek szexuális zaklatásról, hogy magukra hívják a figyelmet?

Nem valószínű, hogy egy gyermek, aki még nem ért el az elvont fogalmak kifejezésének képességi okára, kitalálna egy hasonló elhanyagolással/zaklatással kapcsolatos bántalmazási eseményt.

6. Mit kell tennie tanárként, ha szexuális zaklatás gyanúja merül fel?

Ha egy tanár szexuális zaklatás lehetőségét gyanúsítja, akkor ezt azonnal jelentenie kell az iskolai tanácsadó szolgáltatnak. Ha az iskolában nincs szakértő tanár vagy más hozzáértő kolléga, akkor a titoktartás elvének tiszteletben tartásával a megfelelő hatóságokat és az iskolaigazgatót kell tájékoztatnia.

7. Mely hatóságoknak kell telefonon jelentést tennie szexuális zaklatás esetén?

- 112
- 107
- Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

8. Mi történne, ha a tanár kérdéseket tenne fel a szexuális zaklatás részleteiről a gyermek számára?

Ha egy tanár arra készíti a gyermeket, hogy újraélje a tapasztalt traumát, idézze fel az esemény részleteit, akaratlanul is nagyobb büntudat érzésére készítheti. Az eseményről szóló jelentést követően kérdéseket csak a megfelelő hatóságok felelős személyzete tehet fel a gyermeknek. A gyermeknek nem szabad részletekre vonatkozó kérdéseket feltenni (milyen ruhát viselt, hol volt, kivel volt, miért nem szólt korábban, tett-e valamit, ami ezt okozhatta, miért nem állt ellen stb.).

9. Mikor tájékoztatják a családot szexuális zaklatás esetén?

Szexuális zaklatás esetén nem rögtön a családot értesítik. Először a megfelelő hatóságokat kell tájékoztatni. Az intézmény vezetői értesítik a családot, nem pedig a tanár. A tanár ezt követően értesítheti a családot.

10. Törvényileg ki felelős a szexuális zaklatás ügyének kivizsgálásáért?

A jogi értesítést végző hatósági megbízott szóbeli vagy írásbeli kérdést tehet fel arról, hogy történt-e intézkedés az esettel kapcsolatban.

11. Mit lehet tenni, ha a tanár saját biztonsága miatt aggódik szexuális zaklatás jelentésekor?

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény XIV. fejezete tartalmazza a büntetőeljárásban biztosítható különleges bánásmód szabályait. A különleges bánásmód az általánostól eltérő, a büntetőeljárási jogok gyakorlását elősegítő, támogató vagy védelemben részesítő szabályok összességét jelenti. Céljuk, hogy az ún. sérülékeny csoportba tartozó személyek az ilyen hátránnyal nem rendelkezőkkel azonos módon gyakorolhassák jogaikat, függetlenül az eljárásbeli pozíciójuktól. Meghatározásra kerülnek a törvényben pl. az e bánásmódot megalapozó körülmények, az egyes intézkedések, azon személyek köre, akik esetében külön döntés nélkül alkalmazandóak a különleges bánásmód szabályai, illetve egyéb speciális szabályok. Részesülhet benne a sértett és a tanú is pl. a bűncselekmény kirívóan erőszakos jellegére tekintettel. Megállapítása hivatalból vagy a kérelmező indítványára történik, egyéni értékelés alapján, a bűncselekmény jellegét is szem előtt tartva. Ennek keretében lehetséges intézkedésként joggyakorlást elősegítő vagy kíméleti eszközöket alkalmazhatnak, valamint (fokozott) védelemben részesíthetik az arra jogosultat az eljárás során. A sértett és a tanú mellett bizonyos esetekben a terhelt is részesíthető kíméleti vagy védelmi intézkedésekben.

12. Milyen szankciókat alkalmaznak szexuális zaklatás miatt elkövetett bűncselekmények esetén?

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 198. §-a határozza meg a szexuális visszaélés törvényi tényállását, amely a 14. életévét be nem töltött személy, vagy a 14. életévét betöltött, de a 18. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, szexuális visszaélésnek minősülő cselekmény elkövetését rendeli büntetni. A szexuális visszaélés öt különböző alakzatát a következőképpen szankcionálja a Btk.:

	Jogszályhely		Alakzat megnevezése	Szankció	
	Alapeset	Minősített eset		Alapeset	Minősített eset
1.	198. § (1) bek. első fordulat	198. § (3) bek. a) pont	szexuális visszaélés bűntette	1-5 év szab. veszt.	2-8 év szab. veszt.
2.	198. § (1) bek. második fordulat		rábírással elkövetett szexuális visszaélés bűntette		
3.	198. § (2) bek. első fordulat	198. § (3) bek. b) pont	eredménytelen rábírással elkövetett szexuális visszaélés bűntette	0-3 év szab. veszt.	1-5 év szab. veszt.
4.	198. § (2) bek. második fordulat		más érdekében eredménytelen rábírással elkövetett szexuális visszaélés bűntette		
5.	198. § (4) bek.	-	hatalmi helyzetben elkövetett szexuális visszaélés bűntette	0-3 év szab. veszt.	-

13. Milyen jogi szankciók vonatkoznak arra az esetre, ha a szexuális zaklatást nem jelentik be az illetékes hatóságoknak megfelelő időben?

A Btk. az általános részében határozza meg az elkövetők kategóriáit, tettesekre és részesekre osztva őket. A két elkövetői kategória között a törvény objektív alapon különböztet: a tettesek a különös részi törvényi tényállás keretei közé illő, a részesek pedig a törvényi tényálláson kívüli magatartást fejtenek ki. A részesek magatartásának szükségképpen a tettes által megvalósított törvényi tényálláshoz kell kapcsolódnia, ezért a részesség a tetteshez képest járulékos jellegű közreműködés a bűncselekményben. A tettesi alapcselekménynek szándékos bűncselekménynek kell lennie. A Btk. XIX. fejezetében szabályozott törvényi tényállások esetén az elkövetői magatartás szándékos, ezért kapcsolódhat hozzájuk részesi magatartás, a részes lehet felbujtó vagy bűnsegéd. A bűnsegély elkövetési magatartása a segítségnyújtás, amely állhat akár tevésben (ez a tipikus), akár mulasztásban (Btk. 14. § (2) bekezdés). Utóbbihoz a más által elkövetett bűncselekmény megakadályozására irányuló speciális - tehát nem magából a Btk.-ból származó - jogi kötelezettség nem teljesítése szükséges. Ilyen egyértelmű kötelezettség hiányában a mulasztásos bűnsegély megállapítása kizárt, önálló cselekményként legfeljebb akkor szankcionálható, ha azt a törvény különös része büntetni rendeli.

Amennyiben pl. a tanár nem jelenti a hatóságoknak a tudomására jutott szexuális bűncselekményt egy felügyeletére bízott gyermekkel összefüggésben, az eset körülményeitől függően akár mulasztásos bűnsegély megállapítására is sor kerülhet. Ilyen esetben pedig a Btk. 14. § (3) bekezdésének rendelkezése alapján a cselekmény elkövetőjére, vagyis a tettesre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni, de a bűnsegély általában enyhítő körülményként vehető figyelembe (56/2007. BK vélemény III/5.).

14. Mire kell figyelnie a tanárnak, miközben szexuális zaklatást átélt tanulójaival kommunikál?

A tanár annak érdekében, hogy ne hasson negatívan a tanulóra, az eset bejelentését követően ugyanúgy folytatja vele a kapcsolatot, ahogyan a többi diákkal, támogatólag lép fel, nem beszél folyton a traumáról és nem fejezi ki érzelmeit vagy szánalmát a tanuló felé.

15. Mit tehet a tanár, ha a gyermek élete szexuális zaklatás miatt veszélyben van?

Ha a gyermek élete veszélyben van, a helyzetet jelenteni kell a hatóságoknak és haladéktalanul mindent meg kell tenni a veszély megszüntetése és a gyermek biztonságba helyezése érdekében.

ÚTMUTATÓ A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK JOGAINAK ISMERTETÉSÉHEZ

Szerzők:

Dr. Sófi Gyula PhD doktorandusz

Dr. Kormos István

Dr. Kormosné dr. Ballók Emese

11

11. ÚTMUTATÓ A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK JOGAINAK ISMERTE-TÉSÉHEZ

Célkitűzés 11.1: Ismertesse a fogyatékos-sággal élő személyek alapvető jogait!

Célkitűzés 11.2: Ismertesse a jogi eljárás in-dítását megkövetelő helyzeteket!

Célkitűzés 11.3: Ismertesse a fogyatékos-sággal élő személyek házasságkötésének jogi feltételeit!

Célkitűzés 11.4: Ismertesse az egyének há-zasságkötése esetén esetlegesen felmerülő problémákat!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Eszközök és segédanyagok: 1. FÜGGE-LÉK (Polgári jogi alapfogalmak), 2. FÜG-GELÉK (A gondnokság szabályai és a gond-nokság alá helyezett személyek ügyletkötői képessége és jognyilatkozatai, valamint a támogatott döntéshozatal), 3. FÜGGELEK (A házasság), 4. FÜGGELEK (A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XIX. fejezete), olló, ragasztó, ragasztópapír, festék, kartonlap (4 db)

1. tevékenység:

A fogyatékos-sággal élők házasságának jogi eljárása

Az oktató a következőket mondja: „Létez-nek alapvető jogi folyamatok azok szá-mára, akik speciális képzésre szorulnak. Ismételjük át ezeket a rendelkezéseket

csoportmunkán keresztül. A nagy csoportot 4 alcsoportra osztjuk”, majd a résztvevőket 4 csoportra osztja. Az „1. FÜGGELEK” az első csoporthoz, a „2. FÜGGELEK” a 2. csoporthoz, a „3. FÜGGELEK” a 3. csoport-hoz és a „4. FÜGGELEK” a 4. csoporthoz kerül kiosztásra. A csoportoknak 30 perc áll rendelkezésükre, és felkérést kapnak, hogy készítsenek molinókat/posttereket/rövidfilm forgatókönyveket témájukról. Ezután min-den csoport bemutatja a többiek számára, amit elkészített, a csoport szóvivője felol-vassa a többiek számára kapott információ szövegét. A tréner a tevékenységet általá-nos értékeléssel fejezi be.

1. FÜGGELEK

Polgári jogi alapfogalmak

A polgári jogban a személy (jogalany) fogalom azokat jelenti, akik a polgári jogviszony alanyai lehetnek. A személy fogalma alatt a polgári jog érti a természetes és a jogi sze-mélyeket egyaránt. A természetes személy az ember, a jogi személy pedig a fiktív jog-alanyisággal felruházott személyegyesülés (pl. kft, bt, egyesület).

Jogképesség

Jogképességnek nevezzük a jogalanynak azt a képességét, hogy polgári jogi jogviszo-nyok alanya lehet, jogai és kötelezettségei lehetnek. Minden ember jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek. A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának idő-

pontjától illeti meg és a halállal szűnik meg. A jogképesség nem idegeníthető el az embertől sem szerződéssel, sem egyoldalú nyilatkozattal, tehát a törvény az ember jogképességét nemcsak másokkal szemben, hanem saját magával szemben is védi. A jogképesség általános, egyenlő és feltétlen. Általános, mert minden embert emberi mivoltánál fogva megillet. Egyenlő, mert a jogképesség terjedelme tekintetében nem tehető különbség ember és ember között. Feltétlen, mert a törvényből ered és megszerzése semmilyen feltételhez nem köthető.

Cselekvőképesség

A cselekvőképesség az ember azon képessége, amely alapján saját akaratelhatározásából, saját nevében jogokat szerezhetsz és kötelezettségeket vállalhat, tehát rendelkezik az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel. Három fokozata van:

- cselekvőképesség,
- korlátozott cselekvőképesség,
- cselekvőképtelenség.

A cselekvőképesség alapja a *belátási képesség*, amely az ember azon képessége, hogy tudata át tudja fogni cselekvésének következményeit. További fontos polgári jogi alapfogalom a *vétőképesség*. *Vétőképesség*: a kárt okozó személy szellemi fejlettsége, belátási képessége olyan szinten van, hogy az általa okozott kárért személyében felelőssé tehető, mert tudata átfogja magatartásának káros következményeit, annak társadalmi megítélését.

I. Cselekvőképesség

Főszabály szerint minden ember cselekvőképés, akinek cselekvőképességét a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) vagy a bíróság ítéletével nem korlátozza (Ptk. 2:8. § (1) bekezdés). Aki cselekvőképés, maga köthet szerződést vagy más jognyilatkozatot tehet. A cselekvőképességet korlátozó jognyilatkozat semmis.

II. Korlátozott cselekvőképesség

a) Életkor miatt

Életkora miatt korlátozottan cselekvőképés az a kiskorú, aki a 14. életévét betöltötte és nem cselekvőképtelen. Kiskorú az, aki a 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. Kiskorú házasságot csak akkor köthet, ha betöltötte a 16. életévét, és a házasságkötést a gyámhatóság engedélyezte. Ebben az esetben a 16. évet betöltött kiskorú személy a házasságkötéssel nagykorúvá válik (házasságkötés nagykorúsító hatása). Ha a kiskorú házassága 18. életvének betöltése előtt szűnik meg, nem veszíti el a nagykorúságát.

b) Gondnokság alá helyezés miatt

Gondnokság alá helyezés miatt korlátozottan cselekvőképés az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezett. Cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorút helyezi, akinek az ügyei vi-

teléhez szükséges belátási képessége mentális zavara következtében tartósan, vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent és – egyéni körülményeire, családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel – emiatt meghatározott ügycsoportokban gondnokság alá helyezése indokolt (Ptk. 2:19. §). A bíróságnak a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezési ítéletében meg kell határoznia azokat az ügycsoportokat, amelyek tekintetében a személy cselekvőképességét korlátozza.

III. Cselekvőképtelenség

a) Életkor miatt

Életkor alapján cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a 14. életévét nem töltötte be. (Ptk. 2:13. §)

b) Gondnokság alá helyezés miatt

Gondnokság alá helyezés alapján cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett, mert ügyei viteléhez szükséges belátási képessége mentális zavara miatt tartósan, teljeskörűen hiányzik és emiatt egyéni körülményeire, családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel gondnokság alá helyezése indokolt (Ptk. 2:21.§ (1)-(2) bekezdés). A bíróság a cselekvőképessé-

get csak abban az esetben korlátozhatja teljesen, ha a személy jogainak védelme a cselekvőképesség részleges korlátozásával, vagy más, a cselekvőképességet nem érintő módon (pl. támogatott döntéshozatal) nem biztosítható.

Cselekvőképtelen állapot

A cselekvőképtelenségnél fontos megemlíteni a cselekvőképtelen állapotot. Cselekvőképtelenség nemcsak kiskorúság vagy gondnokság alá helyezés miatt állhat fenn, hanem az ún. cselekvőképtelen állapot okán is. Cselekvőképtelen állapotban lehet olyan nagykorú személy, aki nincs cselekvőképességét érintő gondnokság alatt. A cselekvőképtelen állapotot előidéző ok lehet például valamilyen betegség okán beállt bódult állapot, eszméletvesztés, vagy kábítószeres, alkoholos befolyásoltság stb. Semmis annak a személynek a jognyilatkozata, aki a jognyilatkozat megtételekor olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik. Az állapot alapján cselekvőképtelen személy jognyilatkozata főszabály szerint semmis, kivéve, ha (nagykorú személy) jognyilatkozatának tartalmából és megtételének körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat a fél cselekvőképessége esetében is indokolt lett volna (Ptk. 2:9. §). Az ilyen

állapotban tett végintézkedés minden esetben érvénytelen. A cselekvőképtelen állapot megállapításához széleskörű bizonyítást kell lefolytatni. Az orvosszakértő meghallgatásán túl vizsgálni kell a nyilatkozat tartalmát, a nyilatkozó egyébkénti magatartását, más nyilatkozataihoz képest tanúsított és más személyekhez képest viszonyított magatartását is.

2. FÜGGELÉK

A gondnokság szabályai és a gondnokság alá helyezett személyek ügyletkötői képessége és jognyilatkozatai, valamint a támogatott döntéshozatal

I. A gondnokság szabályai

A gondnokság alá helyezett személy részére a gondnokot a gyámhatóság rendeli ki. Gondnok lehet minden olyan cselekvőképes személy, aki a gondnoki tisztséget vállalja. A gondnok rendelésénél az arra alkalmas személyek közül előnyben kell részesíteni a szülőket, vagy az általuk (közokiratban, végrendeletben) megjelölt személyt, ezek hiányában azon hozzátartozókat, akik a gondnokság ellátására az összes körülmény figyelembevételével alkalmasak.

Gondnokság alá helyezés kezdeményezése

A gondnokság alá helyezést a bíróságnál kell kérni, amelyre jogosult a nagykorúval együtt élő házastárs, élettárs, egyenesági rokona, testvére, a kiskorú törvényes képviselője,

gyámhatóság, valamint az ügyész. A gondnokság alá helyezést különböző időközönként kötelező felülvizsgálni. A felülvizsgálat időpontját a bíróság a cselekvőképességet érintő ítéletében határozza meg. A felülvizsgálat időpontja cselekvőképesség részleges korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év, teljes korlátozása esetén pedig tíz év.

A gondnokság alá helyezés megszüntetése, módosítása

A gondnokság alá helyezés addig tart, ameddig elrendelésének oka fennáll. Ha elrendelésének oka megszűnik, a bíróság a cselekvőképességet érintő gondnokságot megszünteti (Ptk. 2:30. §). A gondnokság alá helyezés megszüntetését és módosítását a bíróságtól kérheti a gondnokolt, a vele együtt élő házastárs, élettárs, egyenesági rokona, testvére, a gondnok, a gyámhatóság, valamint az ügyész.

A módosítás keretében az arra jogosult személyek a következőket kérhetik:

- a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság részlegesen korlátozó gondnokságra módosítását,
- a részlegesen korlátozó gondnokság módosítását teljesen korlátozó gondnokságra, valamint
- a részlegesen korlátozó gondnokság esetén a gondnokolt által önállóan nem gyakorolható ügycsoportok módosítását.

II. A gondnokolt személy jognyilatkozatai

A cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezett (gondnokolt) személy jognyilatkozatai

A cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy minden olyan ügyben önállóan tehet érvényes jognyilatkozatot, amely nem tartozik abba az ügycsoportba, amelyben cselekvőképességét a bíróság korlátozta.

A gondnokolt azon jognyilatkozatainak érvényességéhez, amelyek a bíróság által meghatározott ügycsoportokba tartoznak, gondnokának hozzájárulása szükséges. A gondnokolt és a gondnok között felmerült vitában a gyámhatóság dönt.

A gondnokolt a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportok tekintetében a gondnok hozzájárulása nélkül

- tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja;
- megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;
- rendelkezhet jövedelme bíróság által meghatározott hányadával, és annak erejéig kötelezettséget is vállalhat;
- köthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez;
- szokásos mértékben ajándékozhat.

Ha a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy érdekeinek védelme, károsodástól való megóvása azonnali intézkedést igényel, a gondnok a hozzájárulását igénylő ügyekben önállóan eljárhat, az érintett személy helyett jognyilatkozatot tehet. Erről a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személyt és a gyámhatóságot késedelem nélkül tájékoztatnia kell.

A gyámhatóság jóváhagyásával érvényes a jognyilatkozat, ha az a gondnokolt

- tartására,
- öröklési jogviszony alapján őt megillető jogra vagy őt terhelő kötelezettségre,
- nem tehermentes ingatlanszerzésére, ingatlana tulajdonjogának átruházására vagy megterhelésére,
- gyámhatóságnak átadott vagyonára, vagy
- a gondnokot kirendelő határozatban megállapított összeget meghaladó értékű vagyontárgyára vonatkozik.

Cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett (gondnokolt) személy jognyilatkozatai

A cselekvőképtelen nagykorú jognyilatkozata semmis, nevében a gondnoka jár el. Érvényes a cselekvőképtelen nagykorú által kötött és teljesített cselekvő jelentőségű szer-

ződés, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő és különösebb megfontolást nem igényel. A gondnoknak a véleménynyilvánításra képes cselekvőképtelen nagykorú kívánságát az őt érintő jognyilatkozata megtétele előtt meg kell hallgatnia és lehetőség szerint figyelembe kell vennie. Az ilyen kívánságok körét a gondokolt állapota, a mentális zavarának mértéke határozza meg. A gyámhatóság jóváhagyásával érvényes jognyilatkozatok megegyeznek a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személynél felsoroltakkal.

III. A támogatott döntéshozatal

A támogatott döntéshozatal jogintézménye arra szolgál, hogy azon személyek esetében, akiknél belátási képességük kisebb mértékben csökkent, a cselekvőképességük korlátozása elkerülhető legyen. Támogatott döntéshozatal elrendelésére *nagykorú személyek* esetén van lehetőség. A támogatott döntéshozatallal egyéni szükségleteken alapuló döntési segítség biztosítására kerül sor anélkül, hogy az érintett személy cselekvőképességét korlátoznák.

Ha a nagykorú személy egyes ügyeinek intézésében, döntései meghozatalában belátási képességének kisebb mértékű csökkenése figyelhető meg és emiatt segítségre szorul, akkor az ő kérelmére (vagy bíróság megkezdése alapján) a gyámhatóság – a cselekvőképessége korlátozásának elkerülése ér-

dekében – támogató kirendeléséről határoz. A gyámhatóság határozatlan időre rendeli ki a támogatót, a kirendelést öt évente felülvizsgálja. A támogató feladata pl.:

- a támogatott személy jognyilatkozatának megtételekor jelen van,
- tanácsaival a támogatott személy számára szükséges tájékoztatás megadásával a jognyilatkozat megtételét elősegíti,
- a támogatott személy döntésének megtételéhez segítséget nyújt.

Nem lehet támogatónak kirendelni azt, aki

- maga is támogatott személy,
- cselekvőképességet érintő gondnokság hatálya alatt áll, valamint azt, akinek személye ellen a támogatott személy tiltakozik, vagy akinek kirendelése a támogatott érdekeivel ellentétben áll.

3. FÜGGELÉK

A házasság

A magyar jogrendszerben a házasságra vonatkozó szabályok a Polgári törvénykönyv negyedik könyvében (családjogi könyv) kaptak helyet. Magyarországon csak egy férfi és egy nő köthet házasságot egymással, az azonos neműek számára nem engedélyezett a házasságkötés, élhetnek viszont a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményének le-

hetőségével. Ennek megfelelően a házasság fogalma a következő:

A házasság egy férfi és egy nő között, az arra kijelölt állami hatóság előtt személyesen és kölcsönösen tett, kifejezett nyilatkozattal létrejövő kötelék, amely a törvényben meghatározott személyi és vagyoni joghatásokkal jár.

A házasságkötést megelőzően a házasságkötési szándékot be kell jelenteni. A bejelentkezésnél a házasulókat nem köti jogszabály annak megválasztásában, hogy az ország területén belül mely város vagy község önkormányzatának anyakönyvvezetőjénél kívánnak házasságot kötni. A házasságkötésre az az anyakönyvvezető az illetékes, ahol a házasulók bejelentették a házasságkötési szándékukat és a házasságkötés előfeltételeit igazolták. A házasság leghamarabb a kötelező, 30 napos várakozási idő elteltével köthető meg, amely alól azonban vannak kivételek.

A családjogi könyv házassági akadályok felállítással korlátozza azon természetes személyek körét, akik érvényes házasságot köthetnek. A házassági akadályok azok a jogszabályban meghatározott körülmények, kritériumok, amelyek fennállása esetén az adott személy(ek) nem köthet(nek) házasságot. Egyebek mellett házassági akadály a gondokság alá helyezés miatti cselekvőképtelenség, valamint a cselekvőképtelen állapot.

- Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor **cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt** állt (Ptk. 4:10. § (1)-(2) bekezdés). A házasságkötési képesség feltétele, hogy a házasulók ne álljanak a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság hatálya alatt. Azokat a személyeket, akik cselekvőképességüket teljesen korlátozó gondnokság hatálya alatt állnak, olyannak tekintjük a házasság szempontjából is, hogy nem ismerik fel a házasság jelentőségét, és így nem vállalhatják tudatosan a házastársi kapcsolatból származó jogokat és kötelezettségeket. Az a házasságkötő személy dönthet a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság megszüntetését követően az érvénytelenítés kérdésében, aki a gondnokság alatt állt. Ez azt jelenti, hogy ha a megszüntetést követő 6 hónapon belül nem támadja meg a fennálló házasságot, akkor az a megkötésének időpontjára visszamenőleg érvényessé válik.
- Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor **cselekvőképtelen állapotban** volt. Az ilyen állapotban kötött házasság is a megkötésének időpontjára visszamenőleg válik érvényessé, ha a cselekvőképtelen állapot megszűnésétől számított 6 hónapig nem támadja meg a házasságkötést az adott fél.

Amennyiben az arra jogosult fél megtámadja a rendelkezésre álló határidőn belül a fennálló házasságot és a bíróság megállapítja a házasság érvénytelenségét a perben, akkor a házassághoz – néhány kivételtől eltekintve – nem fűződhet joghatás.

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó fakultatív jegyzőkönyv

Az ENSZ 2006. december 13-án, New Yorkban elfogadta a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményt és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyvet (a továbbiakban: Egyezmény), amelyet Magyarországon a 2007. évi XCII. törvénnyel hirdettek ki, ezáltal elismerve annak kötelező hatályát. Az Egyezmény 23. cikke az otthon és a család tiszteletben tartása címet viseli, amely – egyebek mellett – elismeri a fogyatékossgal élő személyek házasságkötéshez és családalapításhoz való jogát. Ez alapján a magyar jog biztosította keretek között a fogyatékossgal élő személyek is köthetnek házasságot.

4. FÜGGELÉK

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XIX. fejezete

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a XIX. fejezetben szabályozza a nemi élet szabadsága és

a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket. A korábbi szabályozáshoz képest a fejezet címe jobban kifejezi a tényállások által védett jogi tárgyakat, amelyek a következők: a nemi erkölcs védelme, a nemi integritás, a nemi önrendelkezés és a nemi szabadság védelme, tehát a hangsúly a közérdekről az egyénre, az egyén szexuális integritására és önrendelkezésére helyeződött. A fejezet a következő nemzetközi dokumentumokra van figyelemmel¹:

- az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban kelt nemzetközi egyezmény (New York-i Egyezmény)
- a 182. számú ILO Egyezmény
- a Gyermejjogi Fakultatív Jegyzőkönyv
- az Európa Tanács gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása elleni védelméről szóló Egyezmény (Lanzarote Egyezmény)
- a 2011/93/EU irányelv
- a nőkkel szembeni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és leküzdéséről szóló Egyezmény (CAHVIO Egyezmény)

A fejezet figyelemmel van arra a nemzetkö-

¹ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása

178

zi elvárásra és társadalmi igényre, miszerint kiemelten kell védeni az ilyen jellegű bűncselekmények esetén (is) a tizennyolc éven aluli személyeket. Erre tekintettel pl. minősített esetként határozza meg a törvény a tizennyolc éven aluli személy sérelmére elkövetett szexuális erőszakot (Btk. 197. §), illetve azt, ha az elkövető részben vagy egészben tizennyolc éven aluli, prostitúciót folytató személlyel tartatja ki magát (Btk. 203. § (3) bekezdés), továbbá önálló tényállásban szabályozza a gyermekprostitúció kihasználását (Btk. 203. §). A gyermekek védelmét szolgálja a törvény azon rendelkezése is, amely kizárja a XIX. fejezet azon bűncselekményeinek az elévülését, amiket a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek sérelmére követnek el és a büntetési tételük felső határa az öt évet meghaladja (Btk. 26. § (3) bekezdés c) pont). Az 52. § (3) bekezdése új rendelkezésként lehetővé teszi a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjének az eltiltását olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Ezt a 2011/93/EU irányelv 10. cikke írja elő, amelynek célja a gyermek- és a fiatalok személyek fokozottabb védelme. A fejezet alá tartozó bűncselekmények sorrendjét

meghatározza egyrészt a fejezet címe (ezért előbb szerepelnek a nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények), másrészt pedig az elkövetési magatartások sorrendisége (pl. a szexuális erőszak a szexuális kényszerítés súlyosabb alakzata; a prostitúció megkezdését időben megelőzi a kerítés, illetve a prostitúció elősegítése, ezt követően valósítható meg a kitartottság).

Szexuális kényszerítés

196. § (1) Aki mást szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére kényszerít, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a szexuális kényszerítést

- a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
- b) a hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a szexuális kényszerítést tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Szexuális erőszak

197. § (1) Szexuális erőszakot követ el, és bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

- a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el,
- b) más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.

(2) Szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

- a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
- b) az elkövető a hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy
- c) azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

(4) Öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

a) aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

aa) az (1) bekezdésben meghatározott módon,

ab) a (3) bekezdés b) pontjában meghatározott sértett sérelmére, vagy

ac) a (3) bekezdés c) pontjában meghatározott módon követi el, vagy

b) ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.

(4a) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés a) pont aa) alpontjában meghatározott bűncselekmény a (4) bekezdés a) pont ab) vagy ac) alpontja szerint is minősül.

(5) Aki szexuális erőszak elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Szexuális visszaélés

198. § (1) Az a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, aki tizenegyedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez, vagy ilyen személyt arra bír rá, hogy mással szexuális cselekményt végezzon, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt arra törekszik rábíni, hogy vele vagy mással szexuális cselekményt végezzen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve az elkövető a szexuális visszaélést a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el, a büntetés

- a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évtől nyolc évig,
- b) a (2) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

(4) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel a vele kapcsolatban fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve szexuális cselekményt végez, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Vérfertőzés

199. § (1) Aki egyenesági rokonával szexuális cselekményt végez, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki testvérével közösül, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény miatt nem büntethető a leszármazó, ha a cselekmény elkövetésekor tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

Kerítés

200. § (1) Aki haszonszerzés céljából valakit szexuális cselekmény végzésére másnak megszerez, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Kerítést követ el, és az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt prostitúcióra felajánl vagy felhív.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a kerítés üzletszerű.

(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott kerítést

- a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
- b) az elkövető hozzátartozója, nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt álló sérelmére, vagy a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve,
- c) megtévesztéssel, erőszakkal vagy fenyegetéssel követik el.

(5) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés a) vagy b) pontjában meghatározott kerítés a c) pont szerint is minősül.

(6) Aki üzletszerű kerítés elkövetésében megállapodik, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Prostitúció elősegítése

201. § (1) Aki

- a) mást prostitúcióra rábír,
- b) épületet vagy egyéb helyet prostitúció céljára másnak a rendelkezésére bocsát,
- c) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójához segítséget nyújt,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bír rá prostitúcióra.

(3) Aki bordélyházat tart fenn, vezet, vagy annak működéséhez anyagi eszközöket szolgáltat, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Kitartottság

202. § Aki prostitúciót folytató személlyel egészben vagy részben kitartatja magát, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Gyermekprostitúció kihasználása

203. § (1) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójából haszonszerzésre törekszik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az **(1)** bekezdés szerint büntetendő, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt.

(3) Aki részben vagy egészben tizennyolcadik életévét be nem töltött, prostitúciót folytató személlyel tartatja ki magát, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki olyan bordélyházat tart fenn, vezet, vagy olyan bordélyház működéséhez szolgáltat anyagi eszközöket, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytat prostitúciót, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Gyermekpornográfia

204. § (1) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvételt

- a) megszerez vagy tart, büntett miatt három évig,
- b) készít, kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz, egy évtől öt évig,
- c) forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetve ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott bűncselekményt az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszsonnyal visszaélve követi el.

(3) Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott bűncselekményhez anyagi eszközöket szolgáltat.

(4) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt vagy személyeket pornográf műsorban

- a) szereplésre felhív, három évig,
- b) szerepeltet, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

- a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt vagy személyeket pornográf felvételen való szereplésre felhív,
- b) olyan pornográf műsoron vesz részt, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy szerepel vagy ilyen személyek szerepelnek,
- c) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy vagy személyek pornográf műsorban való szerepeltetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

(6) Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvétel készítéséhez, forgalomba hozatalához vagy az azzal való kereskedelemhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(7) E § alkalmazásában

- a) pornográf felvétel: az olyan videó-, film- vagy fényképfelvétel, illetve más módon előállított képfelvétel, amely a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon ábrázolja,
- b) pornográf műsor: a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal megjelenítő, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló cselekvés vagy előadás.

Szeméremsértés

205. § (1) Aki magát nemi vágyának felkeltése vagy kielégítése céljából más előtt szeméremsértő módon mutogatja, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki nemi vágyának felkeltése vagy kielégítése céljából tizennegyedik életévét be nem töltött személy előtt szeméremsértő magatartást tanúsít, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki mással szemben olyan szeméremsértő magatartást tanúsít, amely a sértett emberi méltóságát sérti.

Kitiltás

206. § Gyermekprostitúció kihasználása, prostitúció elősegítése, kitartottság és szeméremsértés elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.

Magánindítvány

207. § A 196. § (1) bekezdésében, a 197. § (1) bekezdés a) pontjában és a 205. § (3) bekezdésében meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető, kivéve, ha azzal összefüggően nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek.

A törvény értelmében az alábbi bűncselekmények magánindítványra büntethetők (kivéve, ha azokkal összefüggésben nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek):

- tizennyolcadik életévét betöltött személy szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére kényszerítése,
- tizennyolcadik életévét betöltött személy szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel való kényszerítése,
- mással szemben olyan szeméremsértő magatartás tanúsítása, amely a sértett emberi méltóságát sérti.

A tizennyolcadik életévét betöltött sérelmére elkövetett ilyen cselekmények magánindítványhoz kötöttségének megszüntetése nemzetközi előírások miatt szükséges: a 2011/93/EU irányelv 15. cikk (1) bekezdése, illetve a Lanzarote Egyezmény 32. cikke alapján ugyanis biztosítani kell, hogy e „bűncselekmények ügyében folytatott nyomozásra és az említett bűncselekmények miatti vádemelésre az áldozat vagy annak képviselője által tett bejelentéstől vagy feljelentéstől függetlenül kerüljön sor, továbbá hogy a büntetőeljárás abban az esetben is folytatódhasson, ha az említett személy visszavonta a vallomását”.

A gyermekbántalmazás

A gyermeki jogok elválaszthatatlanok az emberi jogoktól. A gyermeket megilletik az alapvető emberi jogok, és további jogként fogalmazódik meg a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemre és gondoskodásra való gyermeki jog.² Az ENSZ Közgyűlése – 10 év előkészítő munka után – 1989. november 20-án fogadta el a Gyermekjogi Egyezményt (UN Convention on the Rights of the Child – UN CRC), amely dátum azóta a Gyermekjogok Világnapja. Az egyezmény összefoglalja azoknak a jogoknak a minimumát, amelyeket minden államnak biztosítani kell a gyermekek számára, így a gyermekek életben maradását, fejlődését, védelmét és a társadalomban való részvételét biztosító jogokat. Ezek alapján a gyermekek jogai 3 csoportba sorolhatók (a „3P modellje”):³

1. védelem (protection): A gyermekek biztonságának védelme, többek között a bántalmazás minden formája, az elhanyagolás és a kizsákmányolás elleni védelmet jelenti. Ide tartozik például a menekült gyermekek speciális védelme, a háborús konfliktusokban való

részvétel, a szexuális kizsákmányolás, valamint a gyermekmunka tilalma.

2. ellátás, gondozás (provision): A gyermekek alapvető létszükségleteinek biztosítása, amely az egészséges testi és lelki fejlődésükhöz szükséges, például megfelelő táplálék és egészségügyi ellátás biztosítása, vagy az alapvető oktatáshoz való jog.
3. részvétel (participation): A gyermekek képességeik fejlődésével egyre inkább képesek dönteni és aktívan részt venni egy közösség életében. Az egyezmény biztosítani kívánja számukra az információhoz való jogot, a gondolat-, vallás-, lelkiismeret-, valamint a véleménynyilvánítás szabadságát és az egyesüléshez való jogot.

A Gyermekjogi Egyezményt Magyarország az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki. Az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdése szerint „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz”. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket...”. Ennek megfelelően elsősorban a gyermek szülei, családja, azt követően az állam és végül a társadalom köteles biztosítani a gyermek fejlődéséhez szükséges feltételeket, amelyek a felnőtté válásához szükségesek.

2 Emberi Erőforrások Minisztériuma – Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság: Módszertani útmutató – A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan (<https://szgyf.gov.hu/szakmai-ajanlasok/gyermekbantalmazas-felismerese-es-kezelese> 4.0)

3 <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmennyrol>

Az Országgyűlés a Gyermejkogi Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben, továbbá az Alaptörvényben meghatározott gyermeki jogok érvényre juttatása érdekében, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló korábbi családjogi törvénnyel, valamint a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvénnyel összhangban alkotta meg a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényt (a továbbiakban: Gyvt.), amely meghatározza

- a gyermekek és szüleik alapvető jogait és kötelességeit, e jogok védelmét,
- a gyermekek védelmének rendszerét (ellátásokat és hatósági intézkedéseket),
- az állam és az önkormányzatok gyermekjóléti, gyermekvédelmi feladatait,
- a gyermekvédelmi és a gyámügyi igazgatás szervezetét és főbb szabályait,
- az adatvédelmi rendelkezéseket.

A Gyvt. végrehajtására szolgáló jogszabályok határozzák meg a gyermekjóléti alapellátást és a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézmények, és az ellátórendszerben dolgozó szakemberek konkrét feladatait a gyermekek jogainak érvényre juttatása érdekében. E jogszabályok közül az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által létrehozott Módszertani

útmutató alapján a gyermek bántalmazásának felismerése és megszüntetése szempontjából a következők a legfontosabbak:⁴

- gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet,
- a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet,
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet.

A Ptk. Családjogi Könyve (negyedik könyv) szintén fontos, gyermekeket érintő jogokat rögzít. A gyermek érdekének elsődlegességét és védelmét biztosító alapelv összhangban áll az Alaptörvénnyel és a Gyermejkogi Egyezménnyel.

A Gyvt. által kidolgozott védelmi rendszer mellett a Btk. által komplex módon, több szinten meghatározott törvényi tényállások által bün-

4 Emberi Erőforrások Minisztériuma – Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság: Módszertani útmutató – A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan (<https://szgyf.gov.hu/szakmai-ajanlasok/gyermekben-talmazas-felismerese-es-kezelese> 6.o)

tetőjogi védelemben is részesülnek a gyermekek. A gyermekek jogait sokféleképpen érhetik támadások, amire a Btk. a tényállások elkövetési magatartásainak sokszínűségével válaszol, eleget téve ezzel a nemzetközi elvárásoknak.⁵ A WHO definíciója is a támadások sokféleségét fejezi ki: „A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy a hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul”. A rossz bánásmód lehet fizikai, érzelmi, szexuális és egyéb jellegű, és megvalósulhat aktív (cselekvő) és passzív (elhanyagoló) magatartással, a gyermeket rossz bánásmód érheti családon belül, illetve családon kívül. Ennek megfelelően a Btk. a következő rendszert alakította ki.

A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények címet viselő XX. fejezetben túl a törvény egyéb részein is megtalálhatók azok a tényállások, amelyeknél minősítő körülményként kerül értékelésre a kiskorú sérelmére történő elkövetés. A XX. fejezetben

a bűncselekmények sorrendjét az elkövetési magatartások súlyossága határozza meg, ezért előbb a gyermekek érdekeit sértő deliktumok kaptak helyet, majd ezt követően a családot mint a társadalom alapvető építőkövét fenyegető magatartások. A tényállások a következők.

Kiskorú veszélyeztetése

208. § (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

- a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírní törekszik,
- b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.

⁵ Dr. Pongrácz Ildikó: Gyermeki jogok a jogterületek határán – 1. rész (<https://jogaszvilag.hu/szakma/gyermeki-jogok-a-jogteruletek-hataran-1-resz/>)

Gyermekmunka

209. § Aki

- a) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek foglalkoztatására vonatkozó törvényi előírásokat megszegi, vagy
- b) keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező tizennyolcadik életévét be nem töltött harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztat,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása

210. § (1) Aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Nem büntethető az elkövető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig megfelelően biztosítja, és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi.

Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása

211. § (1) Aki végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél

a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz, illetve a kiskorút rejtve vagy titokban tartja, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetése során az elvitelkor erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetést alkalmaz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Tartási kötelezettség elmulasztása

212. § (1) Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, és ezzel a jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdés alapján az elkövető nem büntethető, a (2) bekezdés esetén büntetése korlátlanul enyhíthető, ha kötelezettségének az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig eleget tesz.

Kapcsolati erőszak

212/A. § (1) Aki gyermekének szülője, tovább-

bá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen

- a) az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít,
- b) a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyonba tartozó anyagi javakat von el és ezzel a sértettet súlyos nélkülözésnek tesz ki,

ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott személy sérelmére rendszeresen követ el

- a) a 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértést vagy a 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértést, büntett miatt három évig,
- b) a 164. § (3) és (4) bekezdése szerinti testi sértést, a 194. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértését vagy kényszerítést, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Kapcsolati erőszak elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető.

Családi jogállás megsértése

213. § (1) Aki más családi jogállását megváltoztatja vagy megszünteti, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a családi jogállás megsértését

- a) egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja foglalkozása körében,
- b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy követi el.

(3) Ha a családi jogállás megsértését egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja foglalkozása körében gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Kettős házasság

214. § Aki házasságának fennállása alatt újabb házasságot köt, vagy aki házas személlyel házasságot köt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Minősítő körülményként értékeli a jogalkotó a kiskorú sérelmére történő elkövetést – a teljesség igénye nélkül – a következő tényál-
lásoknál: a nemi élet szabadsága és a nemi
erkölcs elleni bűncselekmények (XIX. feje-

zet), emberölés (160. § (2) bek. i) pont), testi
sértés (164. § (4) bek. b) pont), emberrablás
(190. § (3) bek. a) pont), emberkereskedelem
(192. § (5) bek. a) pont).

EGYÉNI
FEJLESZTÉSI TERV
ELŐKÉSZÍTÉSE
A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
FIGYELEMBE-
VÉTELÉVEL

12

12. EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV ELŐKÉSZÍTÉSE A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS FIGYELMEBEVÉTELÉVEL

Célkitűzés 12.1: Határozza meg az egyén igényeit szexuális fejlődés szempontjából!

Célkitűzés 12.2: Együttműködve hajtsa végre a fejlesztési tervet!

Célcsoport: Tanár

Tevékenység típusa: Tájékoztató jellegű

Eszközök és segédanyagok: 14. FÜGGELÉK (A szexuális teljesítmény alakulását meghatározó űrlap, a család tölti ki), 15. FÜGGELÉK (Egyéni fejlesztési terv), 16. FÜGGELÉK (Egyéni fejlesztési terv minta), 17. FÜGGELÉK (A szexuális fejlődés nyomon követése, a család tölti ki)

1. tevékenység:

Az egyéni fejlesztési terv (Individualized Education Plan – IEP) előkészítésének folyamata

A tanuló szexuális fejlődésének támogatásához el kell fogadnia azt, hogy a szexuális fejlődés fejleszthető terület, amelyet támogatni kell, és a gondozóknak, tanároknak, szülőknek együtt kell működnie az igények és szükségletek meghatározása érdekében. Biztosítani kell azt, hogy a gondozók/tanárok a gyermekekkel együtt aktívan részt vesznek a gyermek szexuális fejlődésének támogatásának folyamatában.

Mivel az IEP előkészítése csapatmunkát igényel, kezdje a csapat létrehozásával. A csapat létrehozása után az első lépés egy IEP-találkozó megszervezése. Beszéljen a csapat minden tagjával, és mondja el nekik az ülés tervezett idejét, helyét és napirendjét. Az IEP-találkozó előtt kérje meg a gyermek családját, hogy töltsse ki a 14. függelékben lévő „A szexuális teljesítmény alakulását meghatározó űrlapot”. Kérje a gyermek családját, hogy minden kérdésre őszintén, „Igen”-nel vagy „Nem”-mel válaszoljon. Az űrlap kitöltése során kérje a családot, hogy ossza meg információit azokkal az emberekkel, akik a tanuló bizalmi köréhez tartoznak. Ezt követően, figyelembe véve a család által a találkozó során kitöltött űrlapot, töltsse ki ugyanazt az űrlapot a csapat többi tagjaival. Az űrlapon „Igen” válasszal ellátott sorok a gyermek képességeit, a kihívásoknak megfelelő helyzetét jelentik. A „Nem”-ként megválaszolt részek fejezik ki azt a viselkedést, amelyen dolgozni kell és amely a terv céljainak meghatározására utal. A célok meghatározása után készítse elő a tanuló IEP-jét a 15. FÜGGELÉKBEN szereplő mintát figyelembe véve. A 16. FÜGGELÉK tartalmazza az Ön számára mintaként készített IEP-et. A találkozó végén tájékoztassa a tanuló családját a 17. FÜGGELÉKBEN lévő, „A szexuális fejlődés nyomon követése” űrlap kitöltésével kapcsolatban, és állapodjon meg a családdal, hogy még találkozzanak ezen űrlap megvitatása érdekében.

14. FÜGGELÉK: A szexuális teljesítmény alakulását meghatározó űrlap

ISMERETSZERZÉS	Igen	Nem	Magyarázat
Tudja, hogy van WC, fürdőszoba és saját szobája.			
Felismeri testének intim részeit.			
Ismeri otthonának privát területeit.			
Igénye szerint használja otthona privát területeit.			
Mások privát területeire való belépés előtt engedélyt kér.			
Egyedül alszik a saját ágyában.			
Egyedül tisztítja privát területeit.			
Ismeri a bizalmi körében lévő személyeket.			
Szükség esetén segítséget kér a bizalmi körében lévőktől.			
Meg tudja különböztetni a helyénvaló és helytelen érintéseket.			
Tudja, mit kell tennie helytelen érintés esetén.			
Ismeri a nemi szerepeket.			
A nemi szerepeknek megfelelően viselkedik.			
A nemi szerepeknek megfelelően öltözködik.			
Követi a menstruációs ciklust.			
Tudja használni az intim betétet menstruáció idején.			
Visel alsóneműt, egyedül fel tudja venni azt.			
Egyedül le tudja venni alsóneműt és ruháit.			
Nyugodtan viselkedik.			
Tudja, hol kell nyugodtan viselkednie.			
Nem hagyja magát megcsókolni/megpuszítani engedély nélkül.			
Felismeri testének serdüléssel együtt járó változásait.			
Egyedül fürdik.			
Nem mutogatja intim testrészeit.			
Nem készítet másokat intim testrészeinek megmutatására.			
Az érintéshez engedélyt kér.			
Intim testrészeit csak a saját privát területein érinti meg.			
Nem érinti meg mások intim testrészeit.			
Csak a mosdóban végzi szükségét.			
Megtisztítja a mosdót maga után.			
Mindennapi beszélgetésekben kerül a szexuális témákat.			
Amikor elhanyagolást vagy zaklatást tapasztal, elmondja azt a bizalmi körében lévőeknek.			
Amikor elhanyagolást vagy zaklatást lát, elmondja azt a bizalmi körében lévőeknek.			
Ismeri azokat a telefonszámokat (112 vagy 107), amelyeket elhanyagolás vagy zaklatás esetén felhívhat.			

15. FÜGGELÉK

Egyéni fejlesztési terv

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Dátum:

Tanuló életkora:

[illegible]

16. FÜGGELÉK

Egyéni fejlesztési terv minta

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Dátum: 2019. október 16.

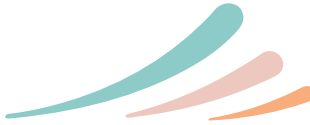
Tanuló életkora:

Fejlődés: Ismeri a nemi szerepeket a szexuális fejlődésben, felismeri testének intim részeit és engedélyt kér mások megérintéséhez.

Idő	Hosszú távú célkitűzések	Rövid távú célkitűzések	Módszer - Technika	Eszközök, segédanyagok	Értékelés	Felelős személyek
	Ismeri a privát területeket.	1. A mosdót privát területként mutatja meg. 2. A szülők hálósobáját privát területként mutatja meg. 3. Saját szobáját privát területként mutatja meg. 4. A fürdőszobát privát területként mutatja meg. 5. Az iskolai mosdót privát területként mutatja meg. 6. A ház részei közül a mosdót privát területként említi. 7. A ház részei közül a szülők hálósobáját privát területként említi. 8. A ház részei közül saját szobáját privát területként említi. 9. A ház részei közül a fürdőszobát privát területként említi. 10. A ház részei közül a mosdót privát területként említi. Megjegyzés: ha vannak „privát területek” az iskola vagy más, a gyermek által használt közösségi helyeken, azokat is vegye be a rövid távú célkitűzések közé.	Szimultán tanítás Közvetlen utasításos rávezetés	Privát területek képei	A „Mutasd meg!” lépésben kiértékelésre kerül, hogy helyesen választja-e ki a kért magánterülethez kapcsolódó képes kártyát, a „Mondd el!” lépésben pedig a kártyán lévő privát terület nevének helyes megnevezése.	Osztályfőnök, tanár, képző, gyógy-pedagógus, szülő, a gyermek maga

- * PA. (Fizikai részvétel – Physical Assistance):
- * MO. (Modellezés):
- * VT. (Szóbeli tipp – Verbal Tip):
- * I. (Független – Independent):

Desem

developing sexual education model
for mentally disabled people

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

"Erasmus+ Programı kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmektedir. Ancak burada yer alan görüşlerden Avrupa Komisyonu ve Türkiye Ulusal Ajansı sorumlu tutulamaz."